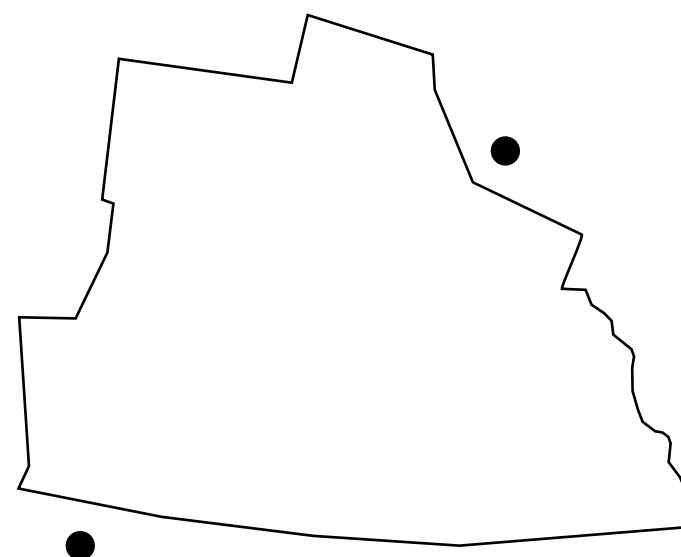

OBNOVA TĚŽEBNÍ KRAJINY KARVINSKA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

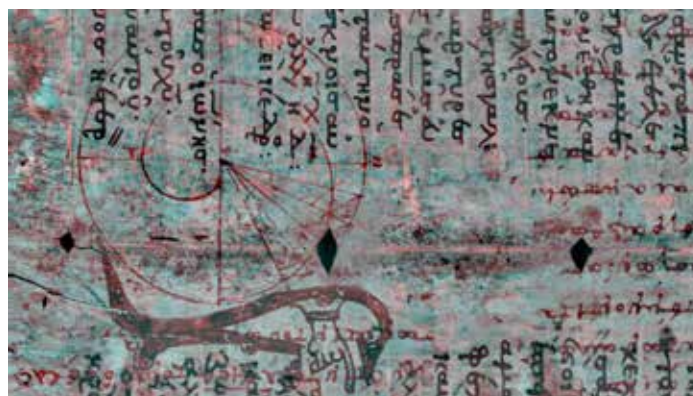
Bc. Mirka Baklíková

A. SEZNAM PŘÍLOH	2
B. ROZBOR MÍSTA A ÚKOLU (Krajina jako palimpsest)	3
Širší vztahy a vymezení území	5
Analýza historických vrstev krajiny	7
Analýza současného stavu krajiny	12
Problémy / Potenciály	30
Inspirace	31
C.1. NÁVRH – URBANISTICKÁ ČÁST (Nová vrstva těžební krajiny Karvinska)	33
Prolnutí minulých vrstev – kulturní a těžební krajiny	34
Textová část	35
Krajina – celková situace	36
Cesty v krajině	37
Pamětní cesta do staré Karvinné	42
Zákresy do fotografie	45
C.2. NÁVRH – ARCHITEKTONICKÁ ČÁST (Návštěvnické a vzdělávací centrum post-těžební krajiny v bývalém dole Gabriela)	47
Fotografie stávajícího stavu	48
Situace stávajícího stavu	49
Schéma konceptu	50
Situace	51
Půdorysy	52
Řezy	59
Pohledy	65
Vizualizace exteriéru	71, 73, 75
Vizualizace interiéru	72, 74, 76
D. PRŮVODNÍ A TECHNICKÁ ZPRÁVA	77

B. ROZBOR MÍSTA A ÚKOLU

Krajina jako palimpsest

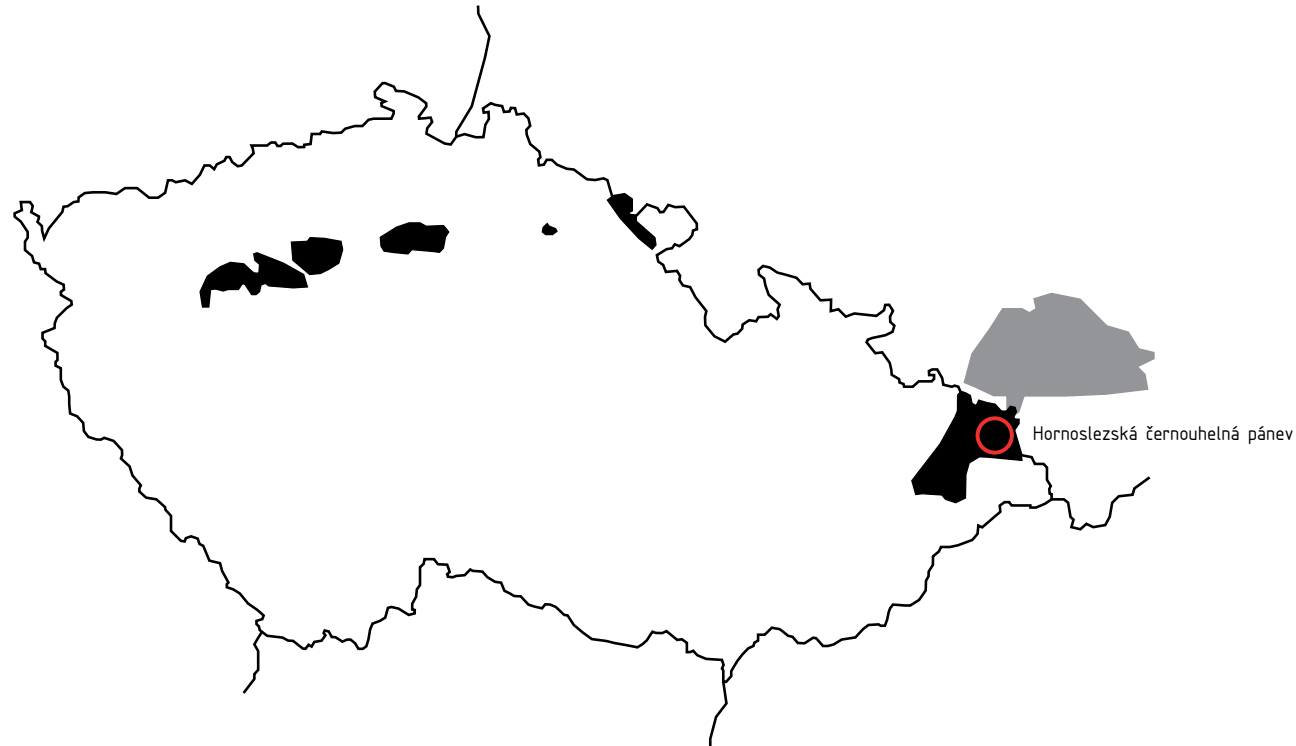

“Krajina je kouzelný palimpsest, zápisník historie, v němž se napsaná slova překrývají, ale přesto mohou být rozluštěna.”

F. W. Maitland

Palimpsest je starý dokument, který obsahuje několik vrstev textu. Původní vrstva byla z důvodu úspory materiálu záměrně odstraněna a nahrazena novou. Krajina funguje podobným způsobem. Staré vrstvy, vtištěné do ní v průběhu historie, jsou přepisovány a nahrazovány novými. Stopy těch původních však stále mohou být rozluštěny.

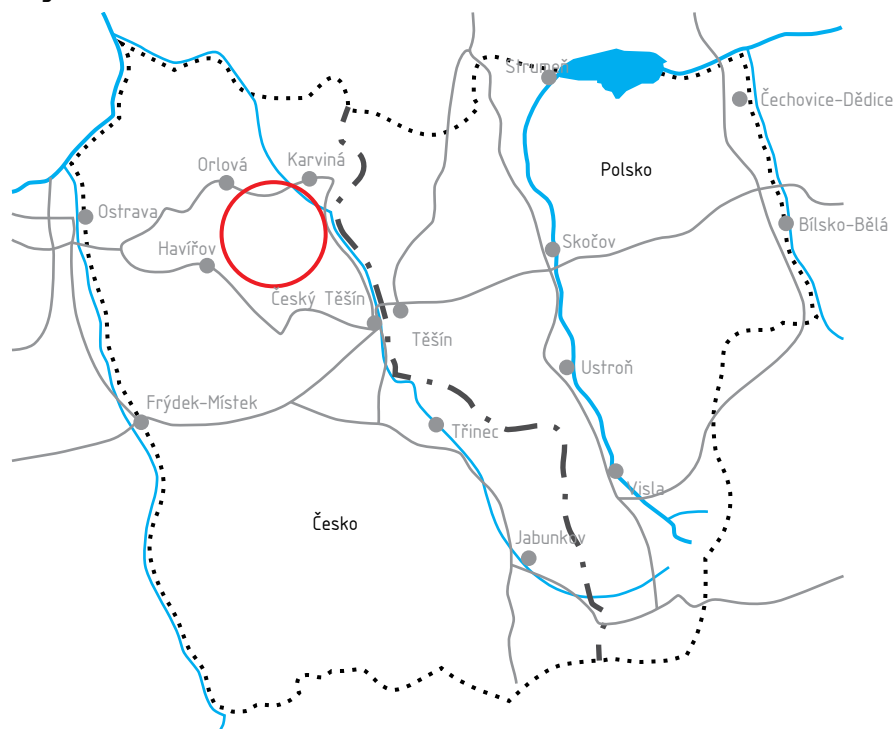
Ložiska černého uhlí v ČR a návaznost na Polsko.

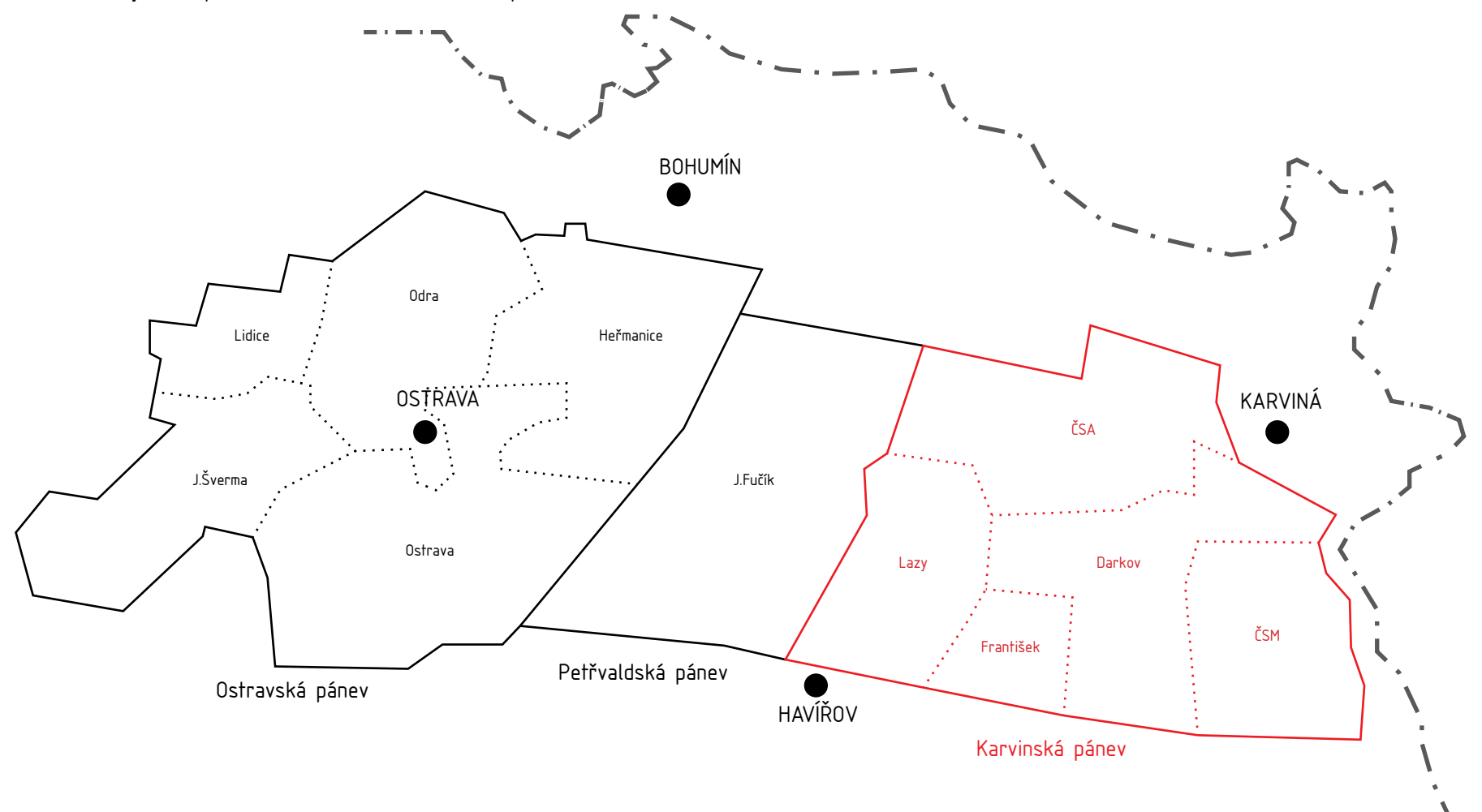
ŠIRŠÍ VZTAHY A VYMEZENÍ ÚZEMÍ

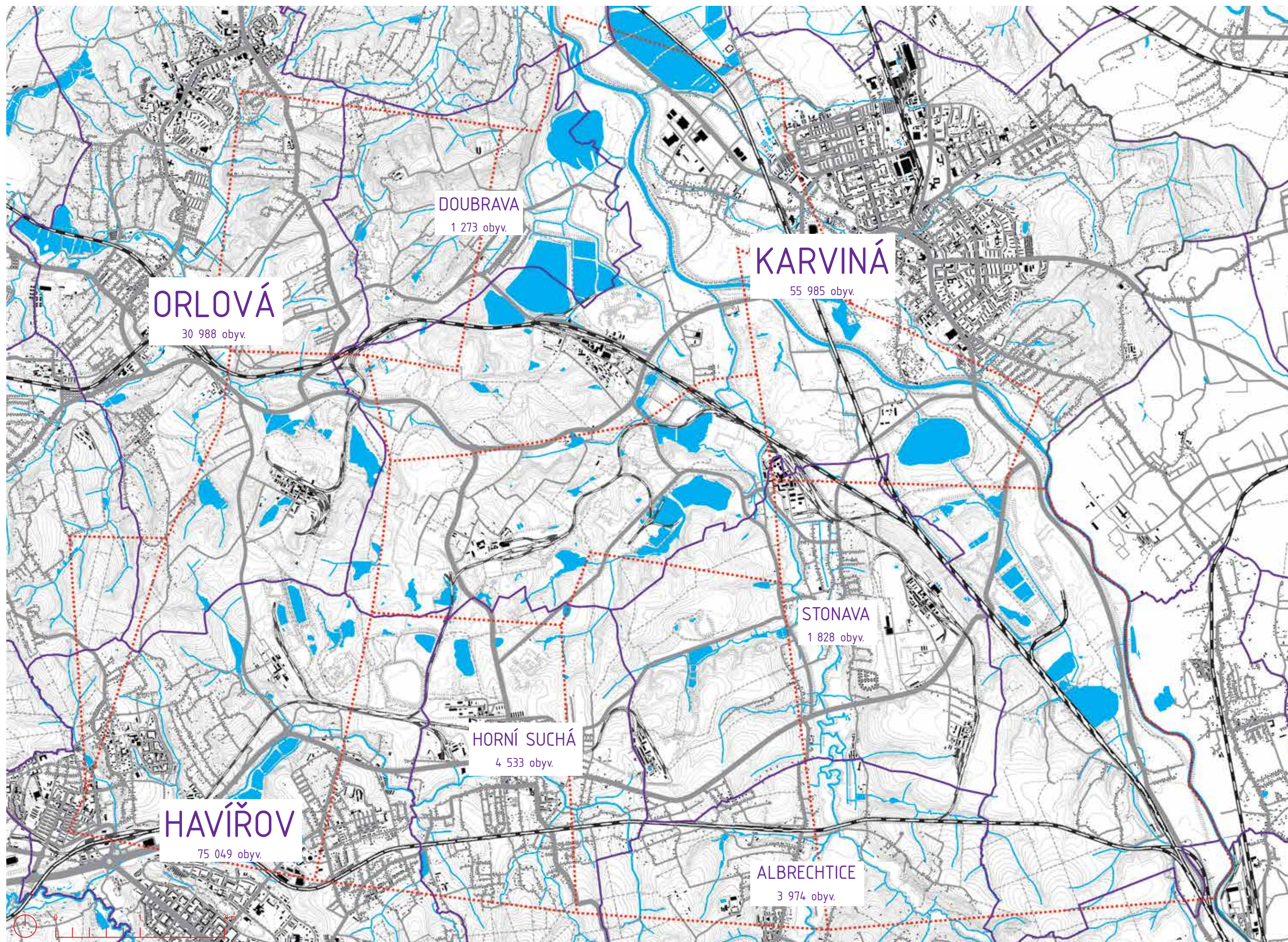
Řešené území patří k Hornoslezské černouhelné pánvi, která se rozkládá na území České Republiky a Polska. Z celkových 7000km² se na území České Republiky rozkládá pouze 1500km². Česká část se dále člení na oblast ostravsko-karvinskou a oblast podbeskydskou. Těžba však probíhá pouze v ostravsko-karvinské části. Tu lze dále členit na Ostravskou pánev, Petřvaldskou pánev a Karvinskou pánev. Diplomová práce se věnuje Karvinské pánvi rozkládající se mezi Havířovem a Karvinou.

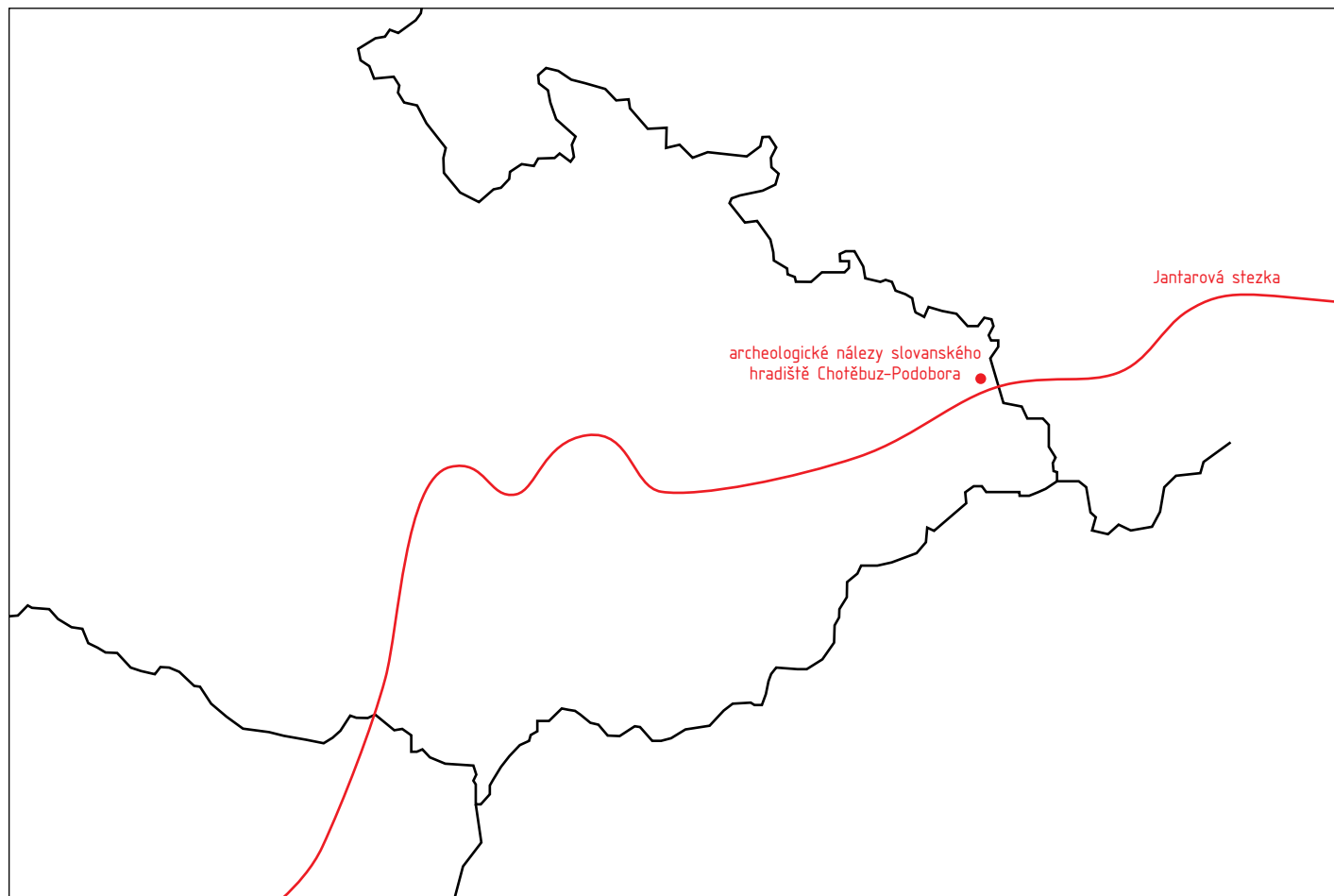
Region Těšínsko / Těšínské Slezsko

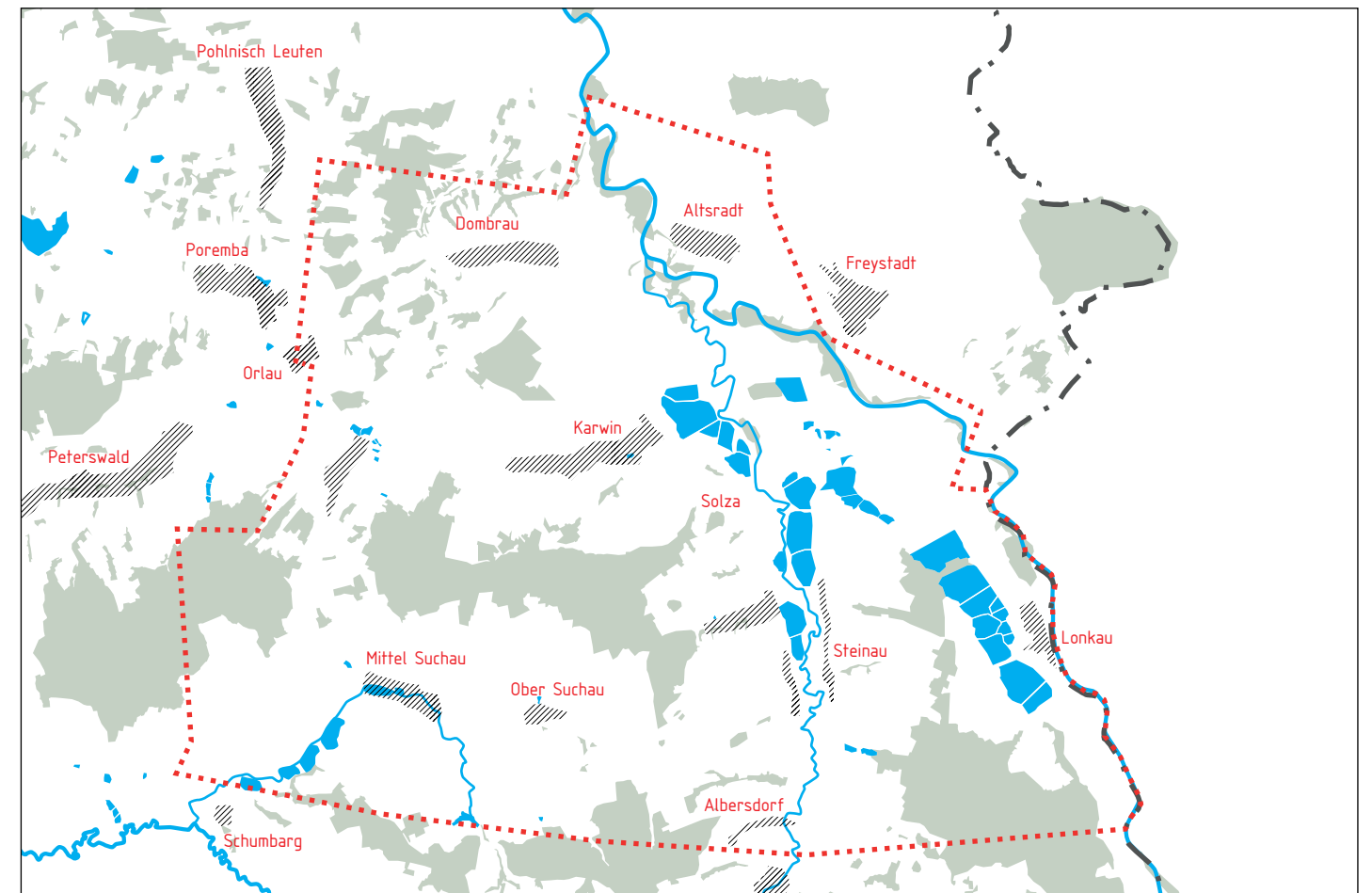
Hranice dobývacích prostorů v Ostravsko-Karvinské pánvi

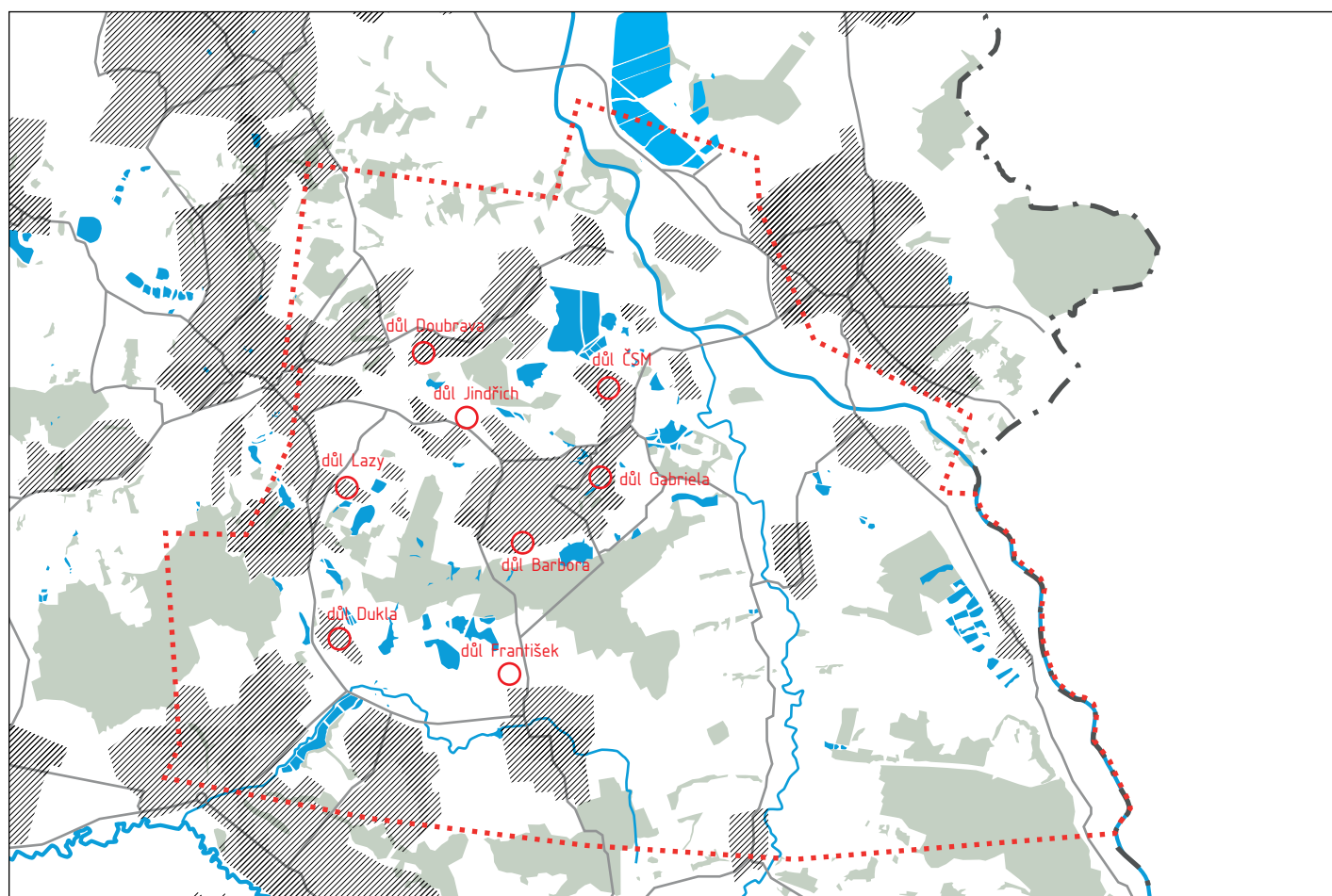

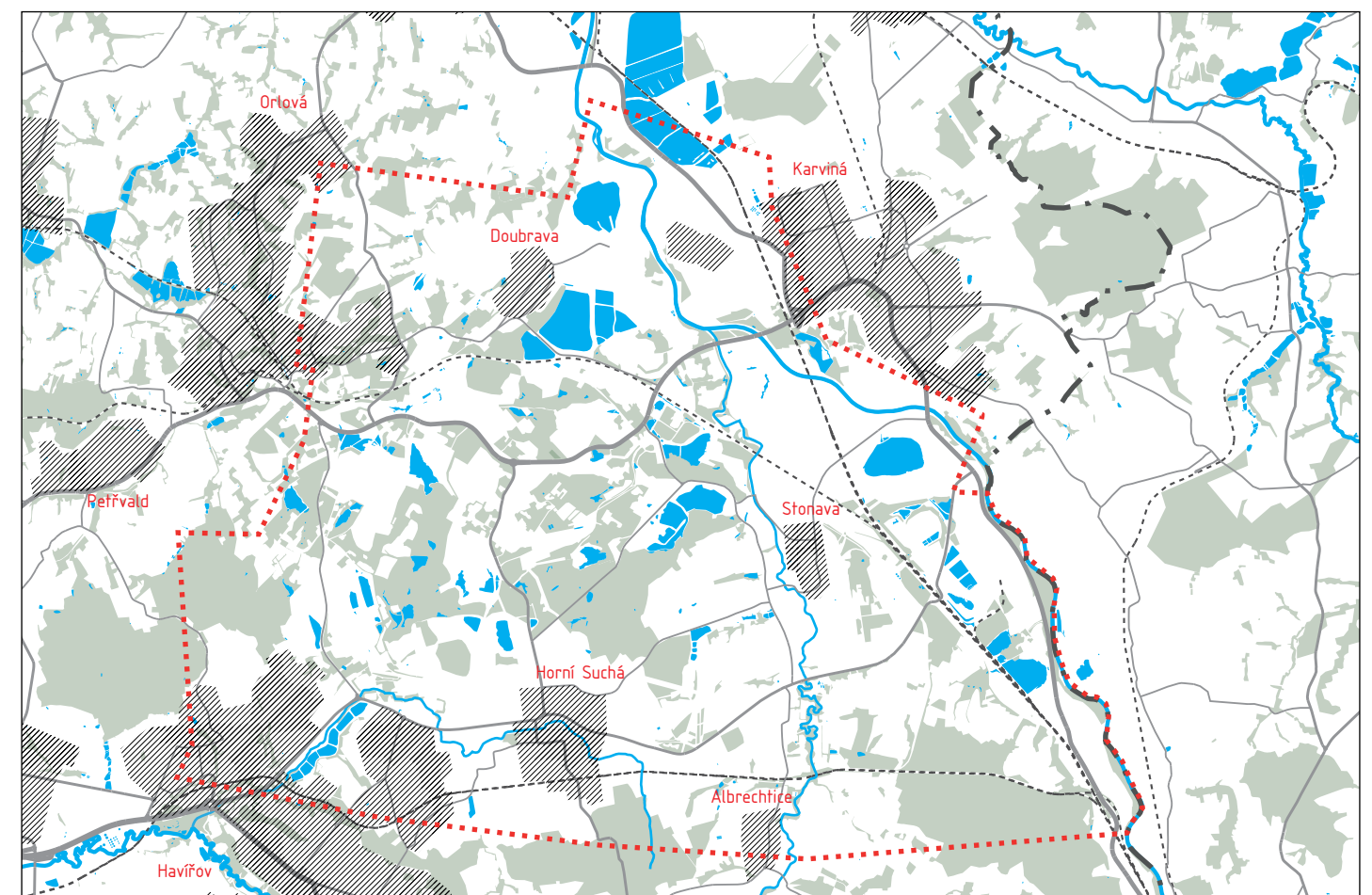
0 - PŮVODNÍ KRAJINA

1 - ZEMĚDĚLSKÁ KRAJINA

2 - PRŮMYŠLOVÁ KRAJINA / TĚŽBNÍ KRAJINA

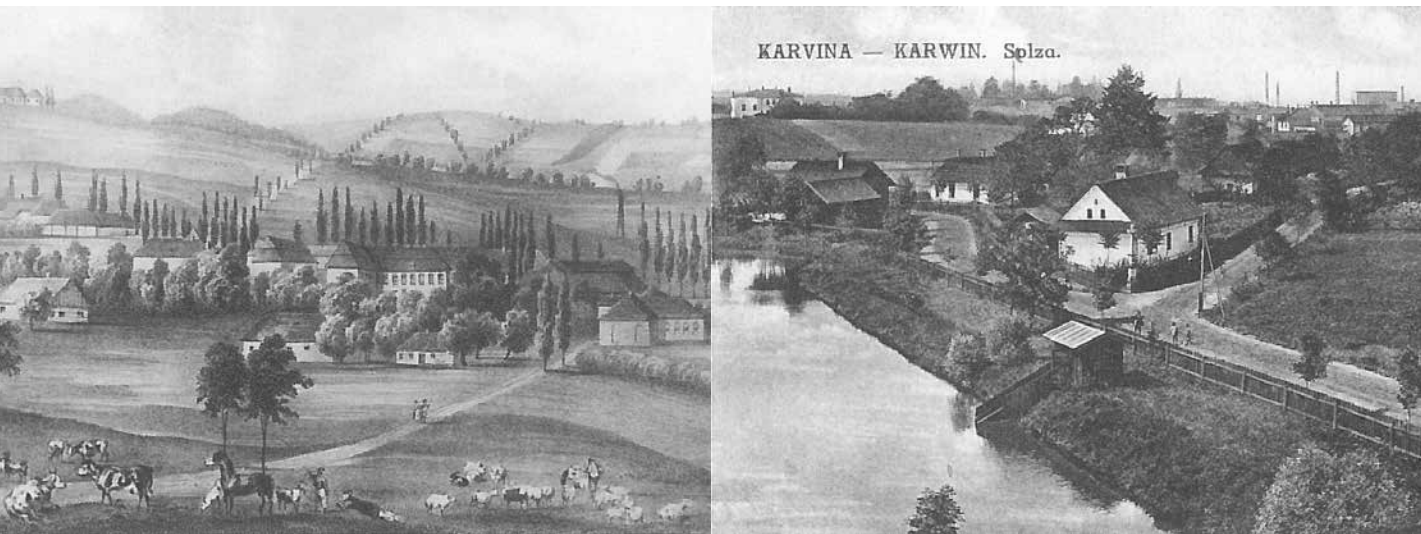
3 - SOUČASNÁ KRAJINA

PŮVODNÍ KRAJINA

Archeologické nálezy v oblasti Těšínského Slezska prokázali osídlení již v období starší doby kamenné (10000 – 8000 př.n.l.). Již tehdy tudy procházela tzv. Jantarová stezka sloužící přepravě jantaru ze severu Evropy od Baltského moře, na jih k Jaderskému moři. První lidé žili v úrodném údolí poblíž dnešní Chotěbuzi, ale kolem roku 400 př.n.l. své sídlo opustili. V 11. století se na stejném místě usadili Slované. Dnes je zde vybudován archeopark Chotěbuz-Podobora, jako replika původního slovanského hradiště.

obrázky: <https://static.panoramio.com/storage/googoleapis.com/photos/large/73446150.jpg>
<http://2.bp.blogspot.com/-jX26ybris1w/VmskEtyohl/AAAAAAAABLc/XwyGiTIVG4k/s1600/amberjpg>

1. VRSTVA – ZEMĚDĚLSKÁ KRAJINA

První významnější osídlení, již značně ovlivňující ráz krajiny a vegetaci, je datováno do období 3500–2000 př.n.l. Je charakterizováno značnou hospodářskou a kulturní prosperitou a rozvojem zemědělství. V tomto období dochází k přetváření přírody směřujícímu ke zrodu kulturní krajiny.

Později zde došlo také k rozvoji rybníkářství, které zažilo největší rozvoj v letech 1474–1528. Za zmínku stojí soustava 17 menších rybníků, vystavěných pro chov ryb, která byla ve 2km dlouhém pásu při železniční trati u zastávky Louky nad Olší. V minulosti byly rybníky dokonce prohlášeny za přírodní rezervaci. V důsledku devastace krajiny těžební činností se však do dnešní doby nezachovaly. Nalezneme zde pozůstatky pouze dvou rybníků.

obrázky: Karviná (Zmizelá Morava a Slezsko), Ladislav Horáček, 2009

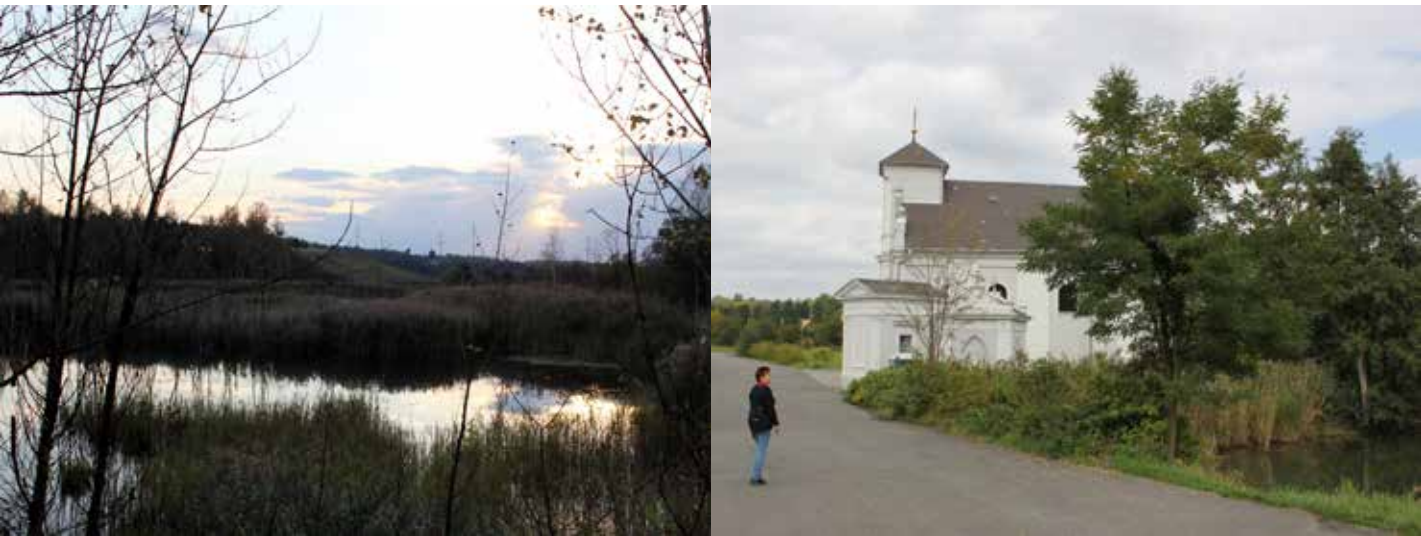

2. VRSTVA – PRŮMYSLOVÁ KRAJINA / TĚŽEBNÍ KRAJINA

Další obrovskou proměnu krajiny předznamenal nález černého uhlí v r. 1776 na vrchu Čechovice u Karviné z podnětu majitele karvinského panství Josefa Erdmana Larische. Od té doby se hlubinné dobývání černého uhlí stalo hlavním krajinoformujícím činitelem. Mění se dosavadní hospodářské a sociální vztahy a krajina získává průmyslový charakter. Těmito procesy je nejvýrazněji zasažen právě tzv. černý trojúhelník mezi městy Havířov a Karviná, kde vlivem těžby trvale dochází ke změně reliéfu krajiny.

Rozvoj těžkého průmyslu s sebou přináší také prudký nárůst osídlení. Jednotlivé těžební areály se kromě center průmyslu stávají také centry kulturními. Kolem nich se staví společenské domy nebo ordinace lékařů. Pro ubytování horníků jsou budovány hornické kolonie. Okolní obce se z malých vesniček proměňují ve velká města anebo jsou zakládána města nová (např. Havířov).

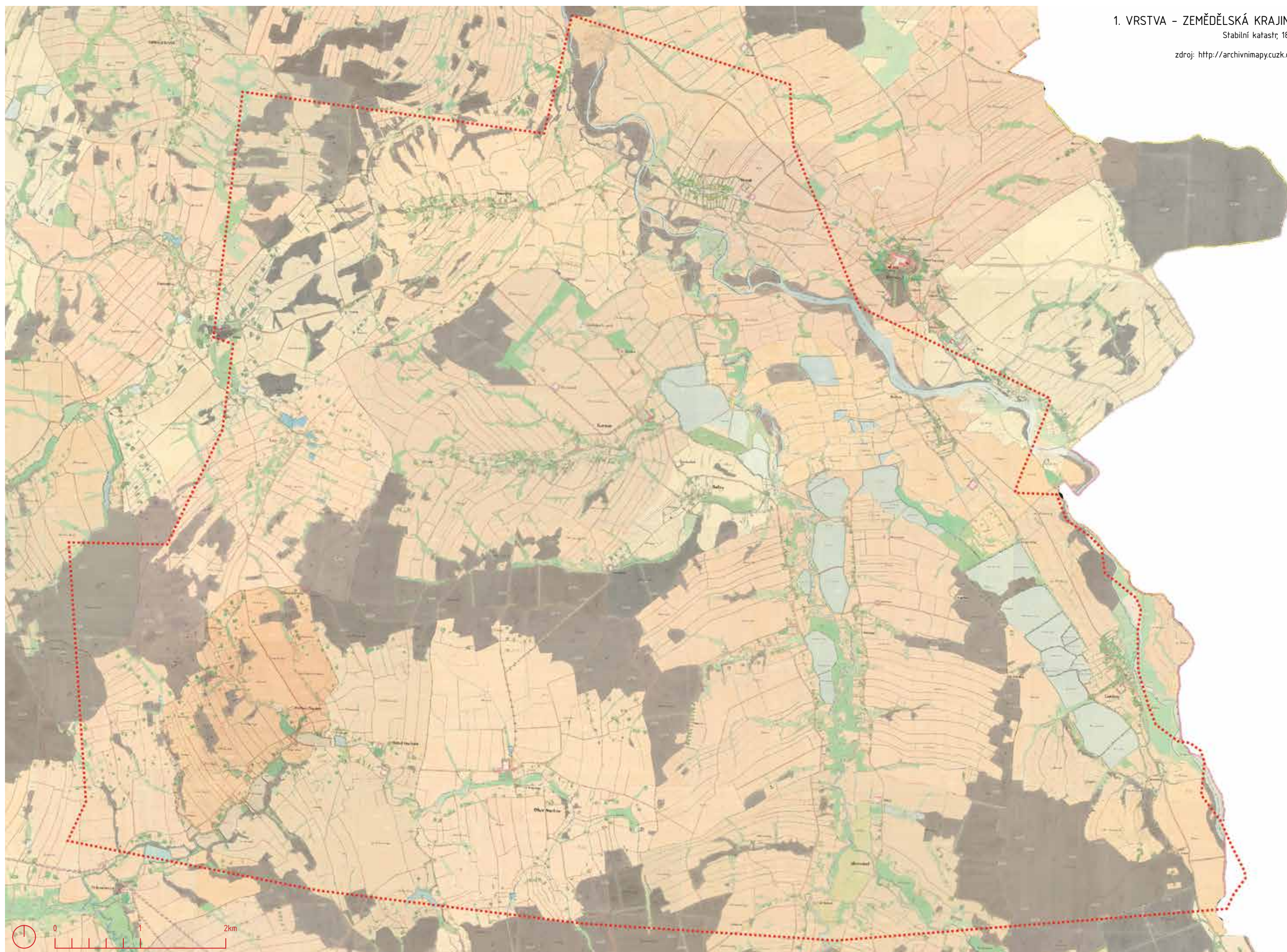
obrázky: Karviná (Zmizelá Morava a Slezsko), Ladislav Horáček, 2009

SOUČASNÁ KRAJINA

Dnešní krajina mezi městy Karviná a Havířov je výrazně ovlivněna činností člověka. Hlubinné dobývání s sebou přineslo především obrovské poklesy terénu a vznik antropogenních útvarů – poklesové kotliny, kaliště a odvaly hlušiny. Došlo také k zániku většiny hornických kolonií i některých původních vesnic, protože poklesy terénu měly značný vliv na stabilitu staveb. Lidská ruka ovlivňuje zdejší krajinu i nadále, a to formou rekultivací, jež se provádí už během samotné těžby. Jejich cílem je obnova poškozené krajiny. Z vytěžené hlušiny se vytváří nové kopce anebo jsou zasypávána místa poklesů. Na ty se potom nanáší vrstva humusu a uměle modelovaná krajina se ozeleňuje.

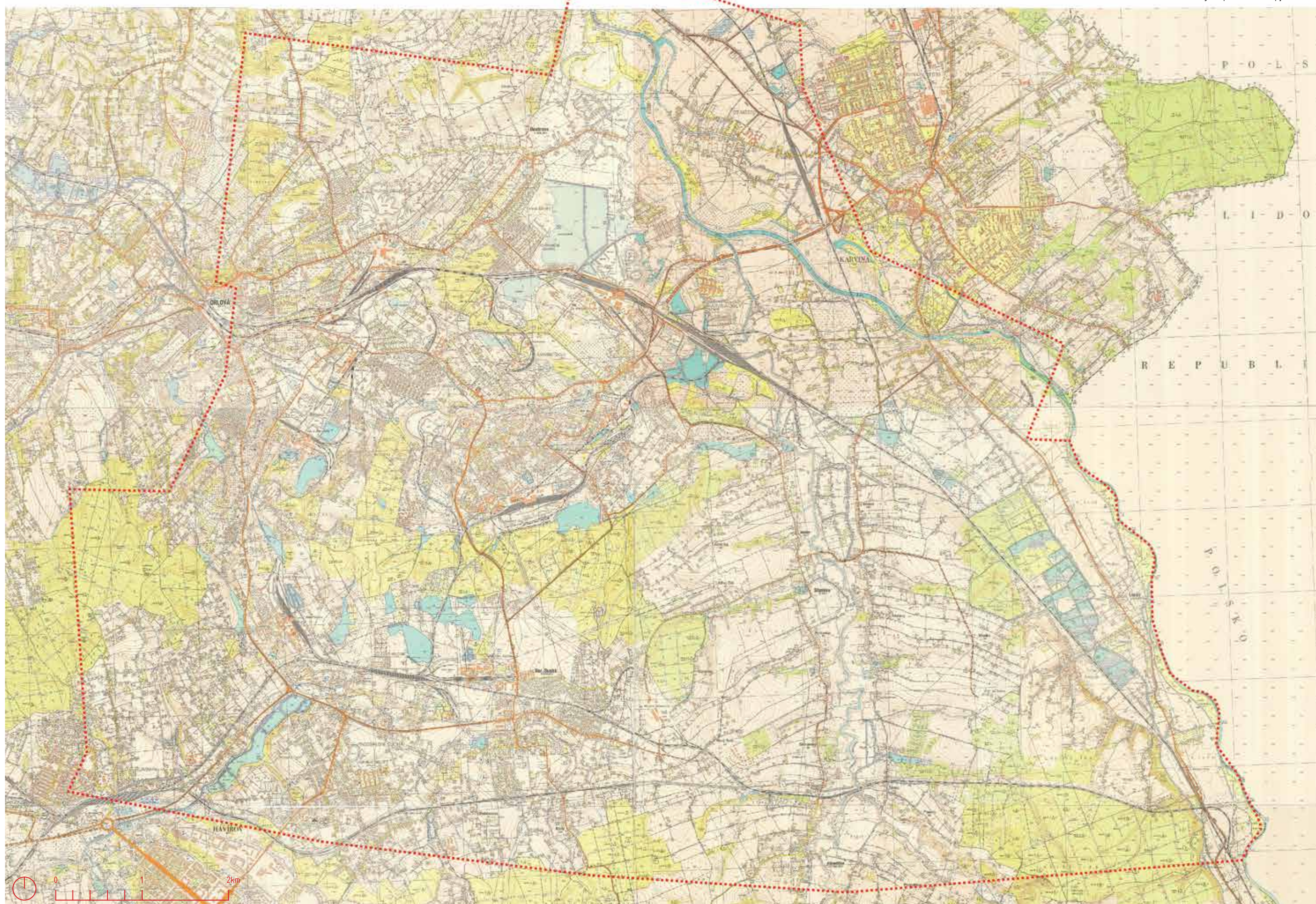
obrázky: vlastní fotografie

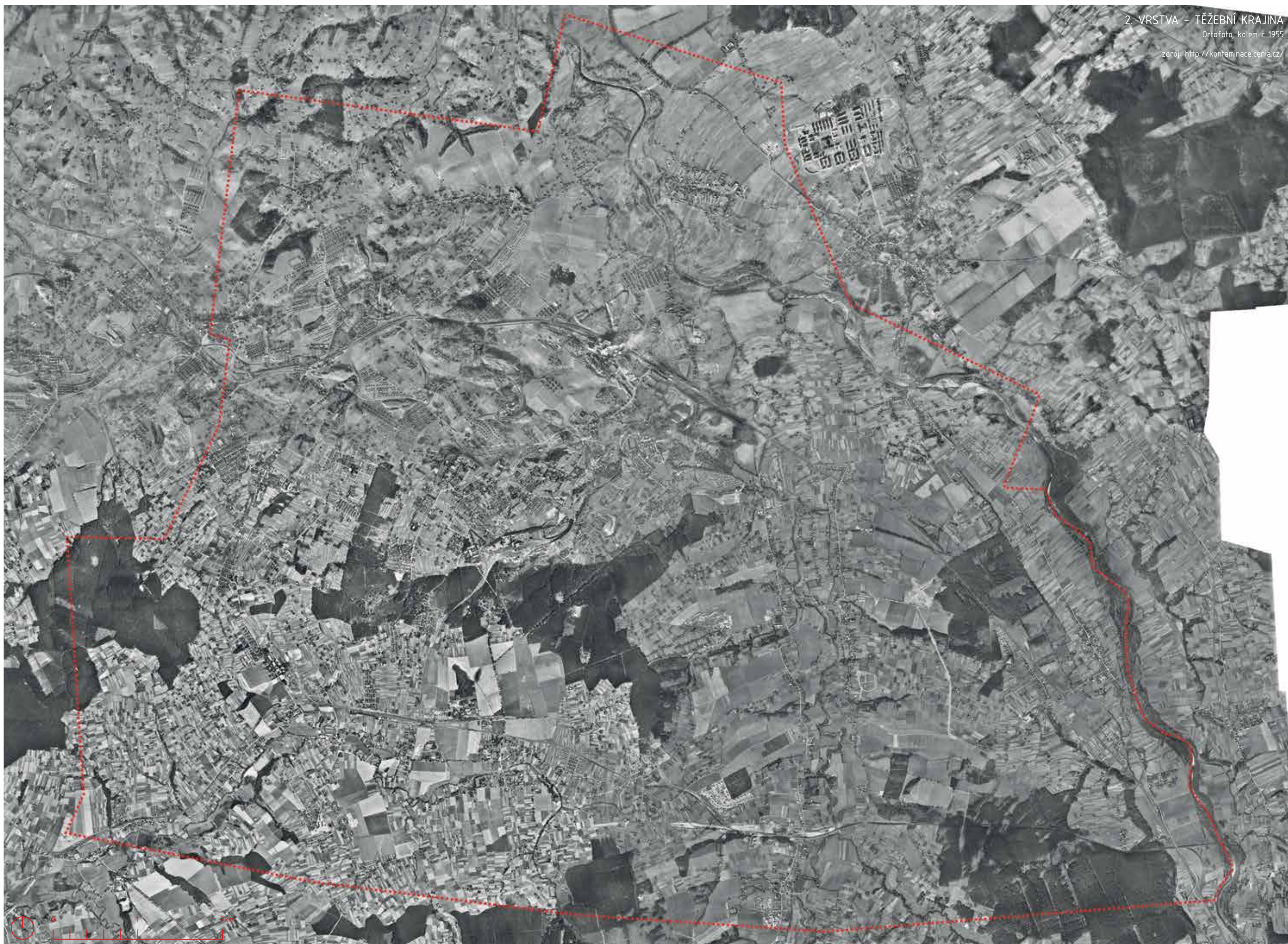

2. VRSTVA - TĚŽEBNÍ KRAJINA

Topografická mapa v systému S-1952, mapováno v r. 1962

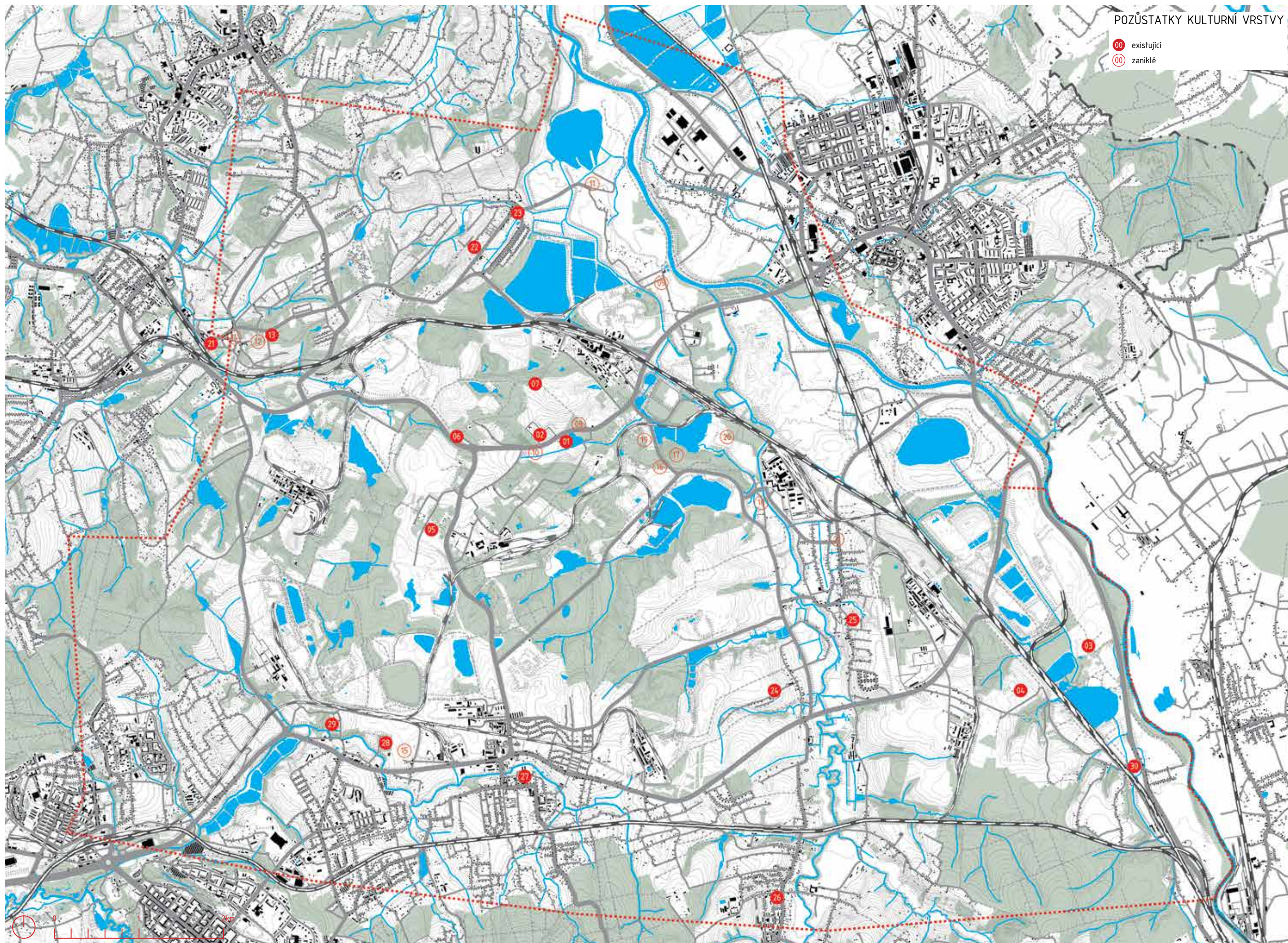
zdroj: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>

- 00 existující
- 00 zaniklé

01 Šikmý kostel sv. Petra z Alkantary
postaveno 1736 (obrázek: http://www.zajimavamista.cz/images-766-1-0-Kostel_sv_Petra_z_Alkantary%2C_Karvin%C3%A1_%286%29.JPG)

02 Hřbitov, Karviná-Doly
(obrázek: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/52/Karvin%C3%A1%2C_Doly%2C_h%C5%99bitov_%281%29.JPG)

03 Kostel sv. Barbory (evangelický)
postaveno 1809–1818
(obrázek: vlastní fotografie)

03 Hřbitov, Louky nad Olší
(obrázek: google street view)

05 Kaple Na Mexiku, hřbitov Kolonie U Lesa,
postaveno 1906 (obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=60739&h=800>)

06 Kaple (katolická)
(obrázky: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=87953&h=800>, <https://lh3.googleusercontent.com/jfY9Vi8HGbhHo03SmaKvWtvpB9yIPv7FhKSJoncy07RIGV0HxK0Q7UCHW0->

07 Kaple (katolická)
postaveno 1895 na památku 235 horníků, kteří při výbuchu v dolech přišli o život
(obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=30212&h=800>)

08 Zaniklá kaple sv. Jana Nepomuckého
postaveno 1734, zbořeno 70.–80.léta 20.století
(obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=28337&h=800>)

08 Zaniklý husitský kostel,
postaveno 1886–1888, zbořeno asi 1962
(obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=103274&h=800>)

09 Zaniklá hornická kaple na Sovinci v Karviné
vystavěna v letech 1869–1889 pro horníky dolu Jan-Karel, zbořena 2014
(obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=112422&h=800>)

11 Zaniklá kaple
zbořena 2001
(obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=112441&h=800>)

13 Evangelický kostel, Orlová
(obrázek: https://d34-a.sdn.szn.cz/d_34/d_15120325/img/69/630x480_5lVC8C.jpg?-fl=res,667,500,1)

16 Zaniklá hrobka rodiny Larisch-Mönnich
postavena 1920, zbořena 1986
(obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=112424&h=800>)

17 Zaniklá zámecká kaple, Solca
postavena 1873, zbořena 1967
(obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=112414&h=800>)

19 Zaniklý kostel sv. Jindřicha
postaveno 1894–1897, zbořeno 1960
(obrázek: <http://www.znicenekostely.cz/image.php?id=112263&h=800>)

20 Zaniklý zámek Larisch-Mönnich, Solca
(obrázek: http://www.zanikleobce.cz/detail_img.php?i=55707)

21 Kostel Narození Panny Marie, Orlová
postaveno poč. 20.stol.
(obrázek: vlastní fotografie)

22 Husův sbor
postaveno 1928
(obrázek: https://d34-a.sdn.szn.cz/d_34/c_B_C/90soAi.jpeg?fl=res,667,500,1)

23 Kostel sv. Hedviky
postaveno 1898
(obrázek: https://d34-a.sdn.szn.cz/d_34/c_B_C/Ly6J2M.jpeg?fl=res,667,500,1)

24 Evangelický kostel Stonava
postaveno 1938
(obrázek: https://d34-a.sdn.szn.cz/d_34/c_F_B/jcHBYL.jpeg?fl=res,667,500,1)

25 Kostel svatě Máří Magdaleny, Stonava
postaveno 1906-1910
(obrázek: https://d34-a.sdn.szn.cz/d_34/c_A_C/fhKlQ2.jpeg?fl=res,667,500,1)

26 Evangelický kostel, Albrechtice
postaveno 1906-1910
(obrázek: https://d34-a.sdn.szn.cz/d_34/c_B_C/0DUHlq.jpeg?fl=res,667,500,1)

27 Kostel sv. Josefa, Horní Suchá
postaveno 1864
(obrázek: https://d34-a.sdn.szn.cz/d_34/c_A_C/PAcpeZ.jpeg?fl=res,667,500,1)

28 Evangelický kostel, Havířov
postaveno 1937
(obrázek: https://d34-a.sdn.szn.cz/d_34/c_B_C/qLmpqy.jpeg?fl=res,667,500,1)

29 Kostel Narození sv. Jana Křtitele
(obrázek: vlastní fotografie)

30 Nový Kostel sv. Barbory
(obrázek: vlastní fotografie)

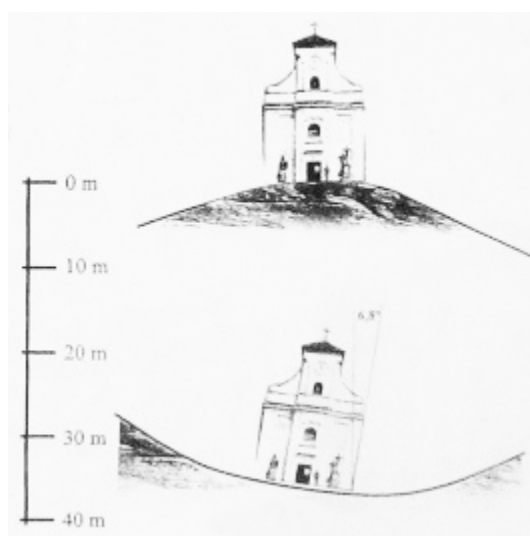
bez obrázku:

- 10** zaniklá kaple
- 12** zaniklá kaple
- 14** zaniklá židovská synagoga
- 15** zaniklá kaple
- 18** zaniklá kaple, Solca
- 21** zaniklá kaple, Stonava

ŠÍKMÝ KOSTEL SV. PETRA Z ALKANTARÝ

Kostel sv. Petra z Alkantarý se nachází na místě původní obce, která tehdy nesla název Karvinná. Na místě dnešní Karviné se v té době rozprostíralo město Fryštát. Dnes se původní Karvinná jmenuje Karviná-Doly. Jak už samotný název napovídá, těžba se na zdejším prostředí opravdu výrazně podepsala. Kromě kostela se zde nic nezachovalo a i ten vděčí za svou existenci opravám, které byly podpořeny těžební společností OKD. Vlivem poklesů terénu se totiž propadl o 37m, čímž se o 6,8° vychýlil ze své osy.

(obrázky: <https://tipynavylety.net/fotky/411/3462.jpg>, Těžba uhlí a posthornická krajina v česko-polském pohraničí, vlastní fotografie)

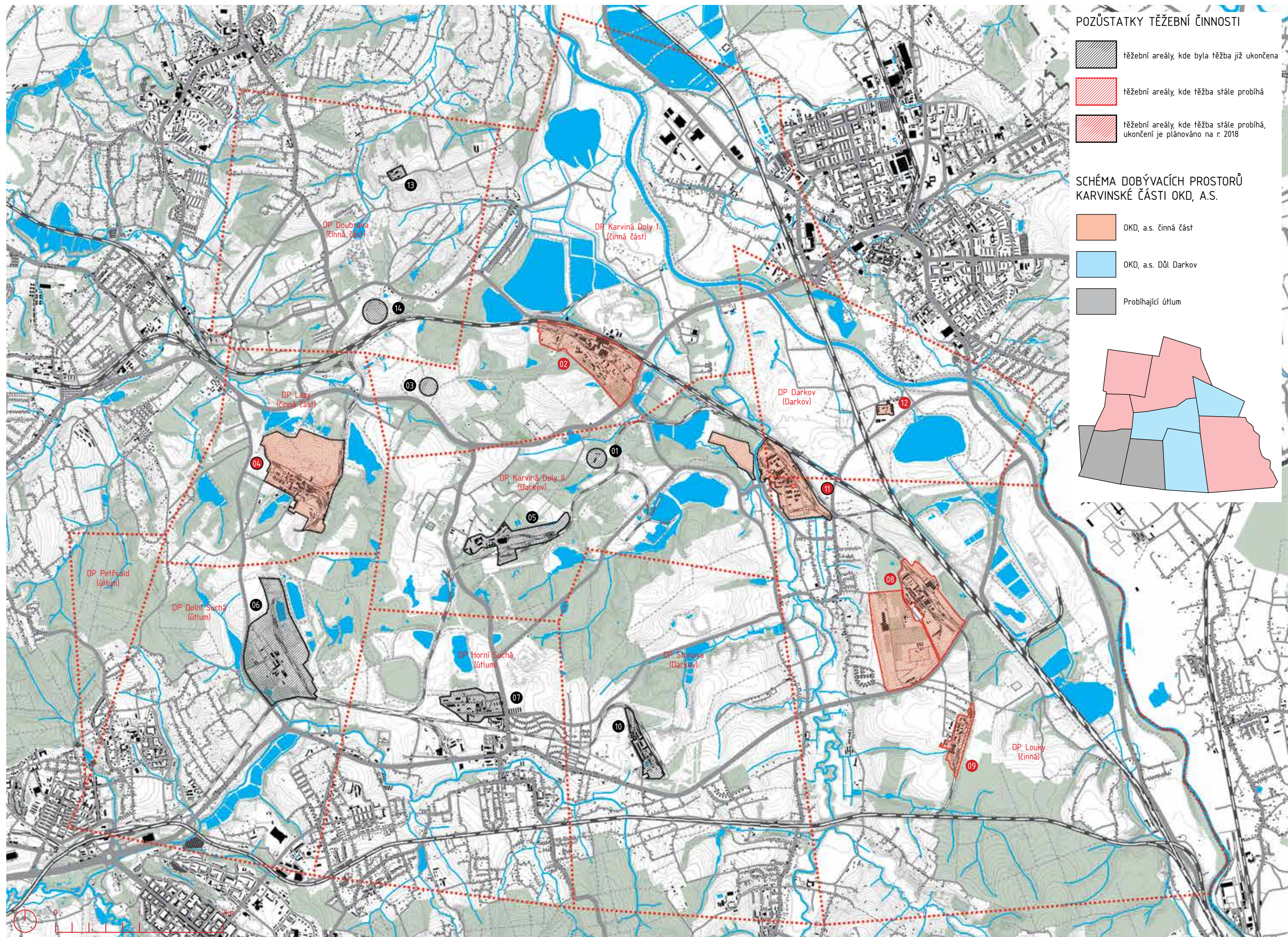

KOSTEL SV. BARBORY V LOUKÁCH NAD OLŠÍ

Další obec zaniklá v důsledku poddolování se nachází blízko polských hranic a jmenuje se Louky nad Olší. Dnes na jejím místě nalezneme pouze rozpadlý kostel. V ještě zachované, dolní části obce, která však patří ke Karviné, byl pro místní lidi postaven kostel nový, aby jeho funkci nahradil. Původní kostel je ve vlastnictví soukromé společnosti, která se o jeho opravu nestará a čeká, až kostel sám zchátrá a zanikne.

(obrázky: vlastní fotografie)

01 Bývalý důl Gabriela

založen 1852, ukončení těžby 2004

Dvě těžební věže, kompresorovna a strojovna zůstaly zachovány a jsou chráněny jako kulturní památka. (obrázek: vlastní fotografie)

02 Důl ČSA

založen 1856, těžba dosud probíhá

(obrázek: vlastní fotografie)

03 Bývalý důl Jindřich

založen 1856, ukončení těžby 1995. Z bývalého dolu zůstal zachován jen komín kotelny, který byl v roce 1997 prohlášen kulturní památkou. V roce 2010 byla ochrana zrušena. (obrázek: <https://static.panoramio.com/storage.googleapis.com/photos/>)

04 Důl Lazy

založen 1863, plánované ukončení těžby 2018

(obrázek: vlastní fotografie)

05 Bývalý důl Barbora

založen 1898, ukončení těžby 1990

V současné době jsou zachovány obě dvě těžební věže dolu a jámy byly likvidovány zá- sypem. V oblasti bývalého dolu vzniká průmyslová zóna. (obrázek: vlastní fotografie)

06 Bývalý důl Dukla

založen 1905, ukončení těžby 2007

Z areálu bývalého dolu se stala průmyslová zóna Dukla. (obrázek: vlastní fotografie)

07 Bývalý důl František

založen 1911, ukončení těžby 1999

Areál nezůstal ležet ladem, vznikla v něm průmyslová zóna. (obrázek: vlastní fotografie)

08 Důl ČSM - Sever

založen 1958, těžba dosud probíhá

(obrázek: <https://turistickyatlas.cz/gallery/galerie/karvina20.jpg>)

09 Důl ČSM - Jih

založen 1958, těžba dosud probíhá (obrázek: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/>)

10 Bývalý důl 9.květen

založen 1960, ukončení těžby 2016 (obrázek: vlastní fotografie)

11 Důl Darkov

založen 1972, plánované ukončení těžby 2018 (obrázek: vlastní fotografie)

12 Pomocný závod dolu Darkov

(obrázek: vlastní fotografie)

13 Důl Doubrava Sever

založen 1822, ukončení těžby 2007

Zásoby uhlí jsou těženy z blízkého Dolu ČSA (obrázek: panorama mapy.cz)

14 Bývalý důl Doubrava

založen 1822, ukončení těžby 2007

Zásoby uhlí jsou těženy z blízkého Dolu ČSA (obrázek: panorama mapy.cz)

KARVINÁ-DOLY, DŮL AUSTRIA / BARBORA / PILSUDSKI / 1.MÁJ / BARBORA

KARVINÁ-DOLY, DŮL GABRIELA / UNRRA 1 / MÍR 1 / GABRIELA

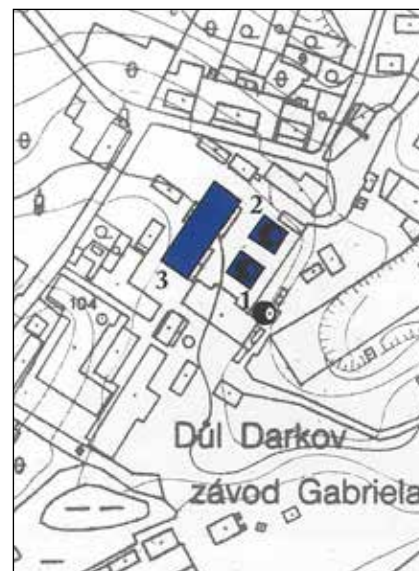

KARVINÁ-DOLY, DŮL Č. IV / GABZDYL / JINDŘICH

- Kulturní památka
- Zájem památkové péče
- Jáma
- 1 Těžní věž výdušné jámy
- 2 Strojovna výdušné jámy, kompresorovna
- 3 Kotelna
- 4 Elektrikářské dílny, dříve koupelny
- 5 Těžní věž a budova těžní jámy se strojovnami a oběhem vozů
- 6 Kočárkovna

zdroj: Kulturní památky Ostravsko-Karvinského revíru, Miloš Matěj, Jaroslav Klát, Irena Korbelářová, 2009

- Kulturní památka
- Jáma
- 1 Těžní věž a jámová budova výdušné jámy č. 1
- 2 Těžní věž a jámová budova jámy č. 2
- 3 Strojovna, kompresorovna

zdroj: Kulturní památky Ostravsko-Karvinského revíru, Miloš Matěj, Jaroslav Klát, Irena Korbelářová, 2009

- Kulturní památka
- Jáma
- 1 Komín

zdroj: Kulturní památky Ostravsko-Karvinského revíru, Miloš Matěj, Jaroslav Klát, Irena Korbelářová, 2009

VLIV TĚŽBY NA KRAJINU – ANTROPOGENNÍ ZMĚNY TERÉNU

Hlubinná těžba černého uhlí se v krajině projevuje primárně vznikem antropogenních tvarů reliéfu, přímo spojených s hornickou činností. Jedná se o zatopené poklesové kotliny, odvaly, kalové nádrže, manipulační plochy anebo povrchové stavby dolu. Některé z nich mohou být po ukončení těžby využity k dalším účelům a poskytnout tak nový potenciál pro území, především pokud se jedná o cennou stavbu. Sekundárně podpovrchová těžba uhlí vede k procesu opuštění (např. změna ploch sídelní zástavby na polopřirodní areály) nebo ke vzniku rekultivačních ploch pro účely zahlazení následků důlní činnosti. (2)

Karviná-Darkov, Karvinské moře, 1955

Karviná-Darkov, Karvinské moře, 2017

ZATOPENÉ POKLESOVÉ KOTLINY

Vznikají poklesem povrchu nad vytěženým prostorem a mohou být vyplněny vodou, pokud terén poklesl pod hladinu podzemních vod. Takto vzniklou nádrží je např. Karvinské moře. K velkým poklesům došlo také okolo šikmého kostela sv. Petra z Alkantary.

mapy: <http://kontaminace.cenia.cz/>, <http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec/>

odval v blízkosti dolu Darkov

rekultivovaný odval Karviná-Dolý

ODVALY

Odvaly vznikají ukládáním karbonské hlušiny na povrch. Aktivní odvaly představují povrchy bez vegetace. Zpravidla se vyskytují v blízkosti povrchových staveb dolů.

mapy: mapy.cz

kaliště v místě bývalých Louckých rybníků

kaliště Doubrava

KALOVÉ NÁDRŽE

Jsou zpravidla vodní plochy pravidelného, často geometrického tvaru, nacházející se v blízkosti povrchových staveb dolu. V území s hlubinnou těžbou uhlí se objevuje několik druhů kalových nádrží: nádrže floatační hlušiny, nádrže popílku, nádrže s uhelnými kaly, nádrže dočišťování vod.

mapy: mapy.cz

PŘEHLED ASANAČNĚ REKULTIVAČNÍCH STAVEB 2017–2021, OKD, a.s.

- probíhající
- připravované
- ukončené

Rekultivace je souhrn zásahů, které mají zahladit nežádoucí antropogenní zásahy do krajiny. Nejčastěji je předmětem rekultivace území postižené těžbou nerostných surovin. Výsledkem rekultivace může být přeměna vytěžených ploch na pole a lesy, vybudování rekreačního zázemí městských aglomerací nebo záměrný vznik “nové divočiny”.

K přednostně využívaným způsobům rekultivací patří technické rekultivace (provedení terénních úprav), zemědělské rekultivace (přeměna ploch na ornou půdu, trvalé travní porosty, vinice, sady, apod.), lesnické rekultivace (přeměna pozemků na les) a vodohospodářské rekultivace (vytváří nový vodní režim v krajině). Dále se může jednat také o vytváření prvků zeleně mimo les, sportovních či rekreačních ploch či zakládání nových parků.

Většina těžbou narušených území má však velký potenciál obnovit se samovolně v přijatelném časovém horizontu, který není o mnoho delší než realizace klasických rekultivací, a takto vzniklé přirozené ekosystémy jsou z hlediska ekologie, ochrany biodiverzity a ekologické stability krajiny nesrovnatelně kvalitnější a hodnotnější. (3)

- 1) Terénní úpravy - rekultivace území po těžbě uhlí - "1"
- 2) Seznamovací práce - rekultivace území po těžbě uhlí - "2"
- 3) Terénní úpravy a rekultivace - rekultivace území po těžbě uhlí - "3"
- 4) Rekultivace území po těžbě uhlí - rekultivace území po těžbě uhlí - "4"
- 5) Rekultivace území po těžbě uhlí - rekultivace území po těžbě uhlí - "5"
- 6) Rekultivace území po těžbě uhlí - rekultivace území po těžbě uhlí - "6"

Karviná
Přehled asanační
20
Měřítko 1 : 10000
Datum 05/2017

01 Karvinské moře

Na místě v blízkosti starých lázní Darkov v Karviné vzniklo vlivem poklesů terénu velké jezero. V budoucnosti by mělo sloužit jako rekreační zóna. V jezeře je velmi čistá voda. (obrázek: vlastní fotografie)

02 Golfový areál Karviná-Lipiny

(obrázek: vlastní fotografie)

03 DinoPark Ostrava v obci Doubrava

obrázek: panorama mapy.cz

04 Kozinec

Vodní plocha na Kozinci byla rekultivována, aby zde mohli žít různí živočichové. K živočichům, kteří tu mohou být spatřeni, patří orel mořský, bobr evropský, moták pochop, ještěrka živorodá, rákosník velký, ropucha obecná a další. (vlastní fotografie)

05 Obnova Louckých rybníků

Na tomto území se v minulosti nacházela přírodní rezervace Louckých rybníků. Dnes tu najdeme plochy kalových nádrží po rekultivaci, které budou postupně zalesněny. Z původní soustavy rybníků se dochovaly pouze dva. (vlastní fotografie)

06 Vodní nádrže Kateřiny

Původní kalové nádrže, které byly po likvidaci rekultivovány na chovné rybníky. (obrázek: vlastní fotografie)

07 Jezero Nebesák / "Remíza"

Jezero bylo založeno ve 20. letech minulého století. Sloužilo především jako zdroj užitkové vody pro důl František. Dnes je jezero soukromé a slouží pro sportovní rybolov. (obrázek: vlastní fotografie)

08 Kozí Becirk

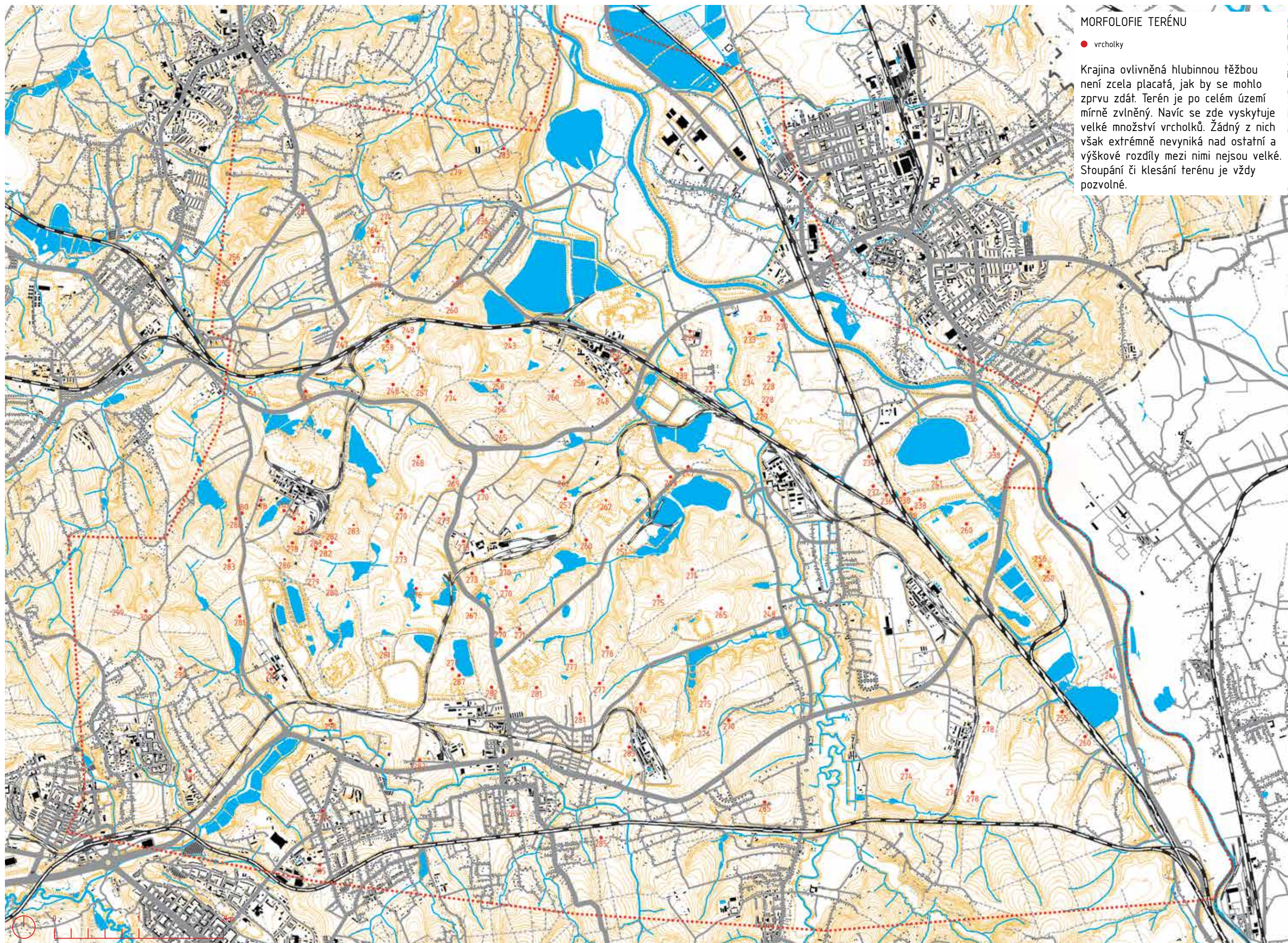
V místě bývalé cihelny a obytných domů zde vlivem poklesů došlo k vytvoření bezodtoké kotliny, která se zaplnila podzemní i povrchovou vodou. V minulosti nádrž sloužila také jako odkaliště odpadů a uhelných kalů. Po rekultivaci je zde vodní nádrž a na březích písčité pláže.

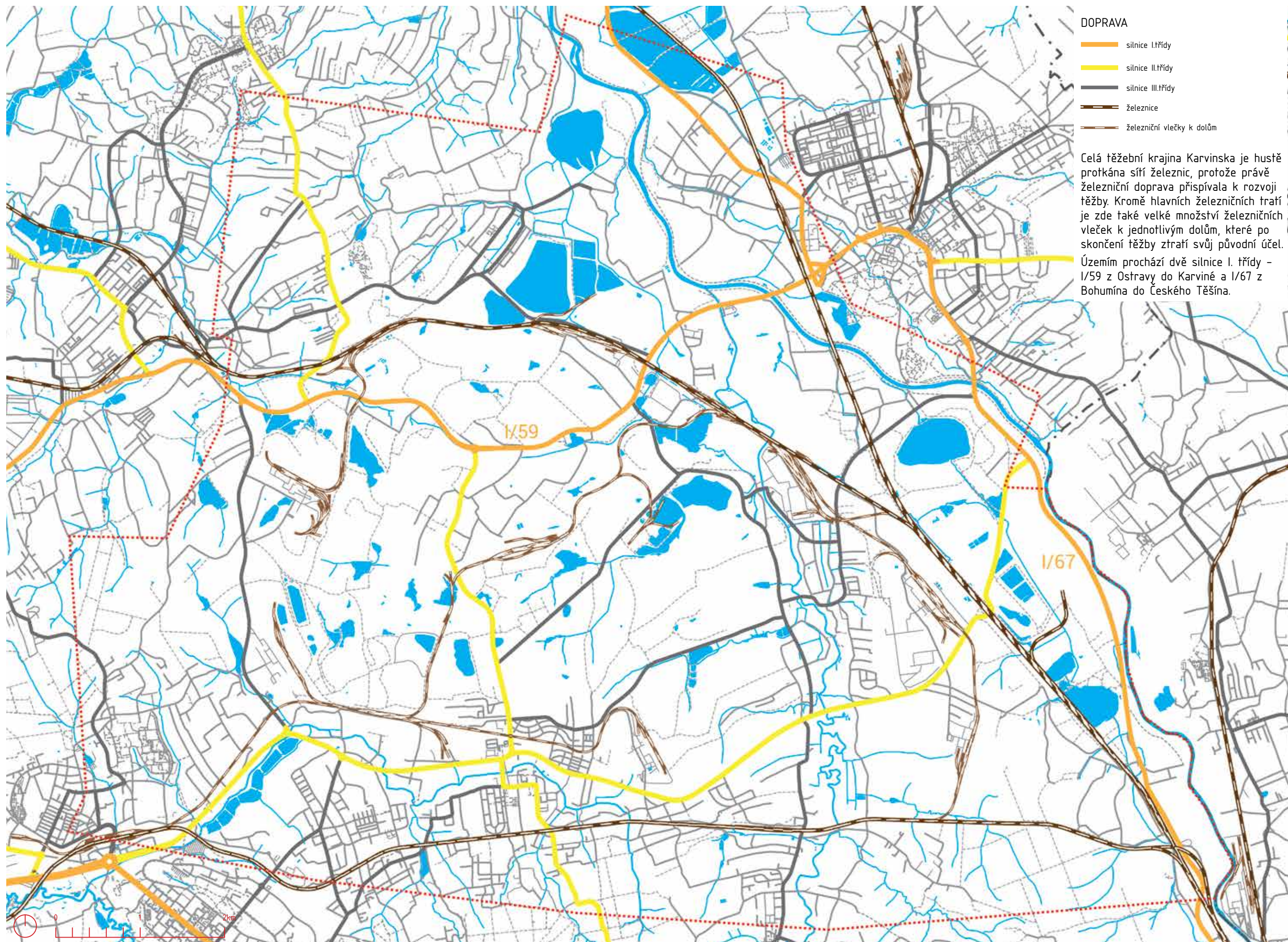
zdroj: panorama mapy.cz

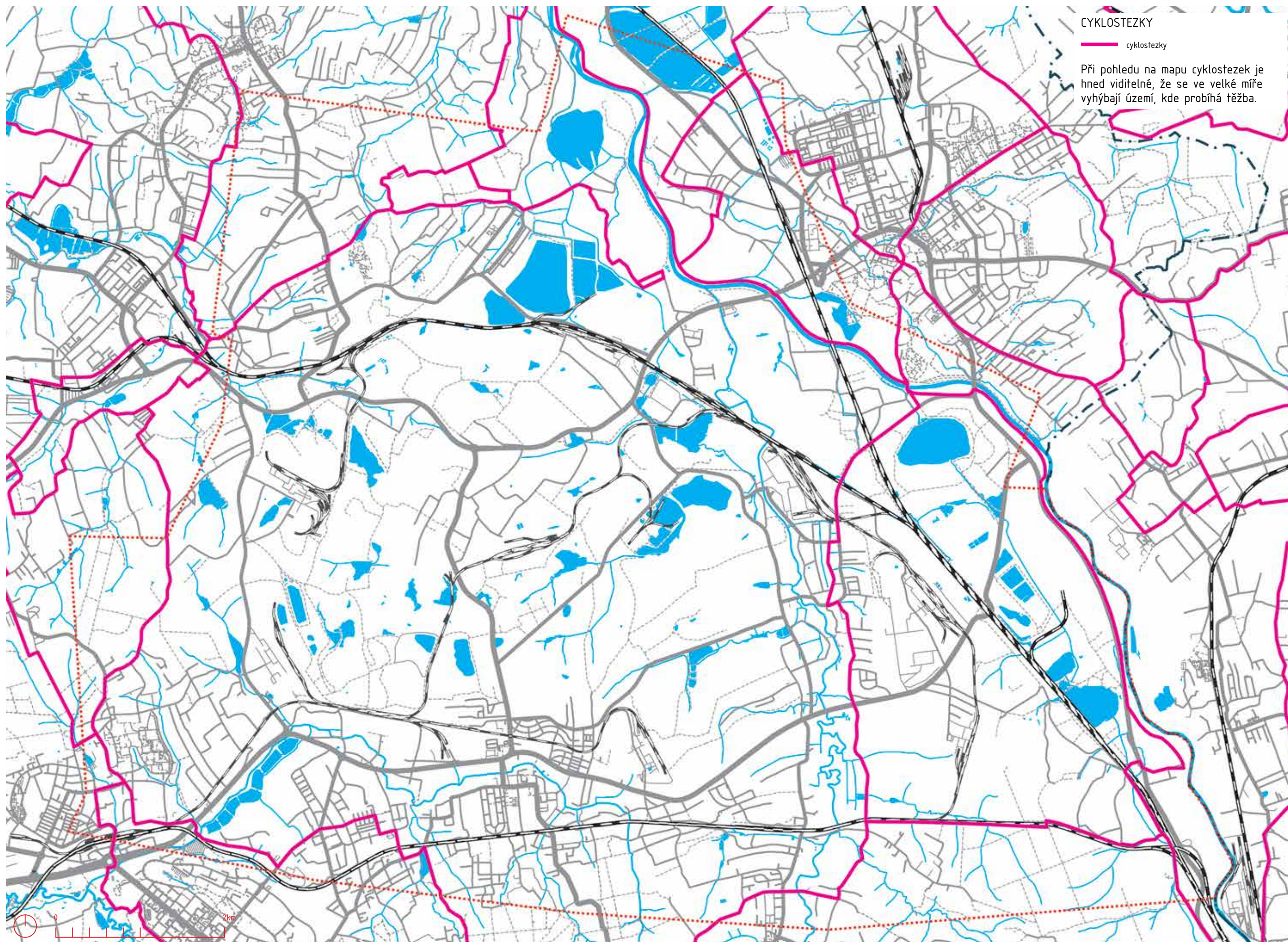
MORFOLOGIE TERÉNU

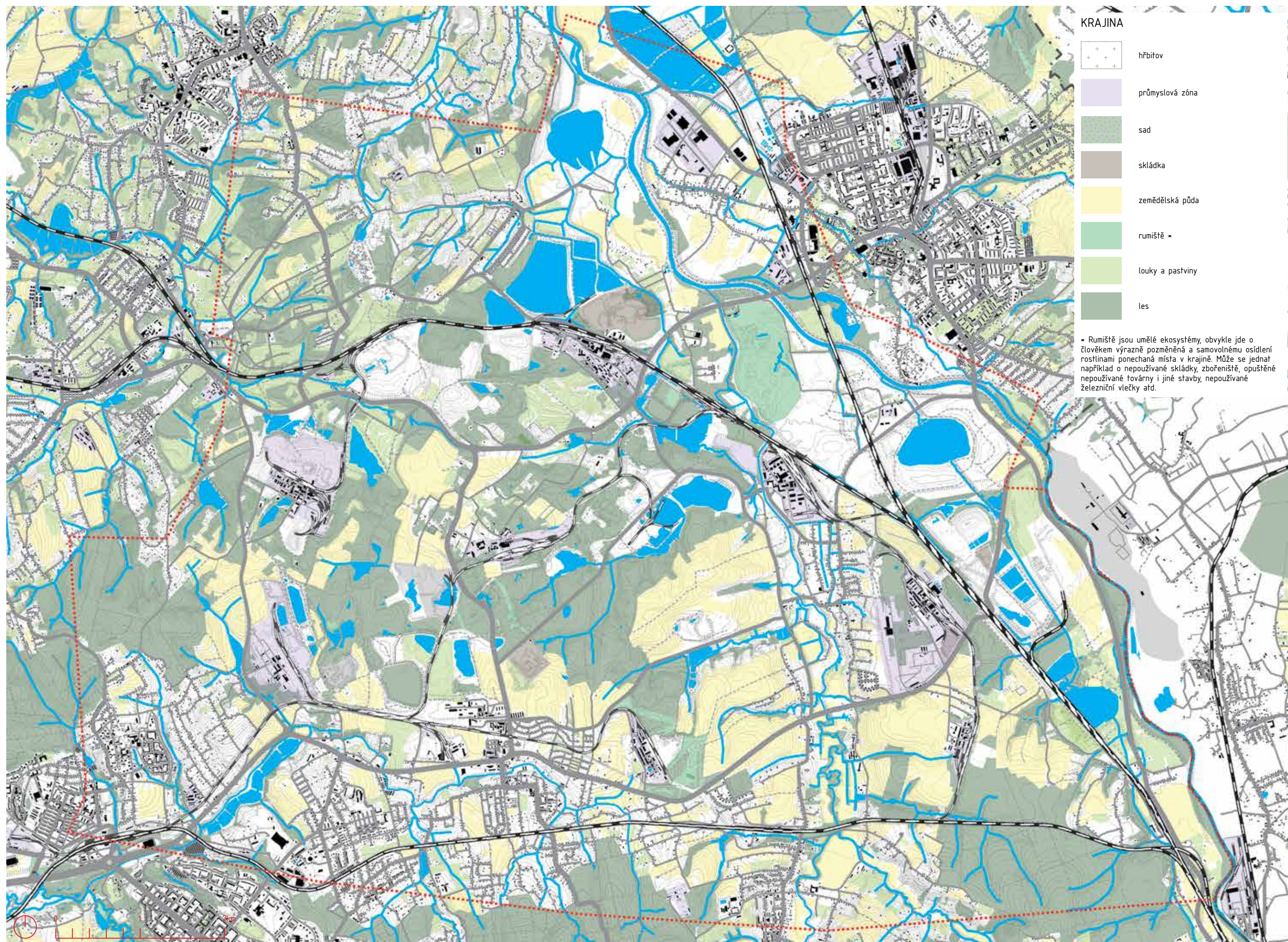
● vrcholky

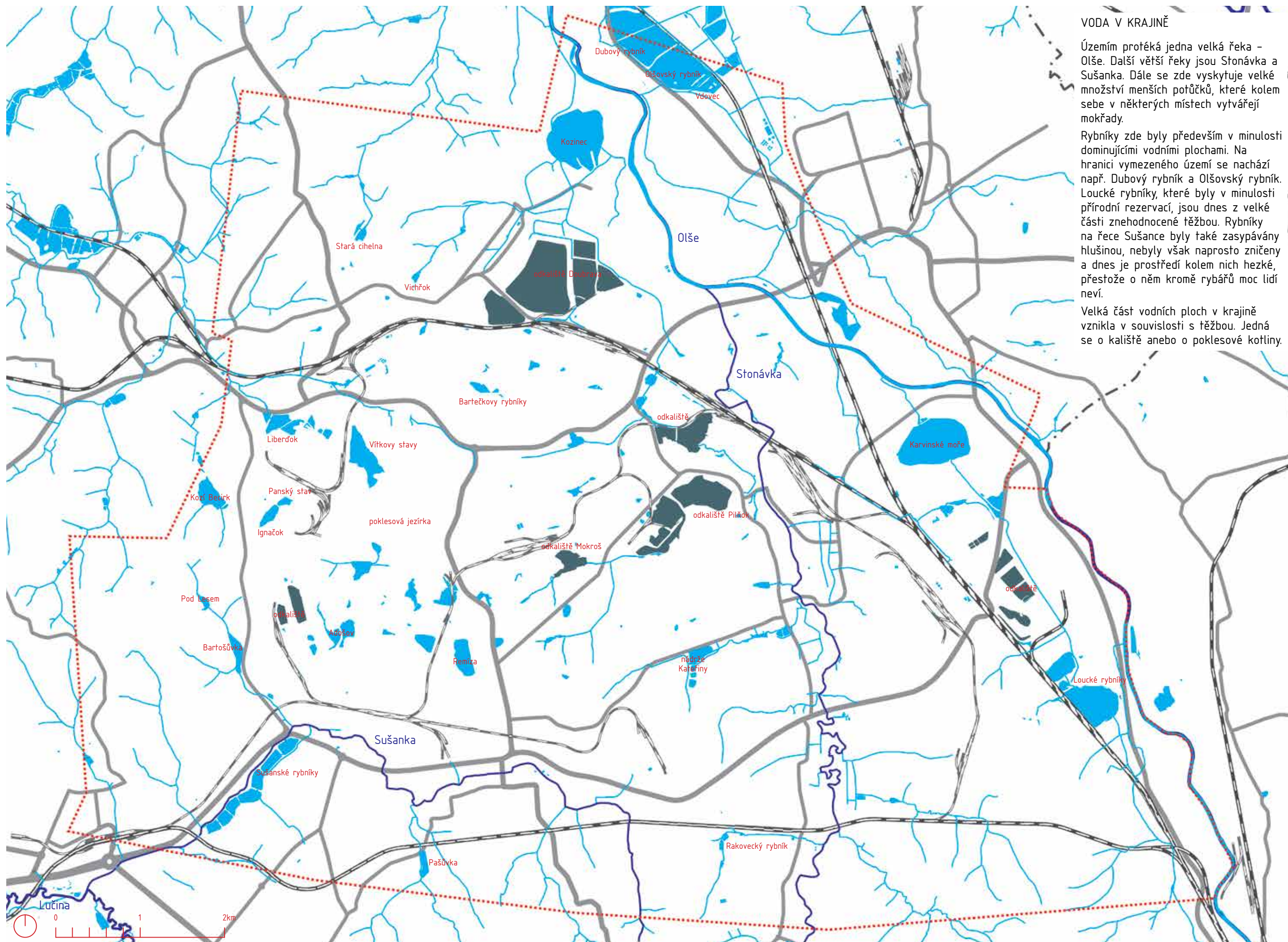
Krajina ovlivněná hlubinnou těžbou není zcela placatá, jak by se mohlo zprvu zdát. Terén je po celém území mírně zvlněný. Navíc se zde vyskytuje velké množství vrcholků. Žádný z nich však extrémně nevyniká nad ostatní a výškové rozdíly mezi nimi nejsou velké. Stoupání či klesání terénu je vždy pozvolné.

VODA V KRAJINĚ

Územím protéká jedna velká řeka – Olše. Další větší řeky jsou Stonávka a Sušanka. Dále se zde vyskytuje velké množství menších potůčků, které kolem sebe v některých místech vytvářejí mokřady.

Rybníky zde byly především v minulosti dominujícími vodními plochami. Na hranici vymezeného území se nachází např. Dubový rybník a Olšovský rybník. Loucké rybníky, které byly v minulosti přírodní rezervací, jsou dnes z velké části znehodnocené těžbou. Rybníky na řece Sušance byly také zasypávány hlínou, nebyly však naprosto zničeny a dnes je prostředí kolem nich hezké, přestože o něm kromě rybářů moc lidí neví.

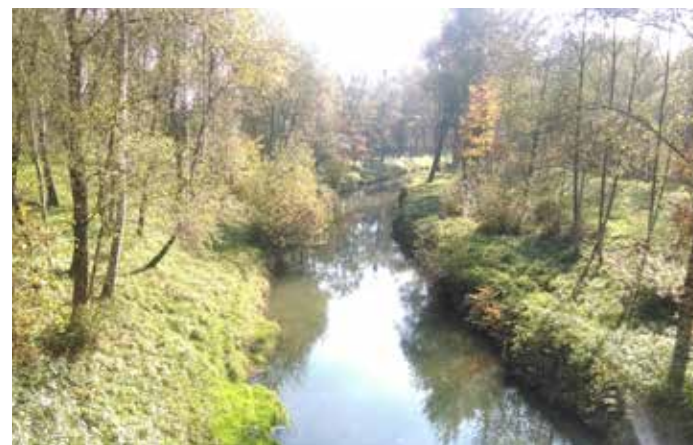
Velká část vodních ploch v krajině vznikla v souvislosti s těžbou. Jedná se o kaliště anebo o poklesové kotliny.

potok ve Stonavě
(obrázek: vlastní fotografie)

řeka Stonávka
(obrázek: vlastní fotografie)

řeka Stonávka
(obrázek: vlastní fotografie)

odkaliště Pilňok
(obrázek: vlastní fotografie)

potok v lese
(obrázek: vlastní fotografie)

Křivý potok u nádrží Kateřiny
(obrázek: vlastní fotografie)

mokřady u Křivého potoka
(obrázek: vlastní fotografie)

vodní nádrže Kateřiny
(obrázek: vlastní fotografie)

poklesová kotlina Karvinské moře
(obrázek: vlastní fotografie)

Sušanské rybníky
(obrázek: vlastní fotografie)

Loucké rybníky
(obrázek: vlastní fotografie)

Loucké rybníky
(obrázek: vlastní fotografie)

STARÝ KONEC / NOVÝ ZAČÁTEK

Něco starého končí, ale díky tomu může něco nového začít. Konec těžby může přinést potenciál pro nový rozvoj regionu.

NEZAMĚŠTNANOST

Region je v současnosti místem s vysokou nezaměstnaností a sociálními problémy. V důsledku toho dochází k odchodu obyvatel.

KONEC TĚŽBY

Dochází k proměně společnosti z industriální na post-industriální. Většina dolů je dnes již uzavřena. Další dva by měly svou činnost ukončit v r. 2018. Celkový konec těžby v území je předpokládán na r. 2023.

DEVASTOVANÁ KRAJINA

Zdejší krajina je velmi ovlivněna lidskou činností, která měla často negativní dopady. S postupem času se však ukazuje, že krajina je schopná obnovy i bez velkých zásahu člověka.

ZNEČIŠTĚNÍ

Znečištění ovzduší, ale také kontaminace průmyslových areálů. S ukončením těžby ubude znečišťovatelů ovzduší a bude se hledat nové využití pro staré průmyslové areály.

VYSTĚHOVALECTVÍ

Lidé se z regionu stěhují nejvíce za lepším pracovním uplatněním anebo za lepším životním prostředím, lepším kulturním vyžitím a kvůli neatraktivitě měst.

TEORIE MĚKKÝCH FAKTORŮ REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

"Skrze kvalitu lokalizačních faktorů je definována atraktivita určitého místa, popřípadě regionu. Měkkými lokalizačními faktory se rozumí takové aktivity, jejichž dopad je buď nepřímý, nebo nemají měřitelný dopad na ekonomické výstupy, tj. zjednodušeně, že se neobjevují v účetních knihách. Mají však bezprostřední vliv na atraktivitu podnikatelů, na pracovní motivaci zaměstnanců, disponibilitu vysoce kvalifikovanými lidskými zdroji v regionu. Výrazným způsobem ovlivňují výběr místa k bydlení. Z krajinářského pohledu se bezprostředně dotýkají těchto dimenzí lokalizačních faktorů: a) celková image města, regionu, b) kvalita bydlení, okolí bydliště (image mikrolokality), c) kvalita životního prostředí (vzduch, voda, klima), d) atraktivita města a dalších lokalit v regionu (obraz města, životní styl, celková atmosféra), e) kulturní nabídka (umělecká scéna, hospody, kina, kavárny, koncerty, muzea, galerie)" (4)

Měkké lokalizační faktory v tomto regionu bývají často opomíjeny. Konec těžby a proměna těžební krajiny v krajinu post-těžební by mohla přinést potenciál k jejich znovu vytvoření.

CHYBĚJÍCÍ VZTAH OBYVATEL K MÍSTU

Specifičnost regionu je vnímána spíše negativně. Místním lidem, především mladé generaci, někdy chybí vztah k místu a ani sami nevědí, co se v jejich regionu nachází. Jde např. o šikmý kostel sv. Petra z Alkantary, který má potenciál stát se často navštěvovanou památkou. Ve skutečnosti je však spíše zapomenut.

Chybějící vztah obyvatel k místu může pramenit ze změn, kterými si místní obyvatelé prošli. V důsledku těžby museli často opustit své původní domovy a přestěhovat se do nově vzniklých městských částí.

"Dokud bude v myslích místních negativní obraz tohoto kraje, nemohou ho ani lidé zvenčí vnímat jinak." (5)

Potenciálem je podívat se na vývoj regionu pozitivnějším způsobem, čímž vznikne prostor k dalšímu rozvoji.

NEPŘÍSTUPNOST

Průmyslovou činností vznikly v krajině pro člověka nepřístupná místa. V budoucnu by se však staré těžební areály mohly znovu otevřít a nalézt nové využití.

NOVÉ VYUŽITÍ PRŮMYSLOVÝCH OBJEKTŮ

Průmyslové areály představují potenciál pro nové využití.

ZPŘÍSTUPNĚNÍ KRAJINY

Krajina, která byla dlouhou dobu pro lidi nehostinným místem, protože se zde soustředil těžký průmysl, se po jeho ukončení může znovu otevřít lidem.

JEDINEČNÉ GENIUS LOCI

Přestože je region vnímán spíše negativně, vyznačuje se výraznou identitou, kterou mu dala právě těžba černého uhlí a průmyslová minulost. Této minulosti by se region neměl zříkat, ale udělat z něj svůj identifikační element.

INSPIRACE

V Německu se opakovaně pořádají Mezinárodní stavební výstavy, které se označují zkratkou IBA. Hned dvě z nich byly pořádány v regionech ovlivněných těžkým průmyslem a těžbou – IBA Emscher Park v Porúří a IBA Fürst-Pückler-Land v Lužici nedaleko českých hranic.

PORÚŘÍ A IBA EMSCHER PARK (1989–1999)

Porúří dodnes zůstává největší průmyslovou aglomerací Evropy a zároveň patří i k největším post-průmyslovým oblastem celého světa. Projektová a plánovací oblast IBA Emscher parku zaujímá plochu o rozloze 784km² s celkovým počtem přibližně dvou miliónů obyvatel. Centrální osou je kanál Rýn – Herne a řeka Emscher, která dává regionu název. Subregion Emscher byl nejproblémovější oblastí Porúří a krizemi v odvětvích těžby černého koksovatebního uhlí a hutnictví byl tragicky zasažen. Následkem byla vysoká nezaměstnanost, vzrůstající sociální a ekonomické problémy, špatná sociálně technická infrastruktura, neatraktivní urbánní prostory s nízkou kvalitou života a následně úbytek obyvatel. Proces deindustrializace zde započal již na konci padesátých let. Hlavním problémem v Porúří (stejně jako v jiných průmyslových oblastech) byla skutečnost, že pokles průmyslové výroby nebyl kompenzován vznikem nových pracovních míst v terciéru, což se promítalo do nárůstu nezaměstnanosti. V rámci snahy o restrukturalizaci regionu vznikla Mezinárodní výstava IBA Emscher park, která byla inspirována především mezinárodní stavební výstavou v Berlíně, neboť v jejím rámci byla pozornost upřena nikoliv na nové formy výstavby, ale na renovaci nebo revitalizaci starých budov s využitím ekologických stavebních technologií. IBA Emscher park představoval pokus o integraci projektů z oblasti bytové a městské zástavby, environmentálních opatření, podpory podnikání, změny pracovní, sociální a kulturní politiky. S odstupem času je zřejmé, že IBA nebyla pouze výstavou, ale integrálním strukturálně politickým přístupem k revitalizaci subregionu Emscher.

Celý projekt IBA Emscher park byl rozdělen do sedmi samostatných částí: a) Krajinný park Emscher, b) Ekologická revitalizace říčního systému Emscher, c) Zatraktivnění kanálu Rýn–Herne, d) Nové pracovní příležitosti v krajinném parku Emscher, e) Bydlení a integrovaný rozvoj měst, f) Průmyslové památky jako nositelé kultury, g) Nové možnosti pro sociální, kulturní a sportovní aktivity.

V rámci projektu IBA Emscher park bylo realizováno 123 projektů a funkčně revitalizováno 1500 hektarů brownfields. K těmto projektům patří například areál Zollverein – důl spojený s koksovou a hutí zapsaný na seznam světového dědictví UNESCO.

IBA se naprosto vědomě nechtěla zřít minulosti, naopak – učinila z ní hlavní identifikační element.

(4)

LUŽICE – IBA FÜRST-PÜCKLER-LAND LAUSITZ (2000–2010)

Oblast těžby hnědého uhlí v Lužici se soustřeďuje v okolí města Cottbus. Lužice je historické území, které je dnes rozdělené mezi Německo a Polsko. V Lužici se vytěží 33% celkového množství uhlí v Německu. Roční objem těžby činí 55,7 mil. tun uhlí. Otevírání nových dolů v oblasti těžby vyvolává otázky u veřejnosti, která s otevíráním nových dolů nesouhlasí. Za posledních 100 let bylo v Lužici vysídleno několik tisíc lidí a mnohé obce zcela zanikly. Následkem stěhování velkého počtu obyvatel do vzdálených a formou odlišných obydlí jsou sociální problémy.

„Lužická jezerní oblast“, která postupně vzniká na území hnědouhelného Lužického revíru, má přednostně sloužit turistice a stát se nejdůležitější východoněmeckou rekreační oblastí. Jejím jádrem je více než 30 zaplavených nebo vznikajících jezer na územích bývalých povrchových lomů, které budou spolu s dalšími devíti zatopenými jezery tvořit jezerní síť. Měla by tam vzniknout čtvrtá největší jezerní oblast v Německu a největší umělá sestava vodních děl v Evropě. Zničená hornická země se postupně stává prostorem pro rekreační využití, základnu zážitkové turistiky i obrovským inženýrsko-technickým a vědeckým pracovištěm. Fürst-Pückler-Land, 2000–2010 je program budoucnosti pro bývalý těžební region, který potřebuje změnu, která se netýká pouze samotné rekultivace a revitalizace poškozených ploch, ale i změny využití a obnovení vztahu lidí a krajiny. Hlavním tématem IBA na období 2000–2010 jsou Krajiny/Landschaft/Landscape. Krajina, která potřebuje nový rozměr. IBA sama žádné projekty nerealizovala, pouze propagovala projekty stávající nebo zakládala nové, kdekoli a kdykoli to bylo vhodné. IBA byla iniciátorem, hledačem nápadů, forem, hnací silou, katalyzátorem změn

Projektů IBA je do dnešního dne 30 a poskytují hospodářské, tvůrčí a ekologické impulsy pro nutné strukturální změny. Umožňují vidět krajinu jinak – a to už během její přeměny. Jsou rozmístěny v devíti lokalitách, takzvaných „krajinných ostrovech“. Jednotlivé projekty jsou založeny na samostatných základech. Ty se navzájem doplňují a stabilizují, ale i kdyby dvacet devět z nich selhalo, ten jediný zbývající by zůstal funkční. Dvacet z třiceti projektů lze považovat za dokončené, další se budují nebo jsou ve fázi projektování.

Příkladem jsou například Terasy IBA: centrální návštěvnické centrum, které bylo záměrně umístěno na hranu bývalého povrchového dolu Meuro. Dále potom zpřístupnění důlního stroje F60, rozhledna Landmark Lužické jezerní krajiny anebo „biověže“.

(4) (3)

INSPIRACE

turistické stezky v krajině, na které jsou umisťována umělecká nebo architektonická díla, která rámuji krajinu a vytváří cíl, za kterým mohou lidé přicházet

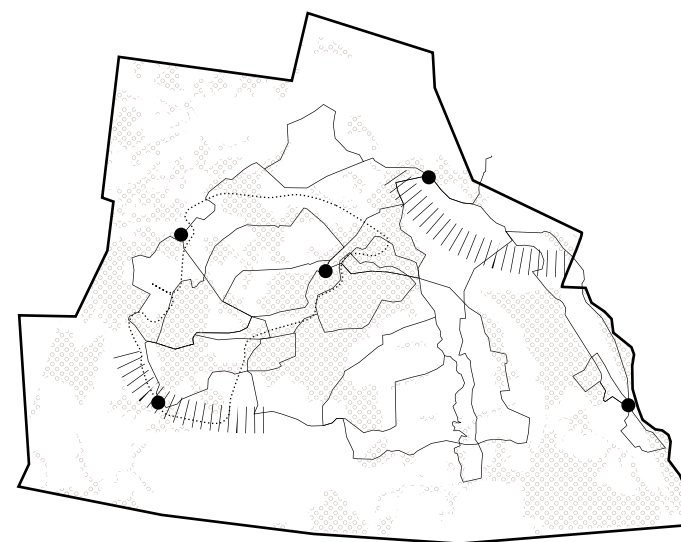
ART IN THE PUBLIC SPACE OF BORGLOON

V okolí belgického města Borgloon se rozkládá mírně zvlněná krajina plná sadů, která je v jinak ploché Belgii výjimkou. Galerie Z33 zabývající se uměním ve veřejném prostoru v této krajině vytvořila výstavní prostor plný site-specific instalací, jež sem přitáhnou lidi na víkendové procházky. V infocentru na náměstí dostanete mapu s vyznačenými okruhy podle vzdálenosti, ale také podle dopravního prostředku – pěšky, na kole nebo autem, která vás zavede k jednotlivým instalacím. Patří k nim například "neviditelný kostel" od belgického kanceláře Gijs Van Vaerenbergh, ale i mnohé další projekty.

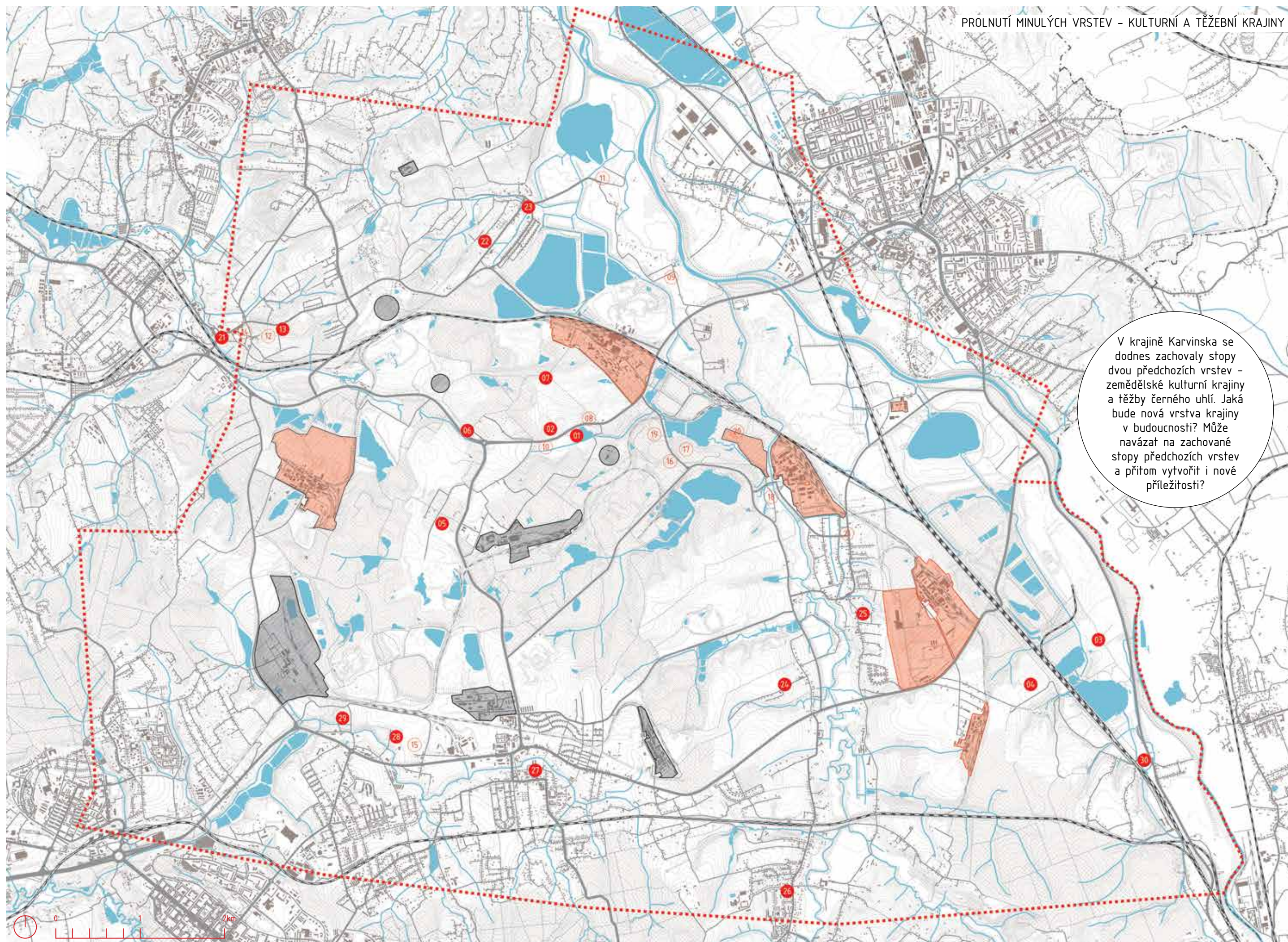
NATIONAL TOURIST ROUTES, NORSKO

Skandinávská krajina, která je lákavá sama o sobě, je v Norsku zvýrazněna množstvím zastávkových míst podél cest. Jedná se o jednotlivé vyhlídky nebo odpočívadla u cesty, která rámuji oblíbená panoramata.

C.1. NÁVRH – URBANISTICKÁ ČÁST

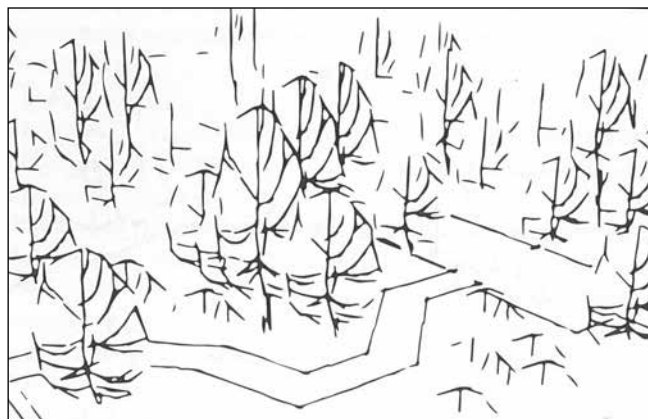
Nová vrstva těžební krajiny Karvinska

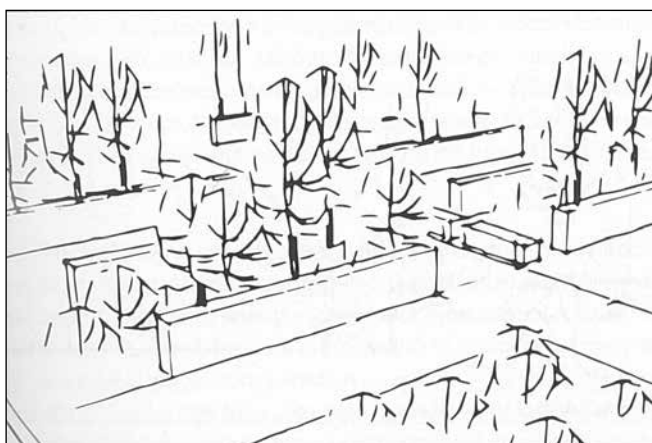
MOŽNOSTI VYUŽITÍ A ZAČLENĚNÍ POST-INDUSTRIÁLNÍ VEGETACE DO ORGANISMU KRAJINY (4)

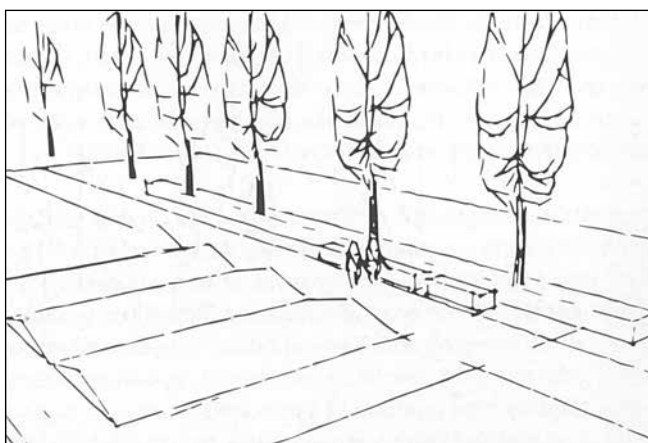
(A) PONECHÁNÍ/divočina, wilderness, wildlife
Ponechání sukcesní vegetace bez zásahu.

(B) ADJUSTACE/úprava
Ponechání sukcesní vegetace se zpřístupněním prostoru.

(C) KOMPLEMENTACE/doplnění
Zachování segmentů postindustriální vegetace a její dotvoření novými skladebnými prvky.

(D) NEGACE/potlačení
Ignorování stávající vegetace, její likvidace a tvorba novými prvky.

zdroj: Krajiny z druhé ruky, Daniel Matějka, Lukáš Lattenberg, Jana Zdražilová, 2016

TEXTOVÁ ČÁST

Krajina Karvinského těžebního revíru se v budoucnu promění v krajinu post-těžební. Průmysl ztratí své vedoucí postavení a zemědělství už také nebude převažujícím odvětvím. Funkce krajiny by se měla proměnit v převážně rekreační. Taková krajina dokáže posílit měkké lokalizační faktory okolních měst a pomůže vytvořit příjemné prostředí pro život v jejich blízkém okolí.

Obnovu těžební krajiny Karvinska a její proměnu v krajinu post-těžební můžeme rozdělit do několika částí:

1. KRAJINNÁ STRUKTURA – LESY, POLE, LOUKY

Doplňování struktury krajiny bude navazovat na stávající strukturu lesů, polí a luk. Mělo by dojít k zacelení šrámů, které způsobila těžba a k postupnému obnovení krajiny.

Když se podíváme na původní zemědělskou krajinu, všimneme si, že kromě zemědělské půdy to bylo také několik velkých lesů. Vlivem těžební činnosti a také vlivem rekultivací sice lesních ploch přibýlo, ale jsou rozdrobeny v nesourodé části. V budoucnu by mělo dojít k doplnění a scelení těchto lesů v několik větších ploch, podobně jako tomu bylo v minulosti. Jen zemědělská činnost, která v krajině v minulosti převažovala, se sem v takové míře již nevrátí. Na severozápadě území, v Doubravě, zůstávají plochy lesa menší, rozdrobenější, což odpovídá charakteru této části území. Aby docházelo k postupnému obnovení krajiny, budou v krajině vysázeny nejprve pionýrské dřeviny – břízy, a potom se bude postupně přecházet na původní druhovou skladbu lesa. Jedná se převážně o listnaté lesy s původními druhy, jako jsou habr obecný, babyka obecná, buk lesní, dub letní a lípa malolistá.

Zemědělská půda si ponechá svou dominantní roli v okolí menších obcí, jako je Stonava, kde se rozprostírá nejvíce zemědělské půdy i v současnosti. Další takové obce jsou Horní Suchá a Doubrava. V Doubravě jsou plochy lesa, polí a luk rozděleny v mozaiku menších, roztroušených ploch.

Pro využití a začlenění post-industriální vegetace do krajiny by měl být uplatňován především přístup Adjustace, který ponechává sukcesní vegetaci, ale zároveň prostor zpřístupňuje, například sítí cest. Na vybraných důležitých místech může být do vegetace zasaženo více, formou Komplementace. Negace by měla být uplatňována v co nejmenší míře. Ponechání by mělo být uplatněno na místech, kde to prospívá například výskytu vzácných živočichů.

2. VODA

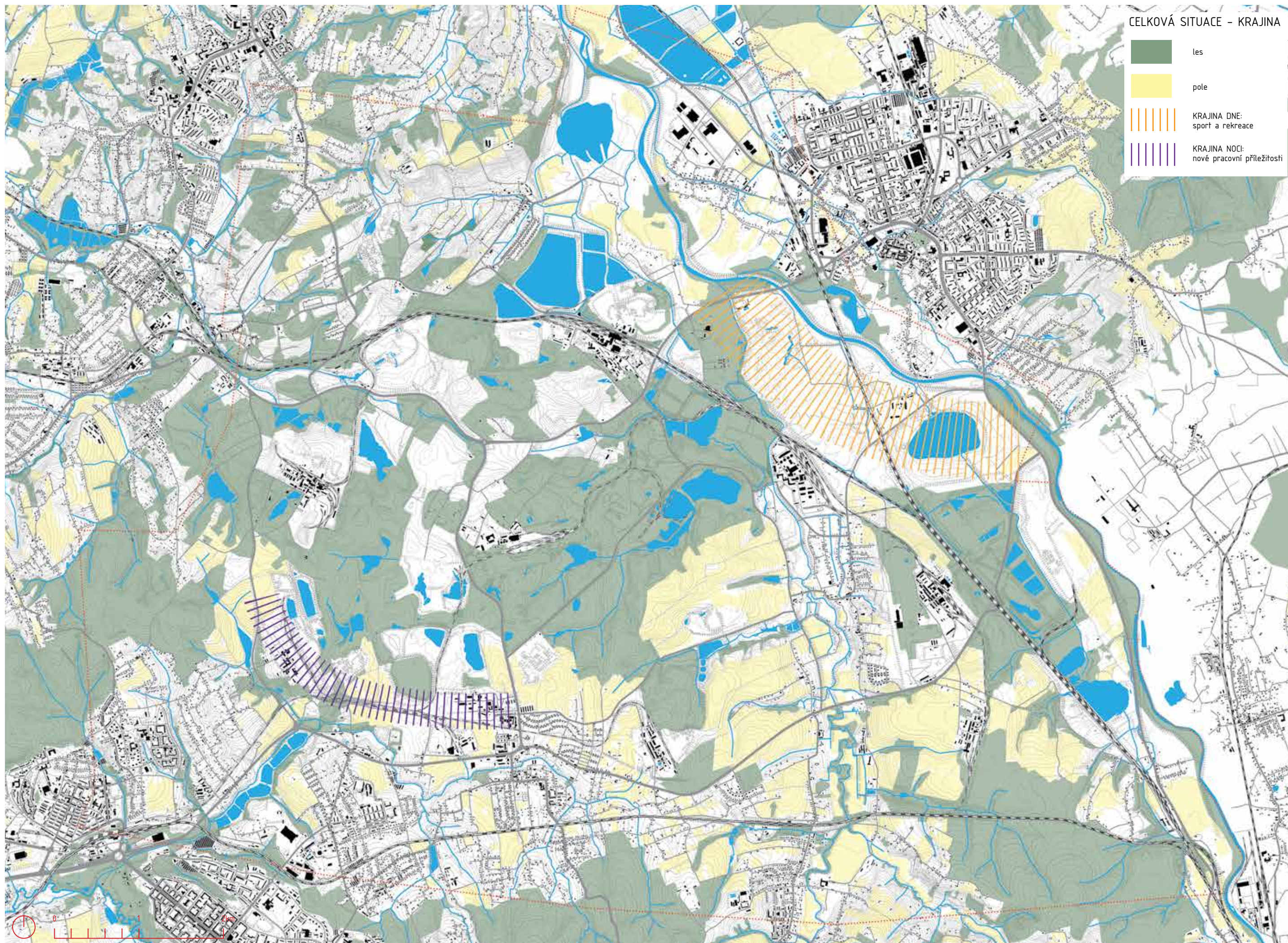
Místní krajina byla vždy bohatá na vodu a to by mělo zůstat její charakteristikou i v budoucnu. Akumulace vody v krajině by zde měla být co nejvíce podporována, ať už ve formě vodních ploch nebo do krajiny se rozlévajících mokřadů. Většina dnešních stojatých vod vznikla právě v souvislosti s těžbou, ať už se jedná o poklesové kotliny nebo o odkaliště uhelných kalů. Některé vodní plochy budou využívány k rekreaci nebo také pro rybolov. Tradice rybolovu ve zdejší krajině byla těžbou sice přerušena, ale v jejím důsledku vniklo velké množství nových vodních ploch, které mohou být k rybolovu znovu využívány.

3. KRAJINA DNE A NOCI

Krajina Karvinska je krajinou protikladů. Dvojice nad zemí a pod zemí, skryté a odkryté, život a smrt, Eros a Thanatos, den a noc, určují genius loci zdejší krajiny. V návrhu její budoucí podoby by měl být tento genius loci zachován a podpořen. V návaznosti na tuto dualitu protikladů navrhuji pás sportovně-rekreační zóny kolem Karviné a pás nových pracovních příležitostí a průmyslových zón kolem Havířova. Sportovně rekreační zóna je krajinou dne a pracovní zóna je krajinou noci. Protiklady tak budou ve využití místní krajiny i v budoucnu zachovány.

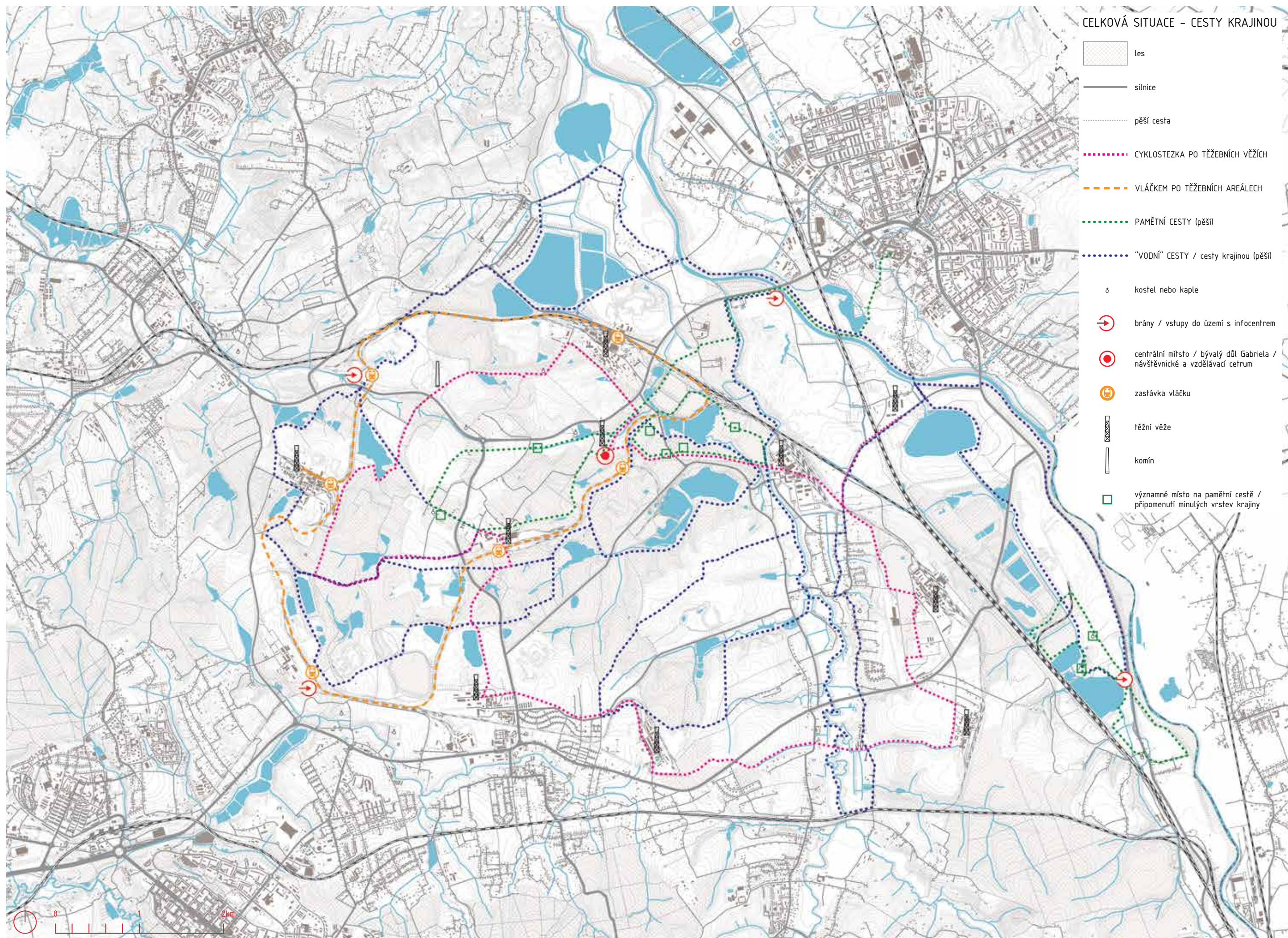
4. ZPŘÍSTUPNĚNÍ

V rámci obnovení těžební krajiny Karvinska by mělo dojít také k jejímu zpřístupnění. Krajina by měla být dobře prostupná nejen pro automobily, ale také pro pěší a cyklisty. Mělo by dojít k vytvoření turistických stezek a cyklostezek, které budou lidi provázet například po původních těžebních areálech. Vznikne tak nový prostor pro výlety z okolních měst. Podél těchto cest mohou být umísťována umělecká díla, stavěny vyhlídky nebo zvýrazněna místa s pozůstatky zaniklých vrstev krajiny. Vytvoří se tak nové cíle, za kterými se bude do krajiny přicházet.

CELKOVÁ SITUACE - KRAJINA

- les
- pole
- KRAJINA DNE:
sport a rekreace
- KRAJINA NOCI:
nově pracovní příležitosti

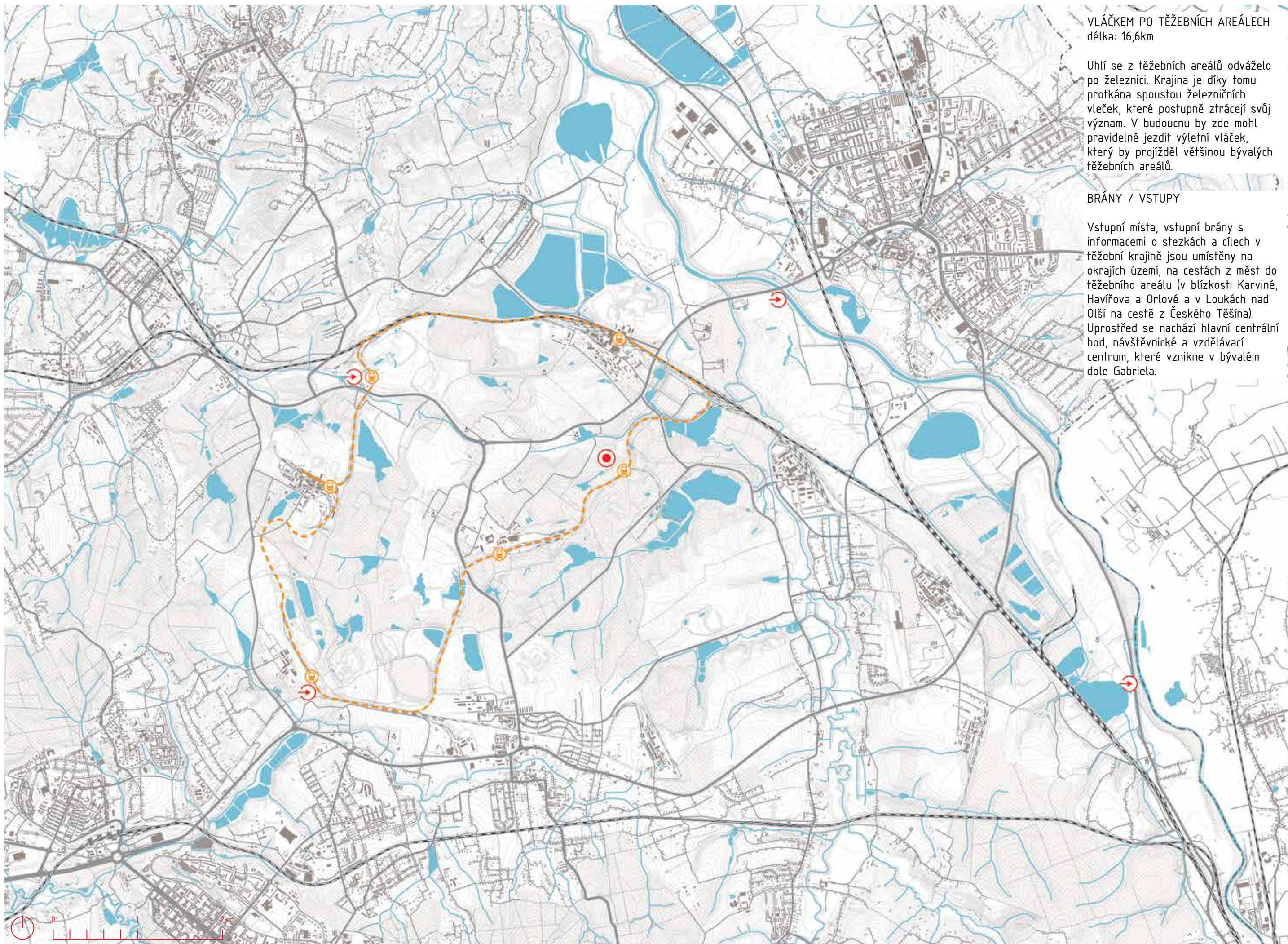

VLÁČKEM PO TĚŽEBNÍCH AREÁLECH
délka: 16,6km

Uhlí se z těžebních areálů odváželo po železnici. Krajina je díky tomu protkána spoustou železničních vlečků, které postupně ztrácejí svůj význam. V budoucnu by zde mohl pravidelně jezdit výletní vláček, který by projížděl většinou bývalých těžebních areálů.

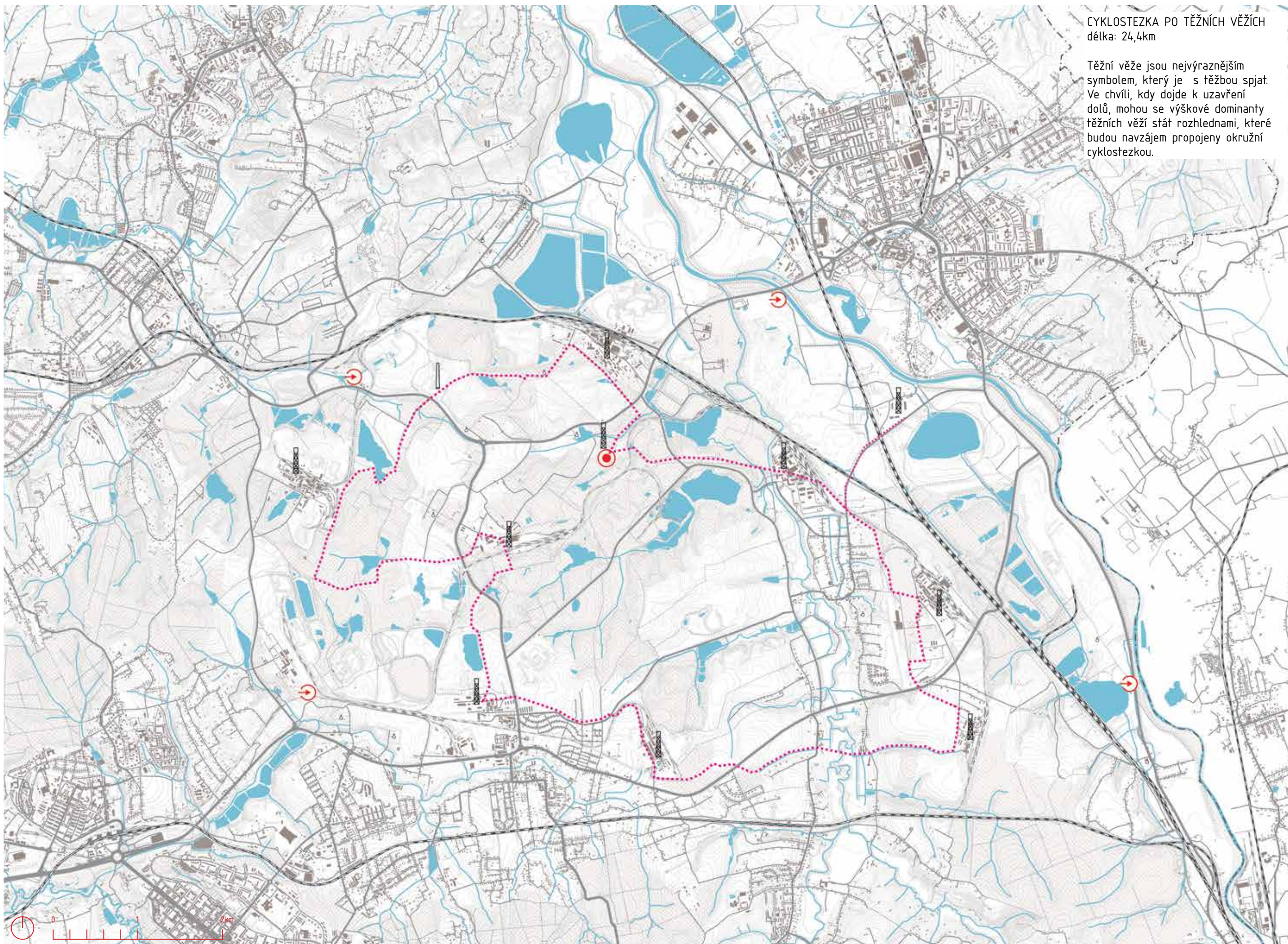
BRÁNY / VSTUPY

Vstupní místa, vstupní brány s informacemi o stezkách a cílech v těžební krajině jsou umístěny na okrajích území, na cestách z měst do těžebního areálu (v blízkosti Karviné, Havířova a Orlové a v Loukách nad Olší na cestě z Českého Těšína). Uprostřed se nachází hlavní centrální bod, návštěvnické a vzdělávací centrum, které vznikne v bývalém dole Gabriela.

CYKLOSTEZKA PO TĚŽNÍCH VĚŽÍCH
délka: 24,4km

Těžní věže jsou nejvýraznějším symbolem, který je s těžbou spjat. Ve chvíli, kdy dojde k uzavření dolů, mohou se výškové dominanty těžních věží stát rozhlednami, které budou navzájem propojeny okružní cyklostezkou.

PAMĚTNÍ CESTY

Pamětní cesty připomínají proměnu, kterou si krajina prošla. Zároveň navazují na její genius loci a propojují protiklady, jež krajinu charakterizují. Okruhy pamětních cest propojují pozůstatky krajiny dne – kulturní vrstvy krajiny a krajiny noci – těžební vrstvy krajiny, aby poskytly celý příběh, uzavřený kruh, kterým si krajina prošla.

PAMĚTNÍ CESTA DO STARÉ KARVINNÉ

délka okruhu: 4,6km

délka do dnešní Karviné: 5,2km

Původní obec, která nesla název Karvinná se nacházela v dnešní části Karviná-Doly. Dnešní centrum Karviné byla původně obec Fryštát. Karviná ve skutečnosti vlivem těžby celá zanikla, jediným jejím pozůstatkem je šikmý kostel sv. Petra z Alkantary. Pamětní cesta do staré Karvinné vychází z dnešního centra a vede do původní obce, kde je vytvořen okruh s připomenutím původní vesnice a bývalých hornických kolonií. Na této stezce se nachází také dvě kulturní památky – bývalé doly Gabriela a Barbora. Nedaleko jsou také dvě kapličky a komín po bývalém dole Jindřich.

ROD, KTERÝ ZNIČIL SÁM SEBE

délka: 4km

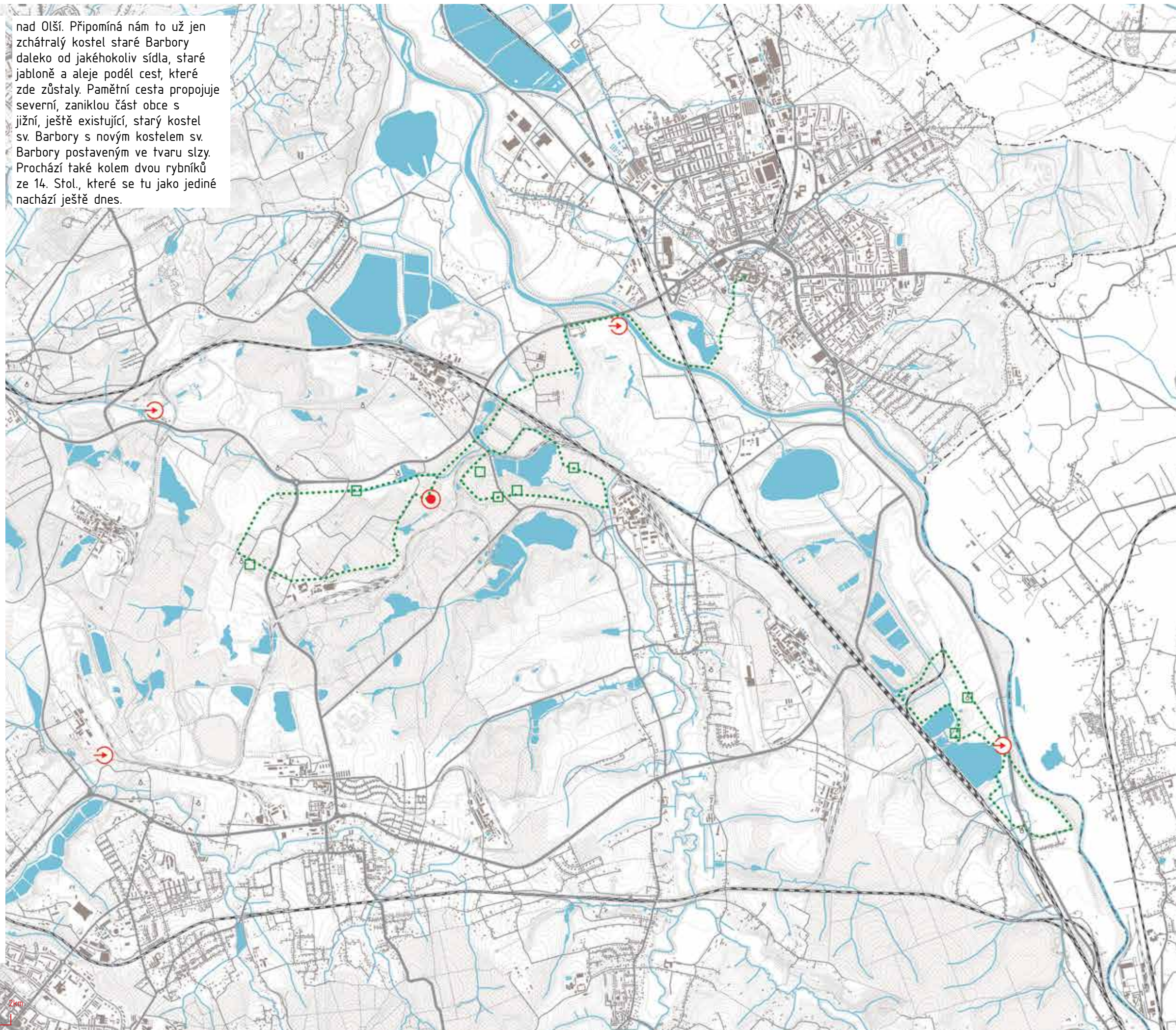
Za rozvoj těžby na Karvinsku vděčíme rodu Larischů z Karviné. Larischové, později Larisch-Mönnichové, vlastnili nejprve zámek ve staré Karvinné. Když těžbou zbohatli, postavili si další honosné sídlo s rozsáhlým zámeckým parkem v obci Solca nedaleko. Těžba byla však zdrojem jejich bohatství a nakonec i zkázy. Oba zámky i zámecký park podlehl vlivům poddolování a dnes již neexistují. Tato pamětní stezka by měla připomínat jejich rozkvět i zánik a příčinu, která to všechno způsobila. Prochází místy, kde stála původní sídla rodu a dolem Darkov, jehož uzavření je plánováno na rok 2018.

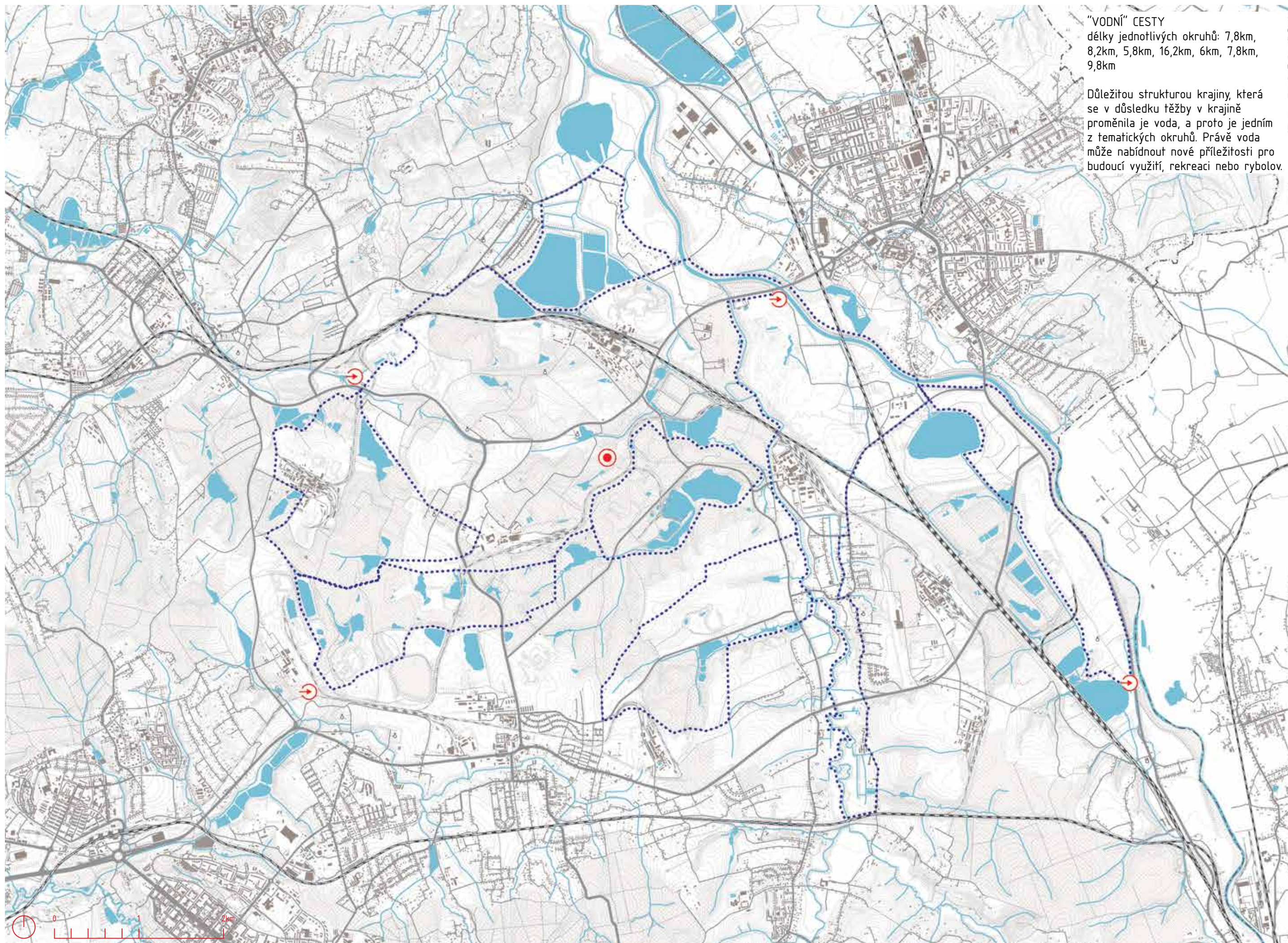
ZTRACENÝ DOMOV V TĚŠÍNSKU

délka: 6,6km

Zcela u hranic s Polskem nalezneme další opuštěné místo, kde kdysi stávala vesnice. Jmenovala se Louky

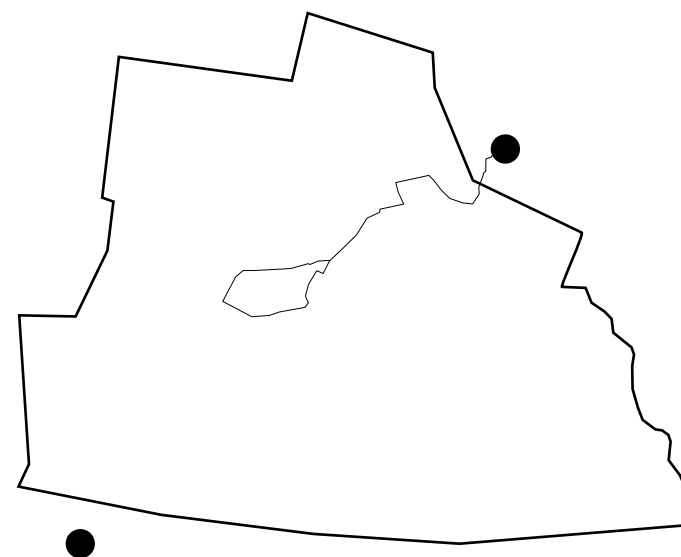
nad Olší. Připomíná nám to už jen zchátralý kostel staré Barbory daleko od jakéhokoliv sídla, staré jabloně a aleje podél cest, které zde zůstaly. Pamětní cesta propojuje severní, zaniklou část obce s jižní, ještě existující, starý kostel sv. Barbory s novým kostelem sv. Barbory postaveným ve tvaru slzy. Prochází také kolem dvou rybníků ze 14. Stol., které se tu jako jediné nachází ještě dnes.

"VODNÍ" CESTY
délky jednotlivých okruhů: 7,8km,
8,2km, 5,8km, 16,2km, 6km, 7,8km,
9,8km

Důležitou strukturou krajiny, která
se v důsledku těžby v krajině
proměnila je voda, a proto je jedním
z tematických okruhů. Právě voda
může nabídnout nové příležitosti pro
budoucí využití, rekreaci nebo rybolov.

Pamětní cesta do staré Karvinné

PAMĚTNÍ CESTA STAROU KARVINOU
- připomenutí původní vesnice a
hornických kolonií

- původní cesty
- obnovené cesty
- stromy v lese
- jabloň, obnovení vesnice
- staré aleje v lese
- nové stromy u návštěvníkého centra, lípa

- 1 Kostel sv. Petra z Alcantary
- 2 Návštěvnícké a vzdělávací centrum post-těžební krajiny / Bývalý důl Gabriela
- 3 Bývalý důl Barbora
- 4 Kaple na Mexiku, hřbitov kolonie U Lesa
- 5 Kaple
- 6 Komín, bývalý důl Jindřich
- 7 Kaple

Kolem šikmého kostela sv. Petra z Alcantary prochází pamětní cesta do Staré Karvinné, která se dnes jmenuje Karviná-Doly, přestože v minulosti zde bylo centrum původní Karvinné. Taťo zaniklá obec před kostelem je připomenuta formou sadu ovocných stromů, které jsou vysázeny v půdoryse dnes již neexistujících domů. Při výsadbě sadu může probíhat adopce stromu lidmi z okolních obcí. Tím by získali ke svému domovu a historii zase pozitivní vztah anebo by mohli adotovat strom v místě bydliště svých prarodičů. V lese najdeme kulturní památky bývalých dolů Gabriela a Barbora. V blízkosti je také komín po bývalém dole Jindřich. Kdysi kolem nich stávaly hornické kolonie. V lese dochází k obnovení cest původních hornických kolonií. Některé z nich prochází starými alejemi, které jsou jinak zarostlé náletovou zelení.

stabilní katastr, stará Karviná

(mapa: <http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>)

ortofoto, současný stav

(mapa: mapy.cz)

Obnova vesnice vysázením ovocných stromů (jabloní) v půdorysu původních domů. Pod stromy jakoby před domy jsou umístěny lavičky. Obnovují se také původní cesty a tok Karvinského potoka by se měl vrátit do původní klikaté podoby. Před kostelem tak vznikne jabloňový sad se sítí cestiček, potůčkem a lavičkami pod stromy.

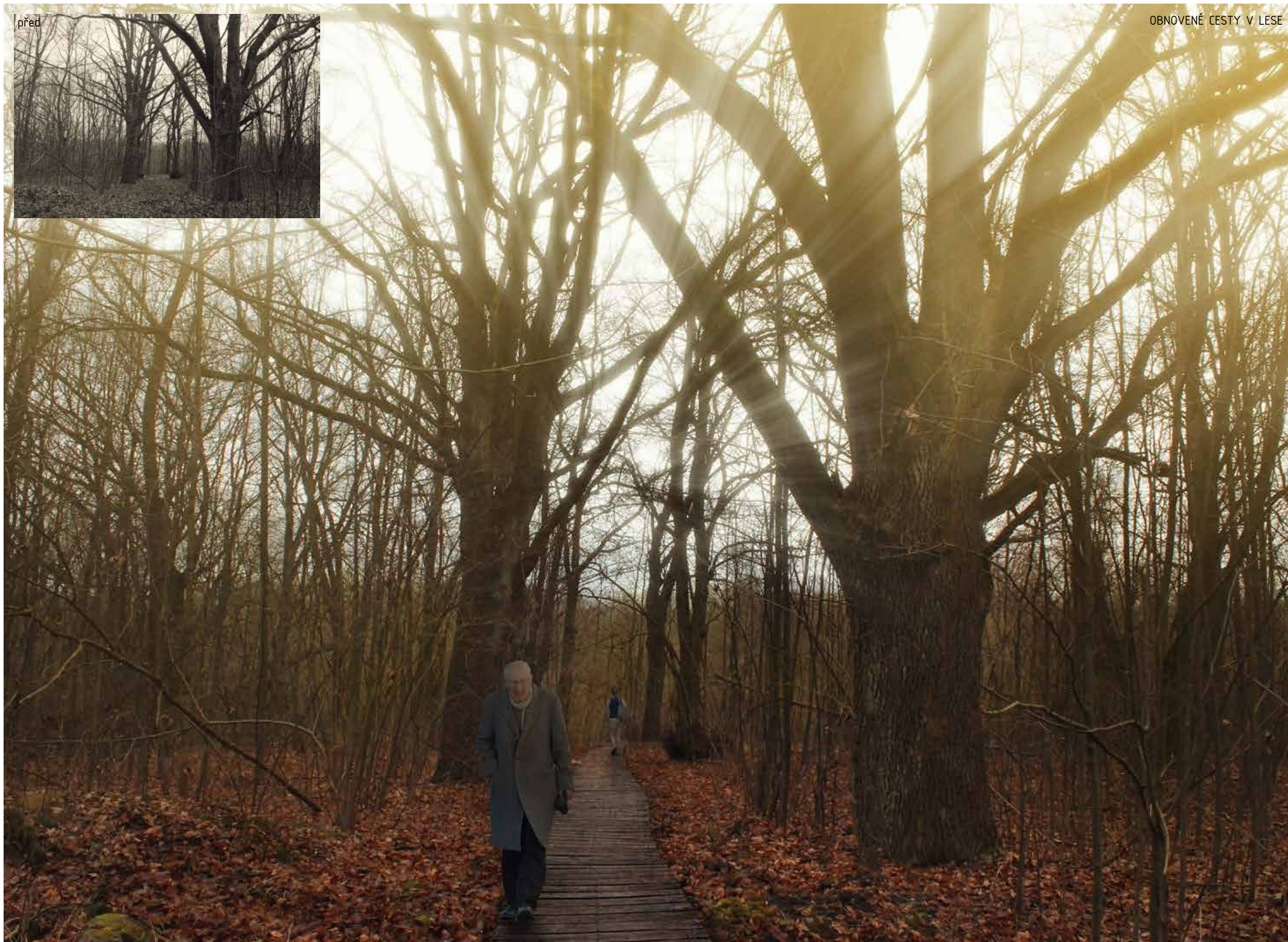
před

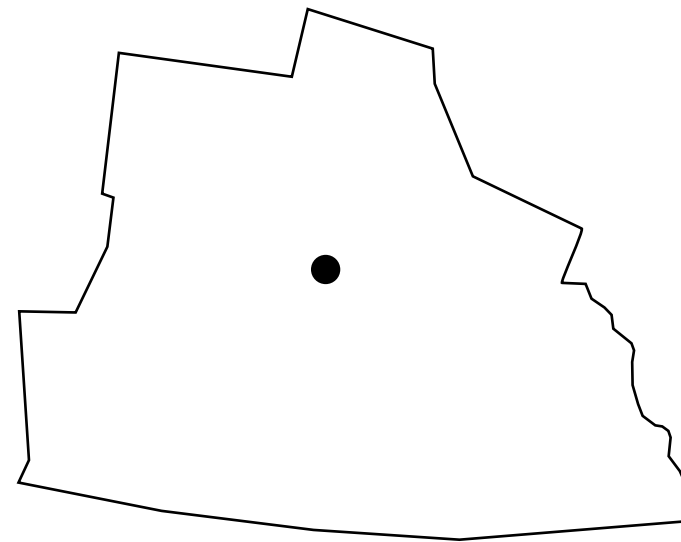
OBNOVENÍ STARÉ KARVINNÉ

před

OBNOVENÉ CESTY V LESE

C.2. NÁVRH – ARCHITEKTONICKÁ ČÁST

Návštěvníké a vzdělávací centrum post-těžební krajiny Karvinska / Konverze bývalého dolu Gabriela

(vlastní fotografie)

SITUACE STÁVAJÍCÍHO STAVU

— — původní, zbourané objekty

- 01 strojovna
- 02 těžní věž s budovou
- 03 těžní věž s budovou
- 04 jáma

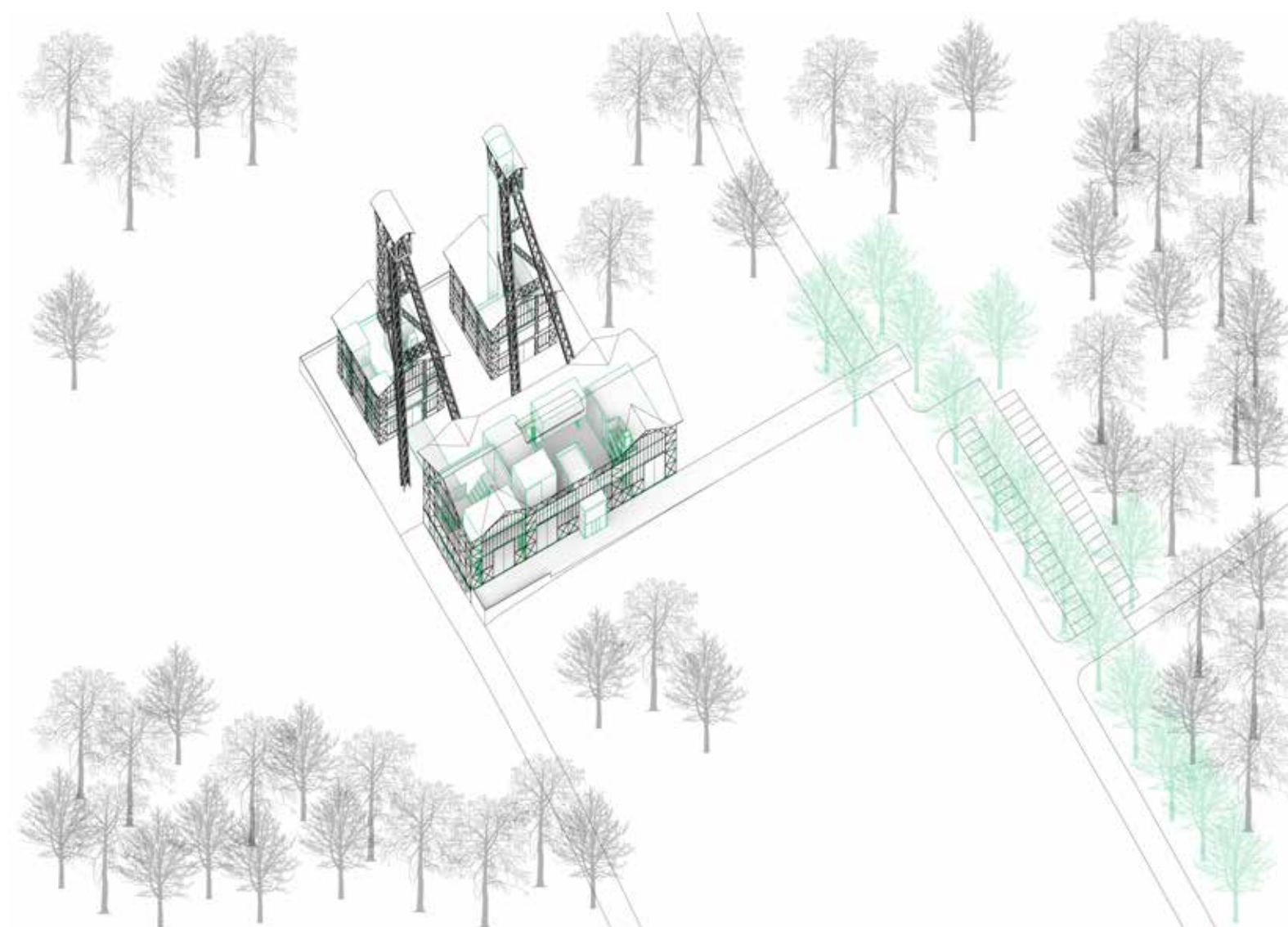

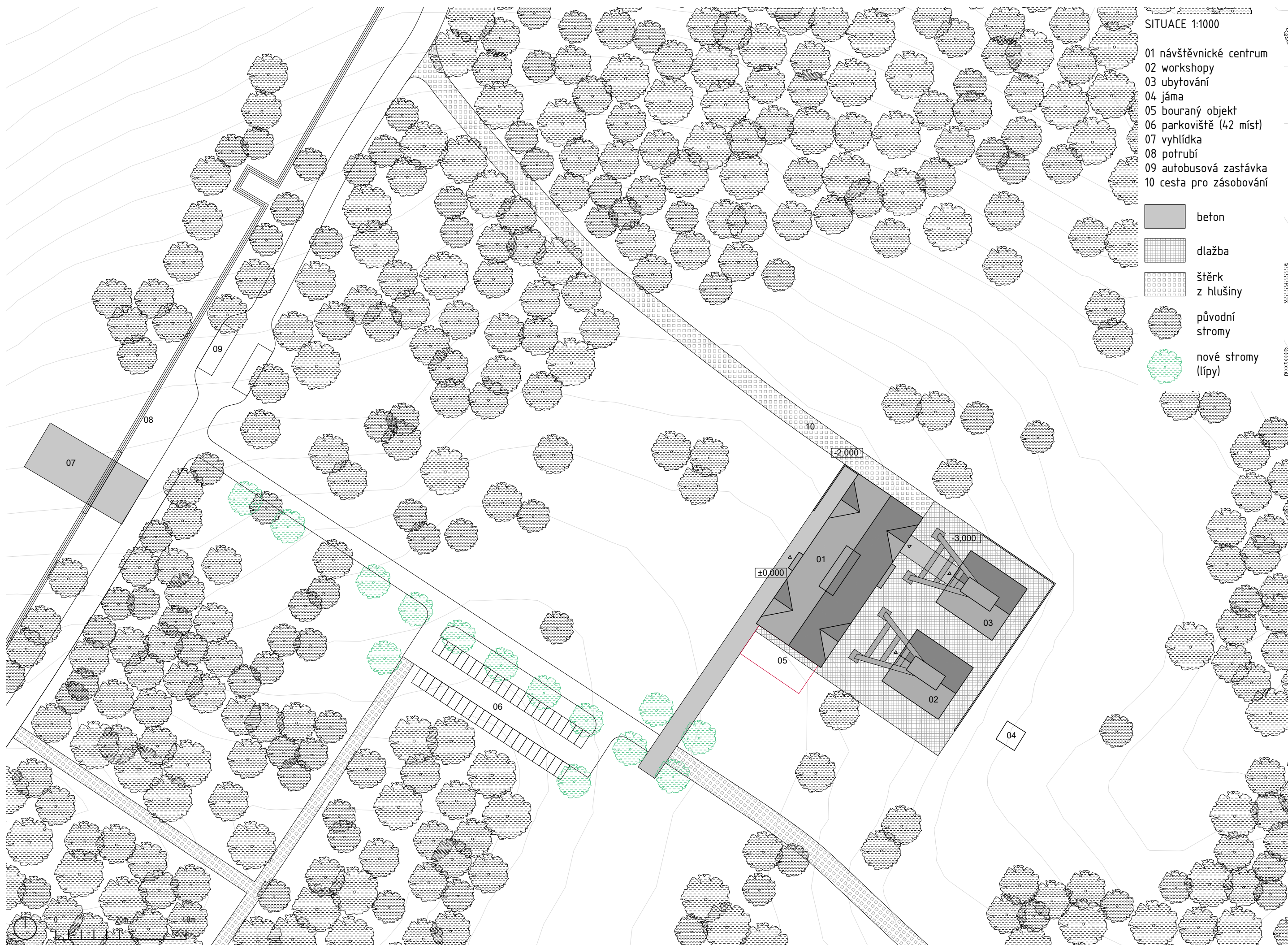
1. vrstva - DŮL GABRIELA

2. vrstva - NÁVŠTĚVNICKÉ A VZDĚLÁVACÍ CENTRUM POST-TĚŽEBNÍ KRAJINY

KONVERZE JAKO PALIMPSEST

Jednotlivé vrstvy se navzájem překrývají, ale přesto mohou být rozluštěny.

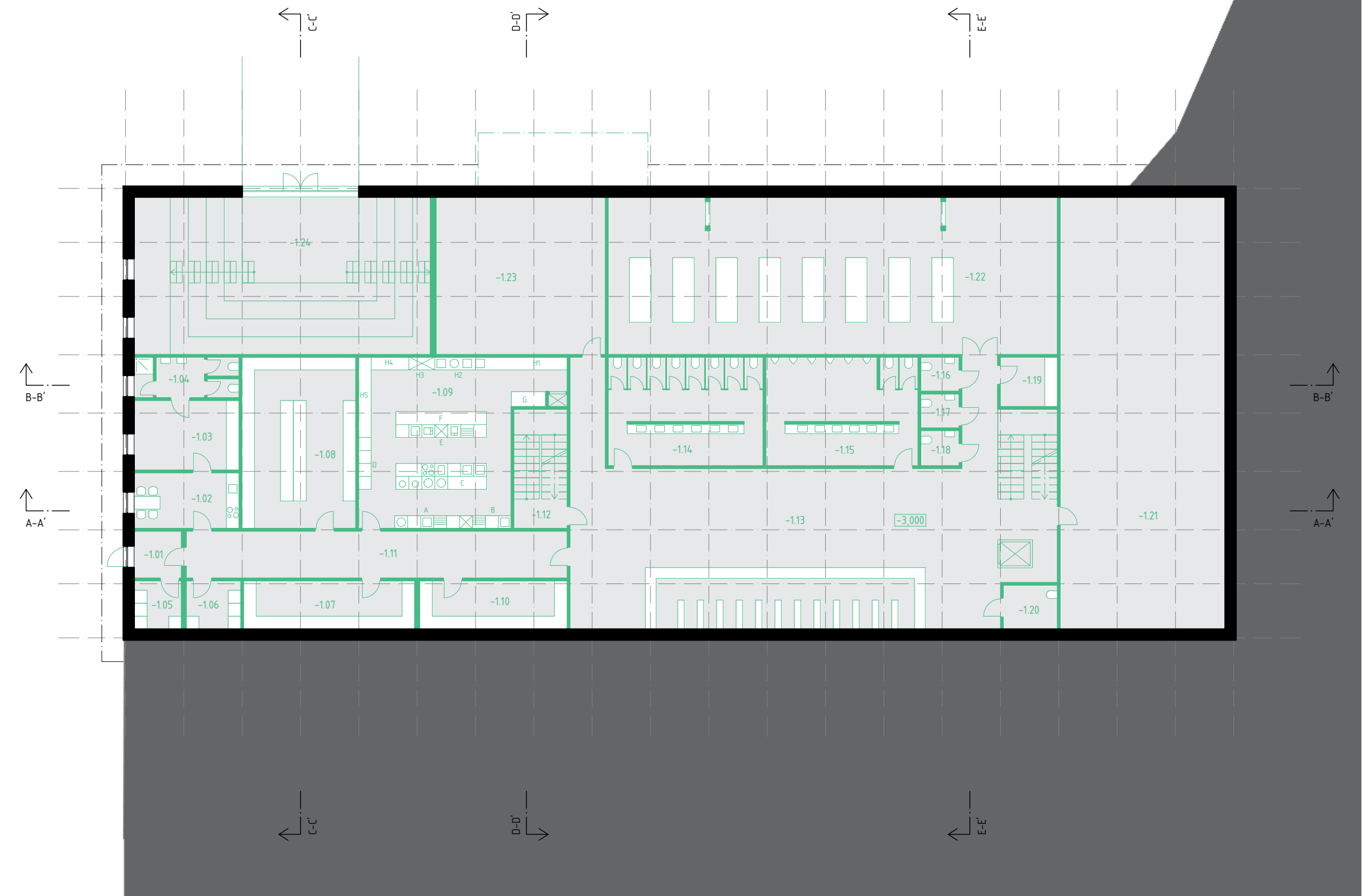
NÁVŠTĚVNICKÉ CENTRUM
budova bývalé strojovny

1.PP 1:200

-1.01 zádveří	4,8m ²
-1.02 denní místnost zaměstnanci	12,6m ²
-1.03 šatna zaměstnanci	15,8m ²
-1.04 hygien. zařízení zaměstnanci	9,2m ²
-1.05 odpadky	4,9m ²
-1.06 obaly	5,7m ²
-1.07 sklad nápojů	17,9m ²
-1.08 sklad potravin	42,1m ²
-1.09 kuchyně	62,3m ²

- _A příprava zeleniny
- _B příprava masa
- _C teplá kuchyně
- _D pečení
- _E studená kuchyně
- _F dokončování, porcování
- _G výdej
- _H mytí nádobí
- _H1 příjem špinavého nádobí
- _H2 oplach, naskládání, předmytí
- _H3 myčka
- _H4 výstup- čisté nádobí
- _H5 regály

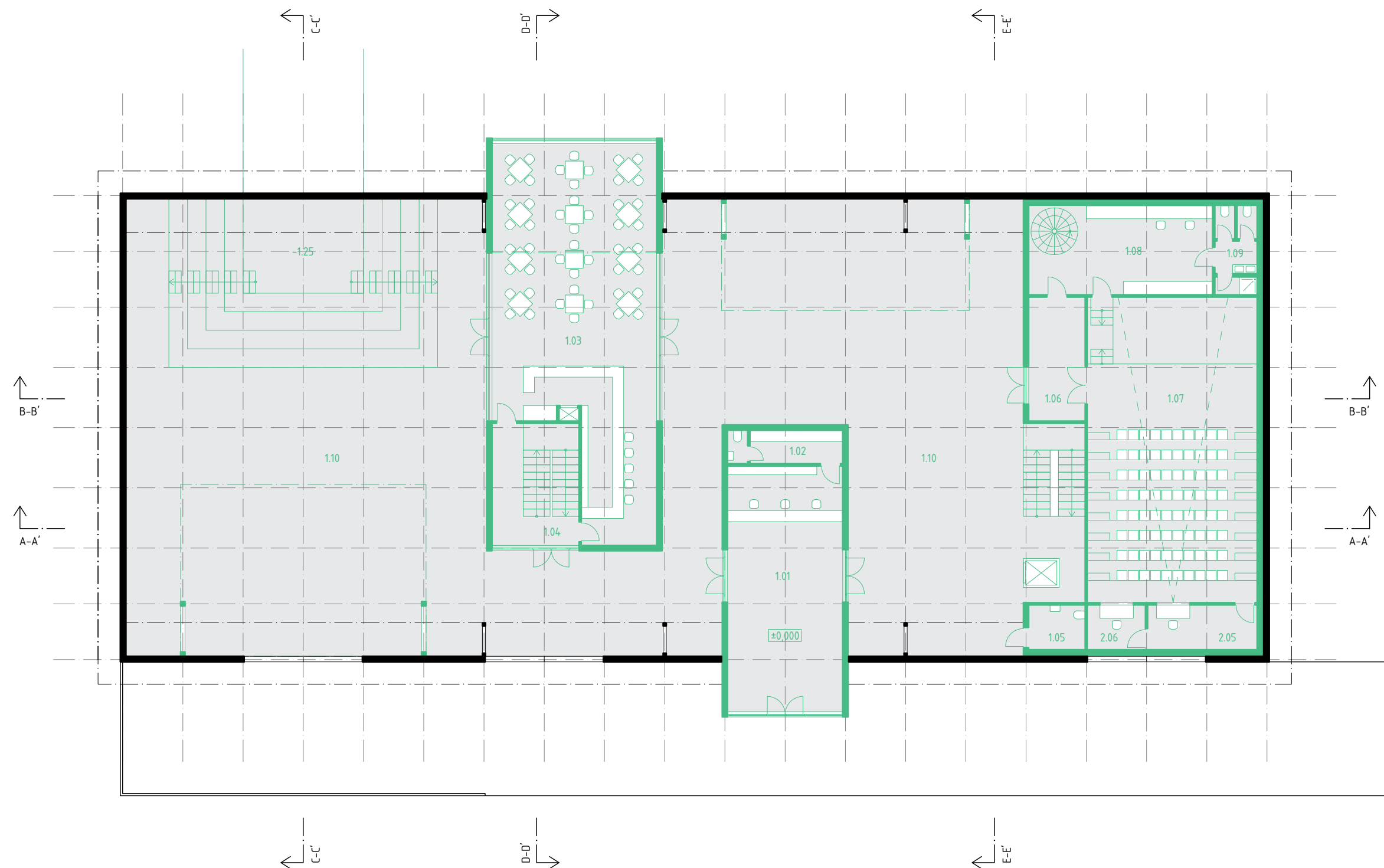
-1.10 chladírny	15,4m ²
-1.11 chodba	38,9m ²
-1.12 schodiště	13,9m ²
-1.13 šatna	187,5m ²
-1.14 WC ženy	36,3m ²
-1.15 WC muži	35,7m ²
-1.16 bezbariérové WC	2,9m ²
-1.17 bezbariérové WC	2,9m ²
-1.18 bezbariérové WC	2,9m ²
-1.19 přebalovací pult	6,2m ²
-1.20 úklidová místnost	5,2m ²
-1.21 sklad	153m ²
-1.22 vzduchotechnika	152m ²
-1.23 kotelna	57,4m ²
-1.24 amfiteátr	87,9m ²

NÁVŠTĚVNICKÉ CENTRUM
budova bývalé strojovny

1.NP 1:200

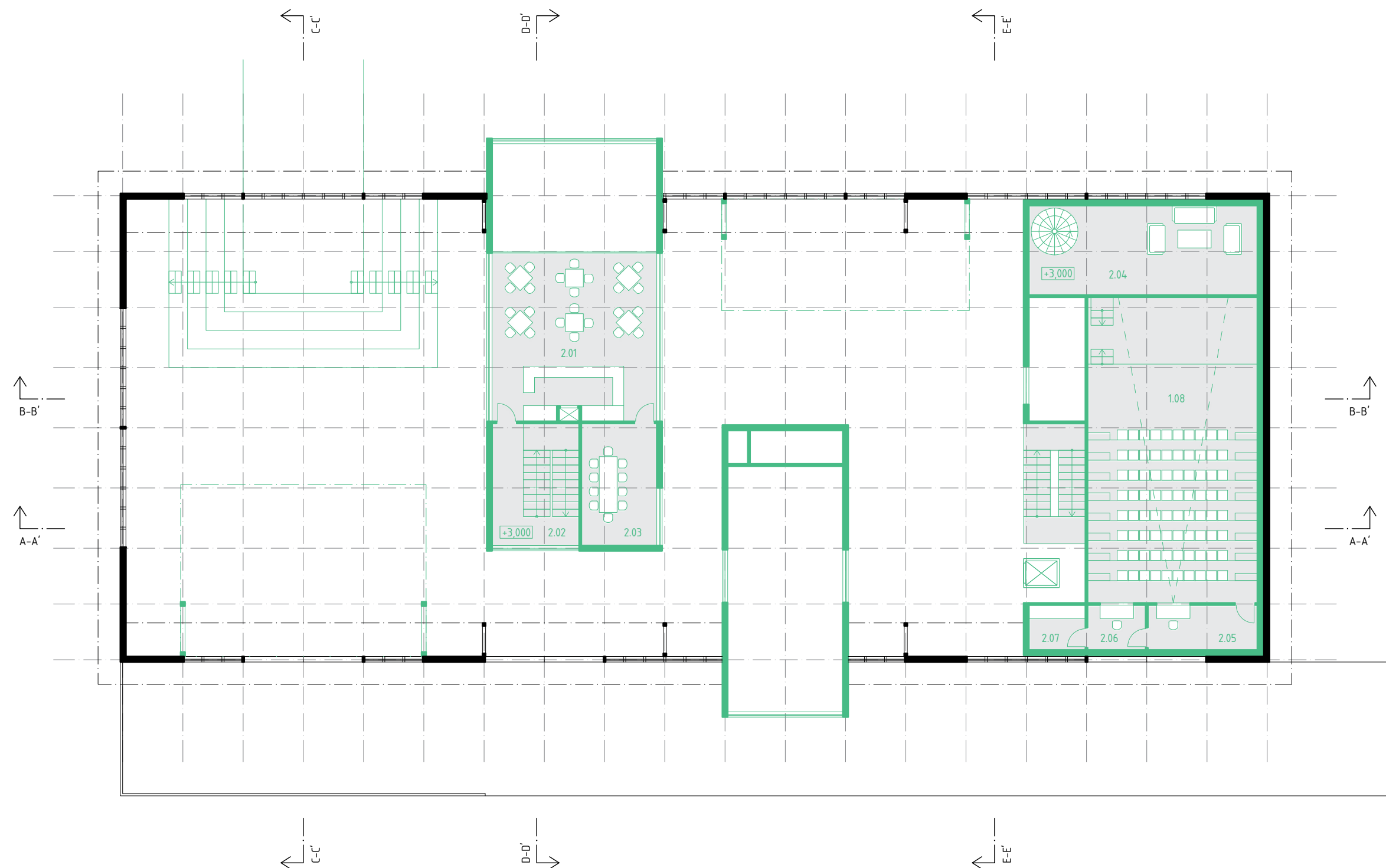
-1.25 amfiteátr	87,9m ²
1.01 recepcce a informace	56,8m ²
1.02 šatna pro zaměstnance	7,7m ²
1.03 restaurace	110,6m ²
1.04 schodiště	21,3m ²
1.05 bezbariérové WC	5m ²
1.06 vstup do sálu	14m ²
1.07 přednáškový sál	104,3m ²
1.08 šatna pro účinkující	33m ²
1.09 hygien. zařízení pro účinkující	7,6m ²
1.10 výstavní prostor	573,4m ²
2.05 promítací místnost	9,9m ²
2.06 tlumočnick	5,2m ²

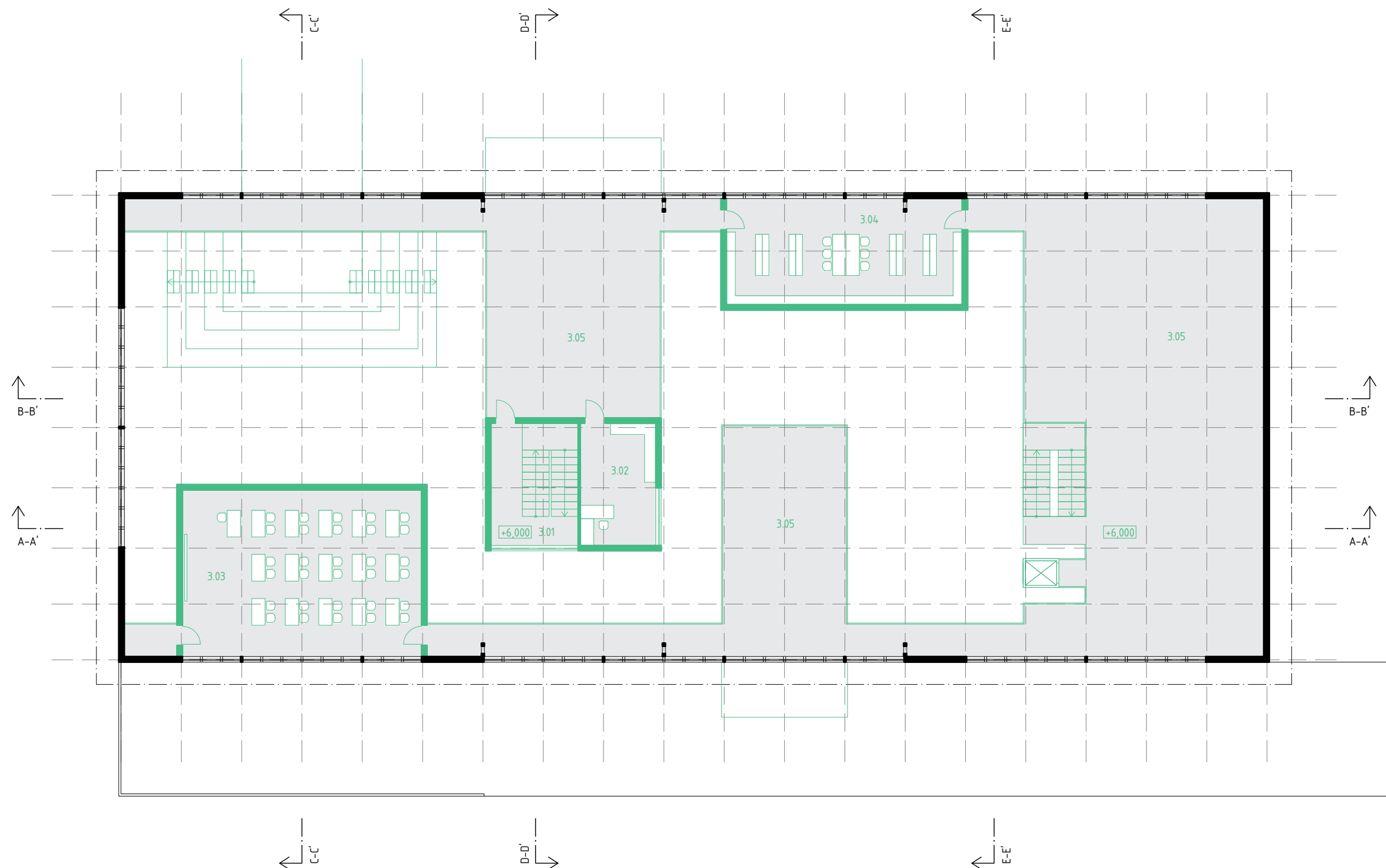
NÁVŠTĚVNICKÉ CENTRUM
budova bývalé strojovny

2.NP 1:200

1.08 přednáškový sál	104,3m ²
2.01 restaurace	55,6m ²
2.02 schodiště	21,3m ²
2.03 salónek restaurace	18,5m ²
2.04 místnost pro účinkující	41m ²
2.05 promítací místnost	9,9m ²
2.06 tlumočnick	5,2m ²
2.07 sklad techniky pro sál	5,1m ²

3.01 schodiště	21,35m ²
3.02 kancelář správce	18,5m ²
3.03 učebna	79,7m ²
3.04 knihovna	50,1m ²
3.05 výstavní prostor	397,7m ²

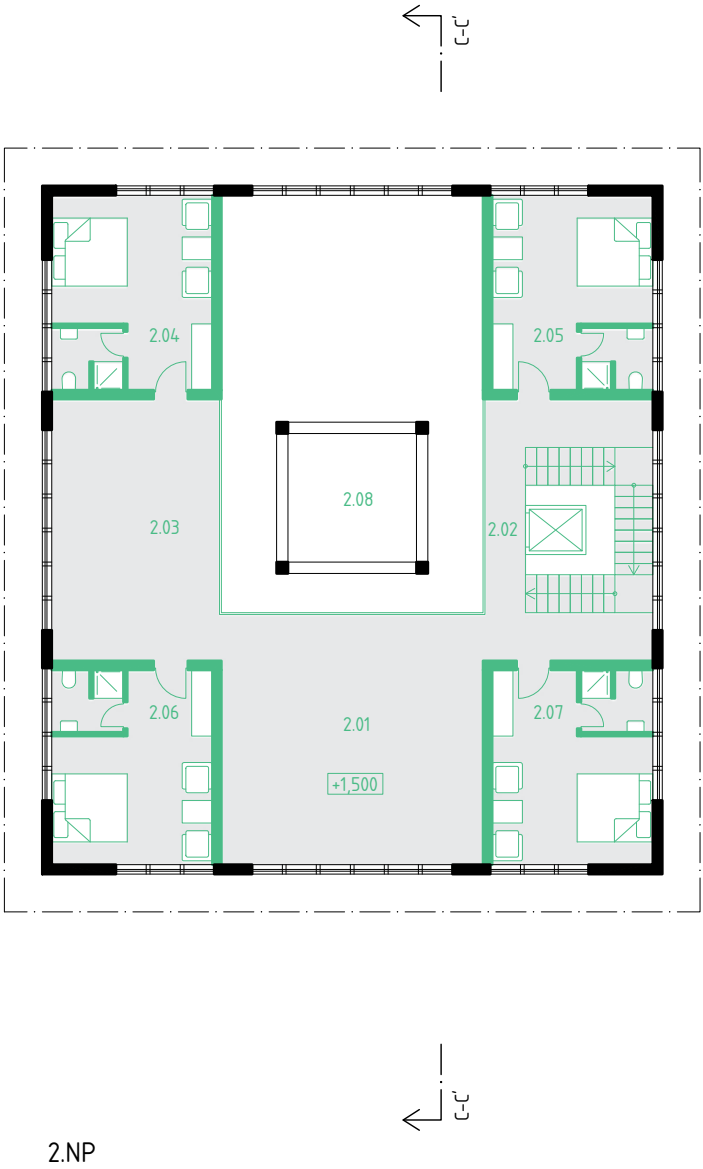
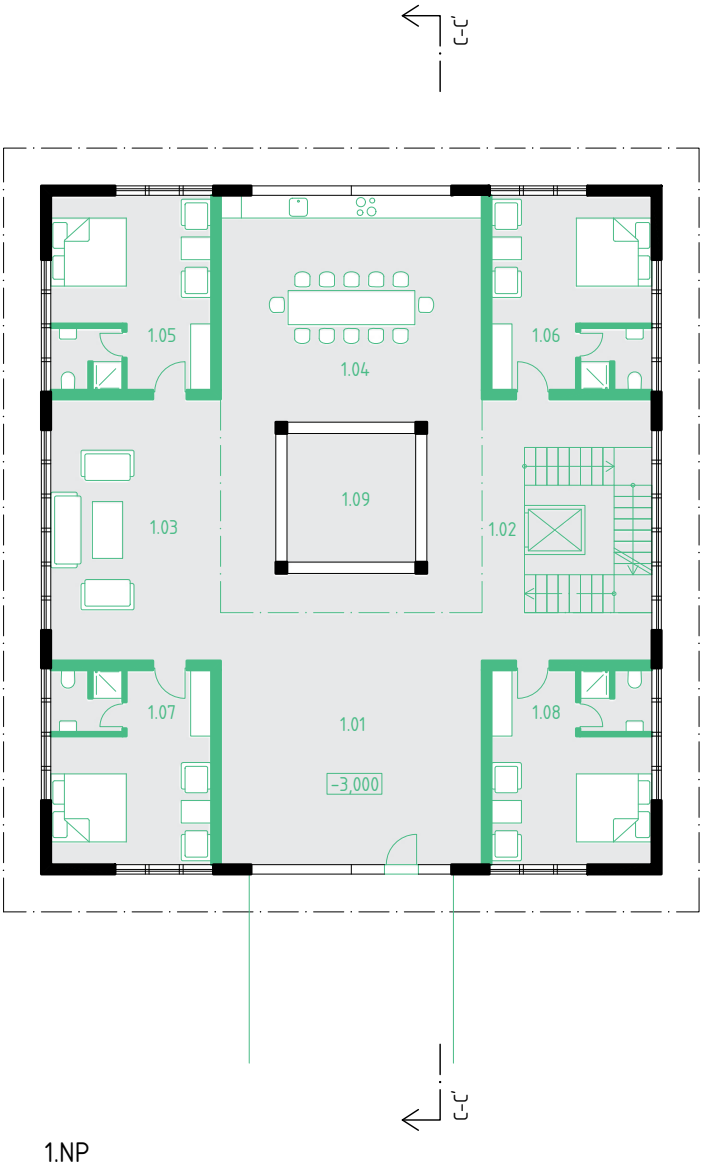

UBYTOVÁNÍ
v budově bývalé těžní věže

1.NP 2.NP 1:200

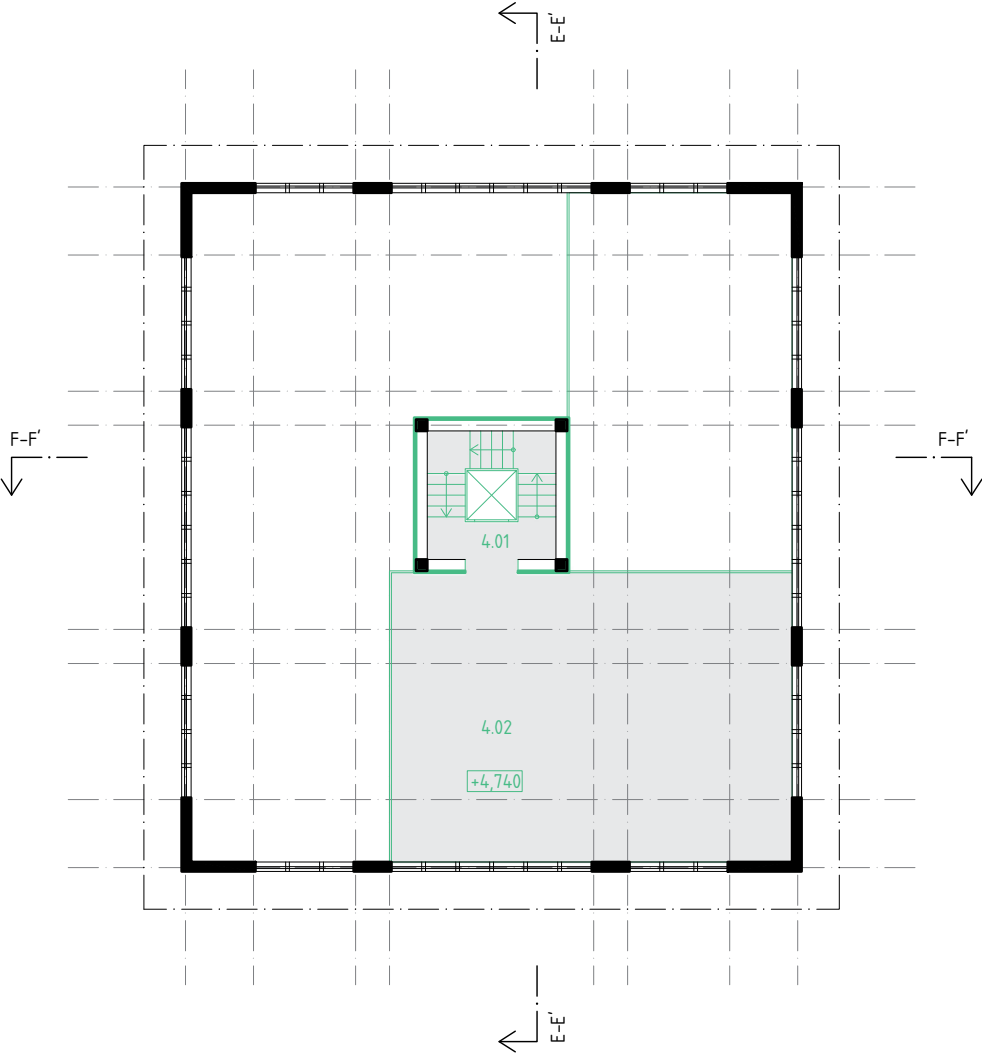
1.01 vstup	46,1m ²
1.02 schodiště s výtahem	31,1m ²
1.03 společné posezení	31,1m ²
1.04 kuchyně s jídelnou	37,7m ²
1.05 pokoj	21,9m ²
1.06 pokoj	21,9m ²
1.07 pokoj	21,9m ²
1.08 pokoj	21,9m ²
1.09 těžní věž	39,1m ²

2.01 prostor před pokoji	45,8m ²
2.02 schodiště s výtahem	31,1m ²
2.03 prostor před pokoji	31,1m ²
2.04 pokoj	21,9m ²
2.05 pokoj	21,9m ²
2.06 pokoj	21,9m ²
2.07 pokoj	21,9m ²
2.08 těžní věž	39,1m ²

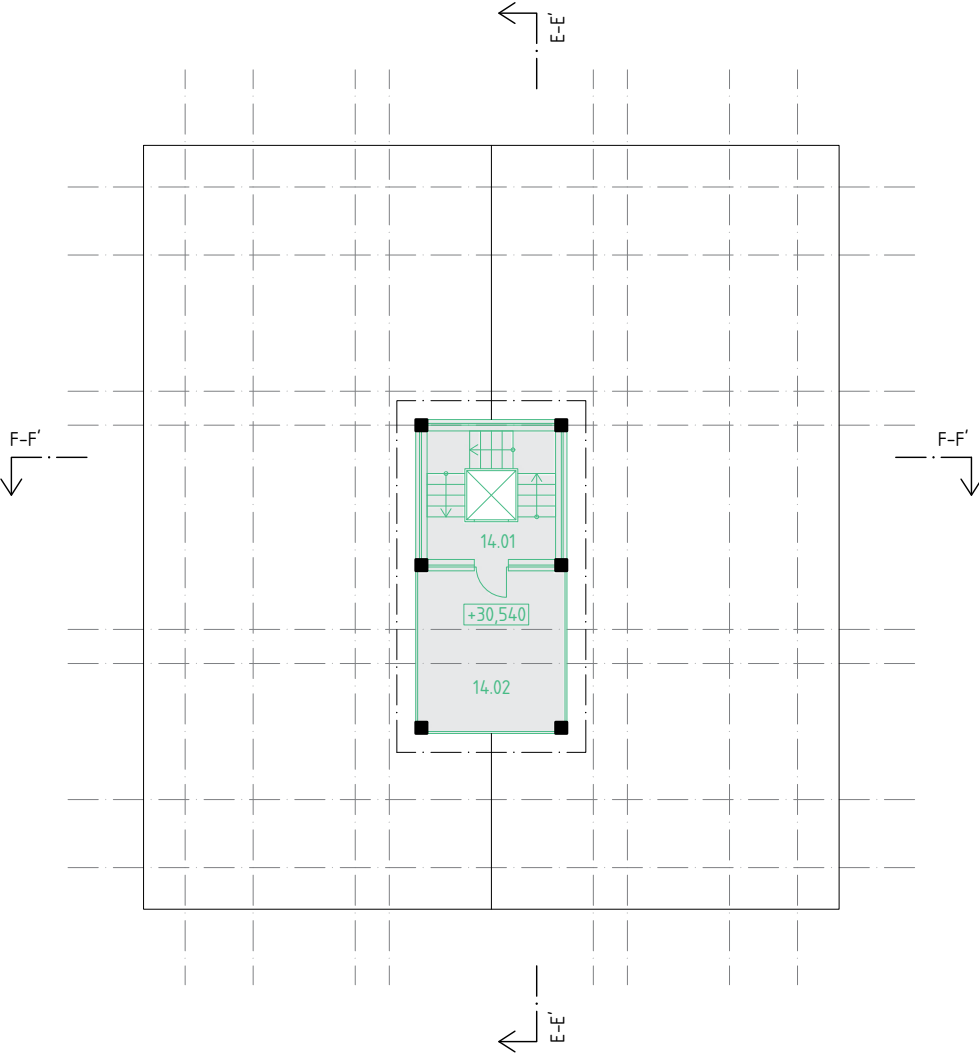

4.01 schodiště s výtahem 16m²
4.02 workshop 82m²

14.01 schodiště s výtahem 16m²
14.02 vyhlídka 17,2m²

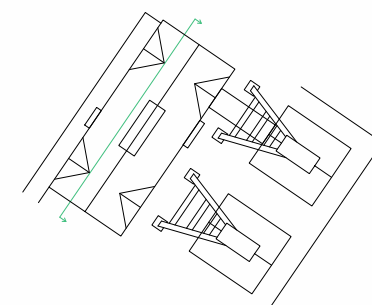

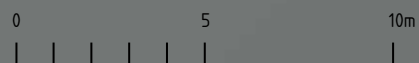
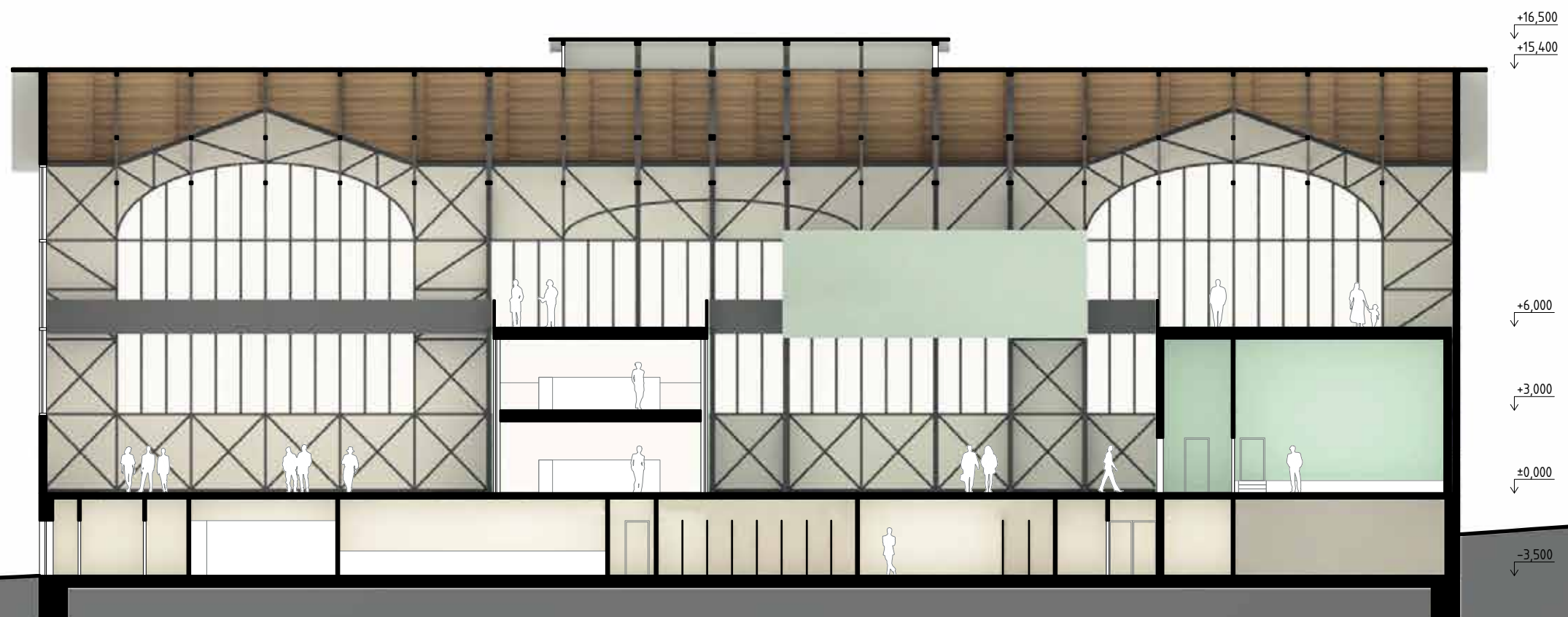
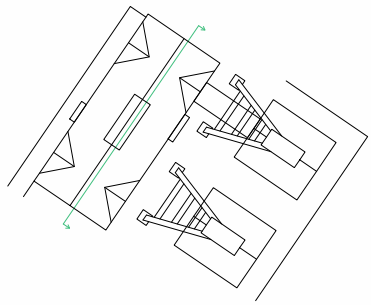
4.NP

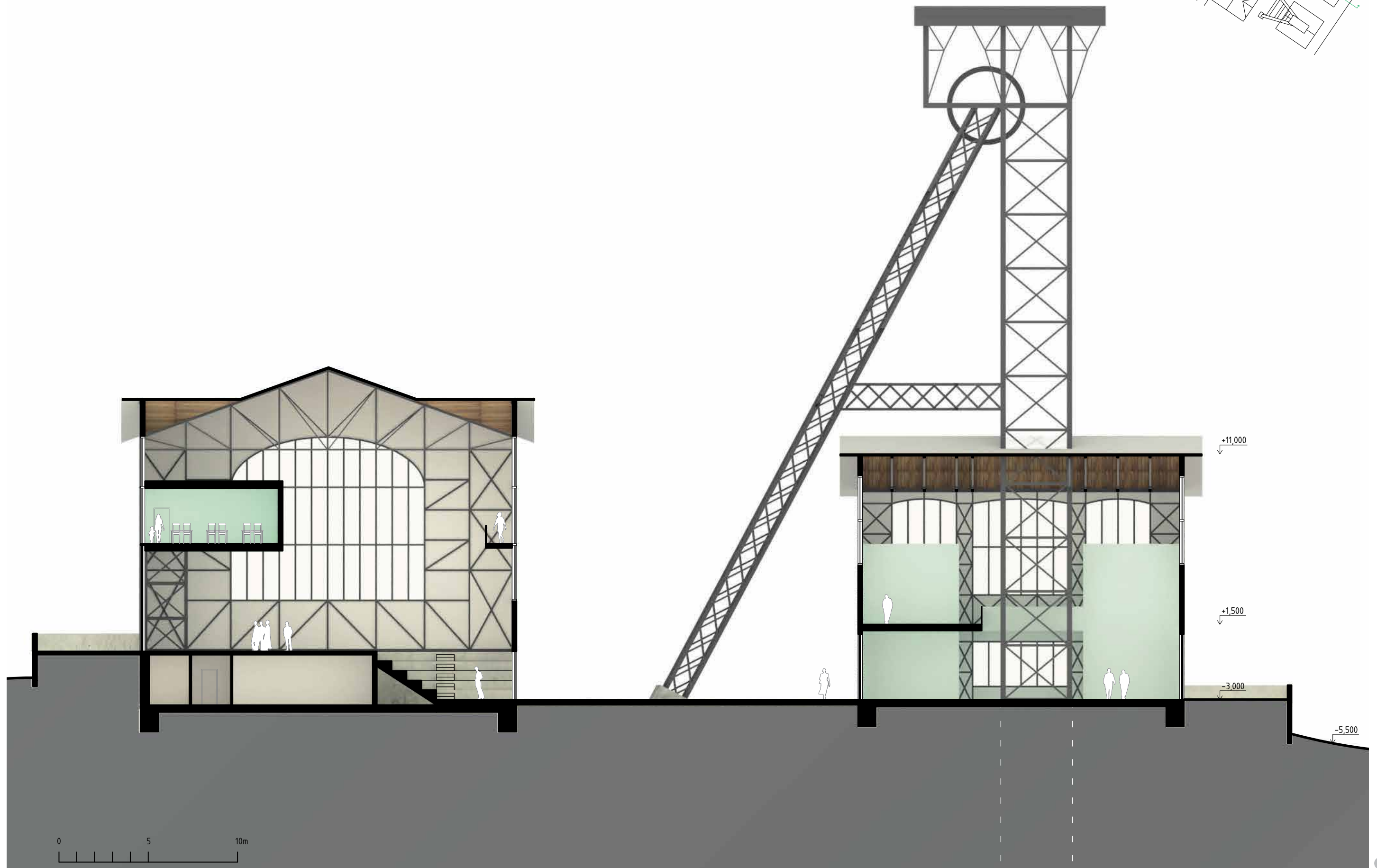
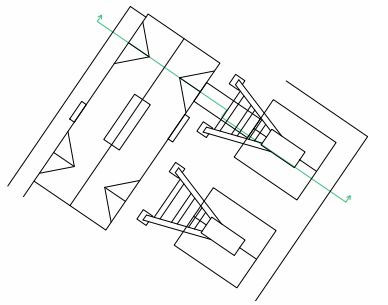

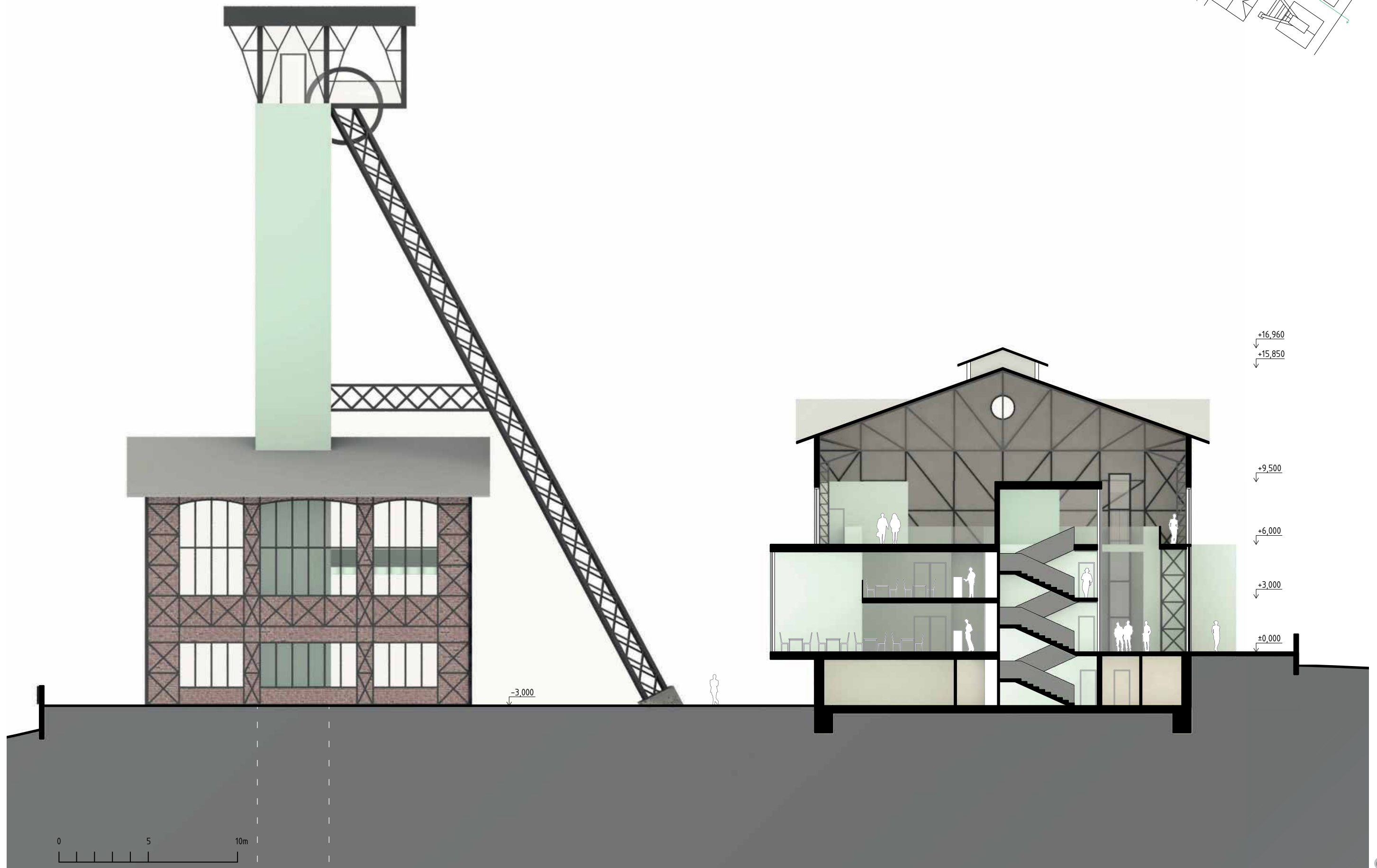
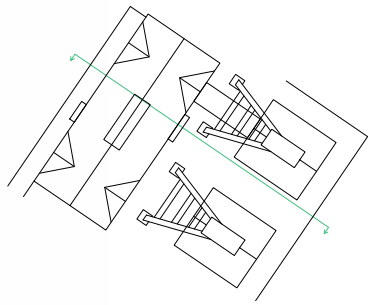
14.NP

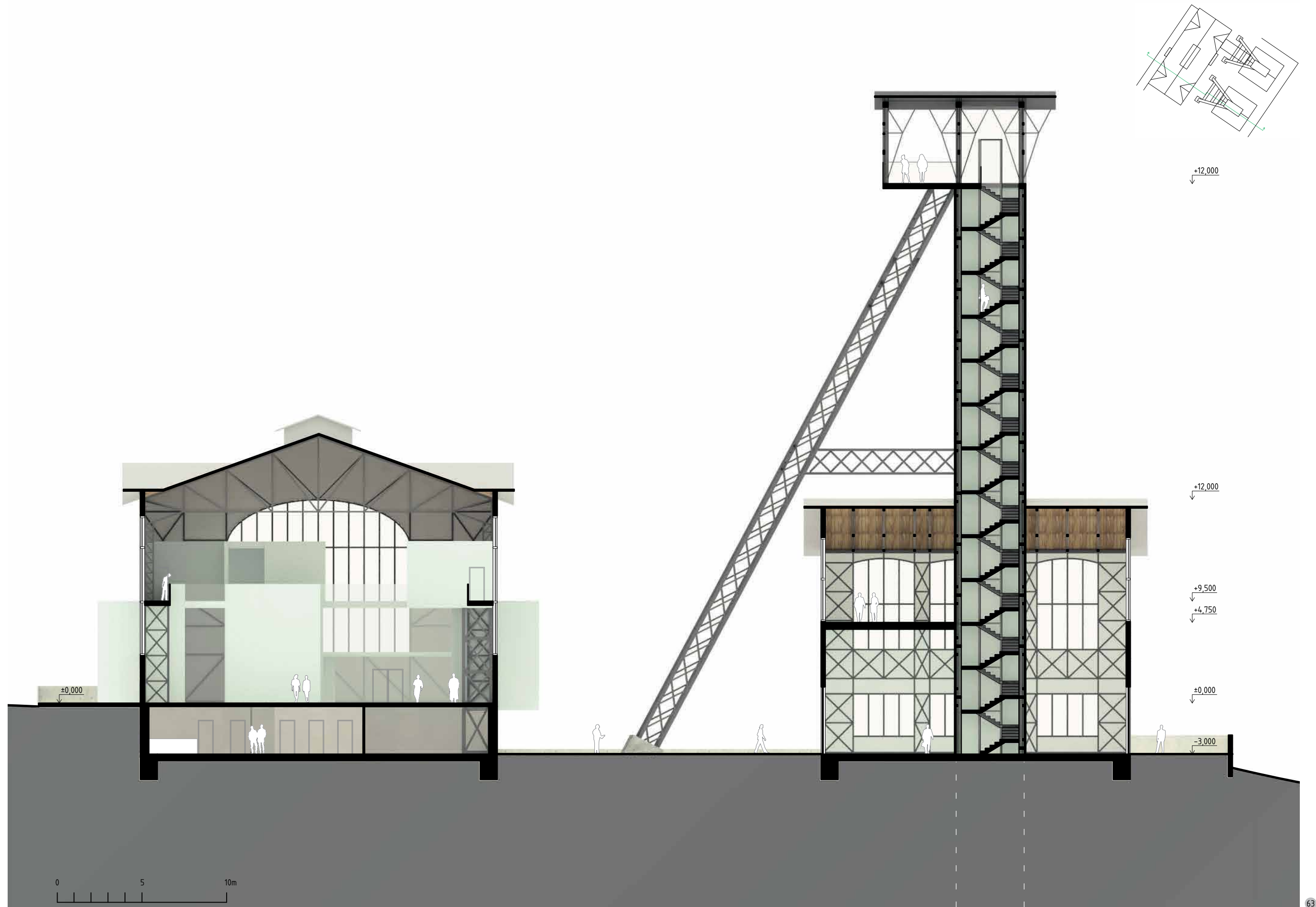

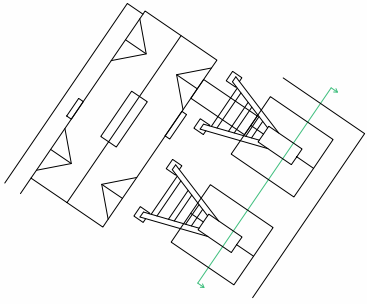

+38,950

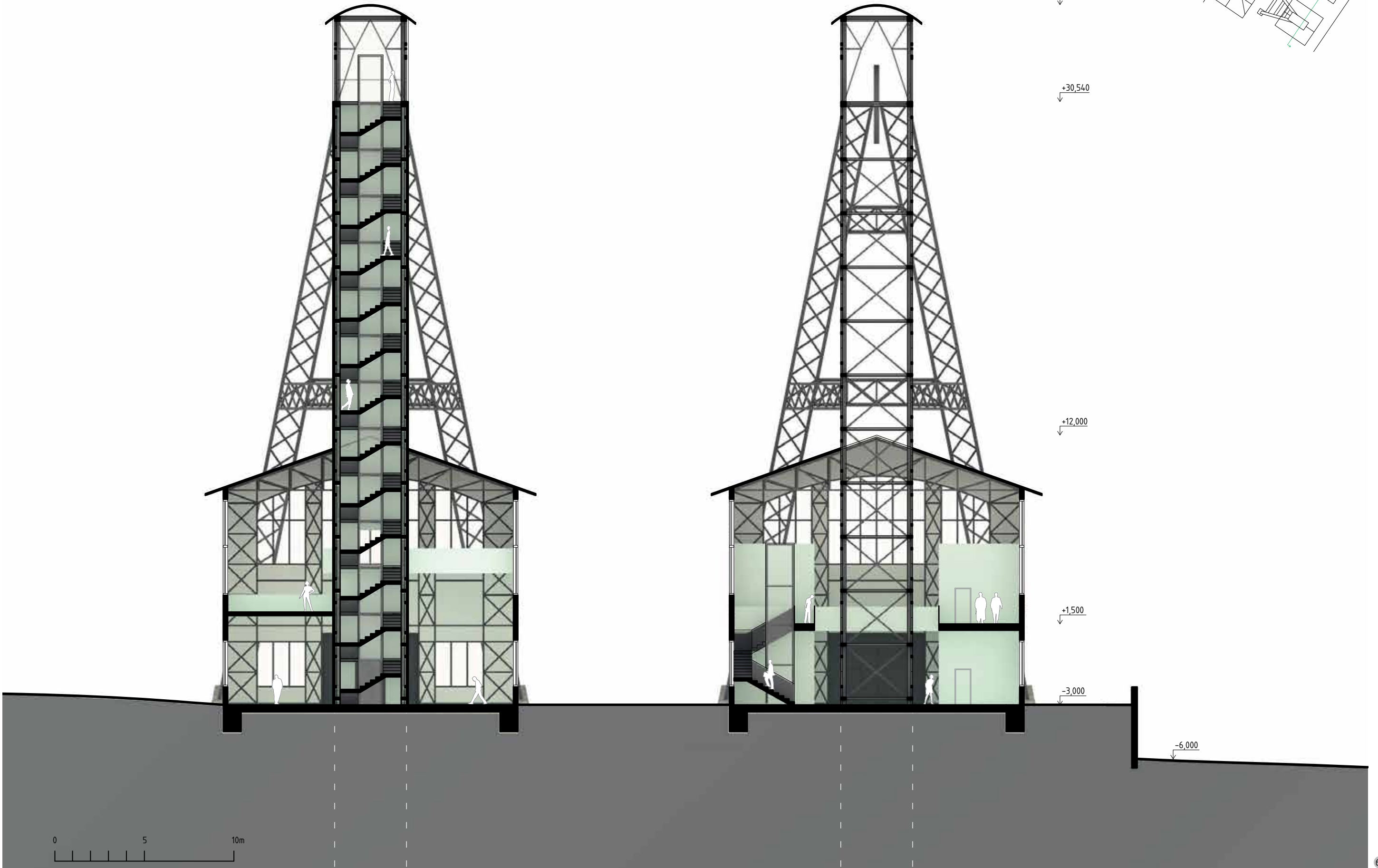
+30,540

+12,000

+1,500

-3,000

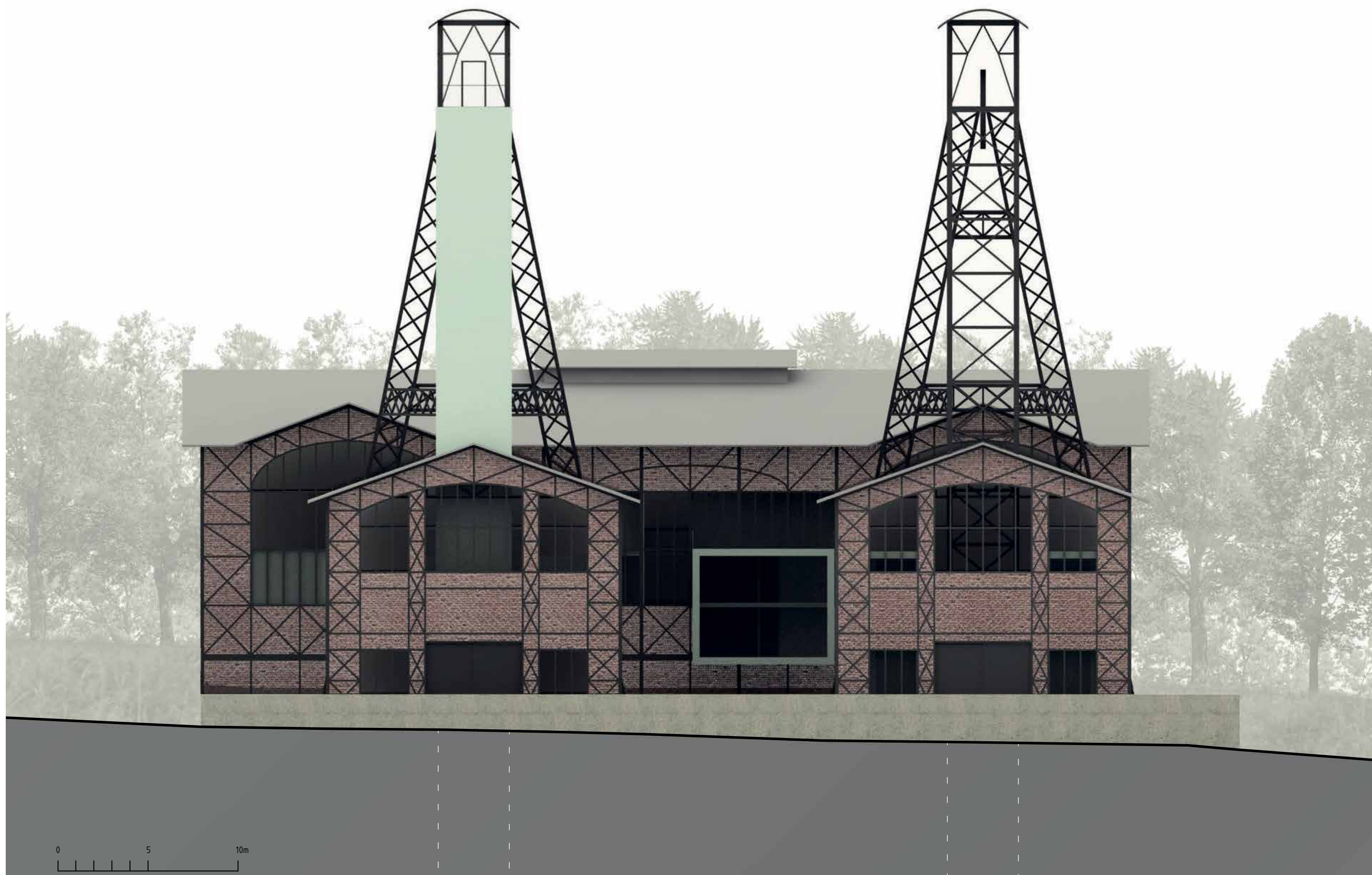
-6,000

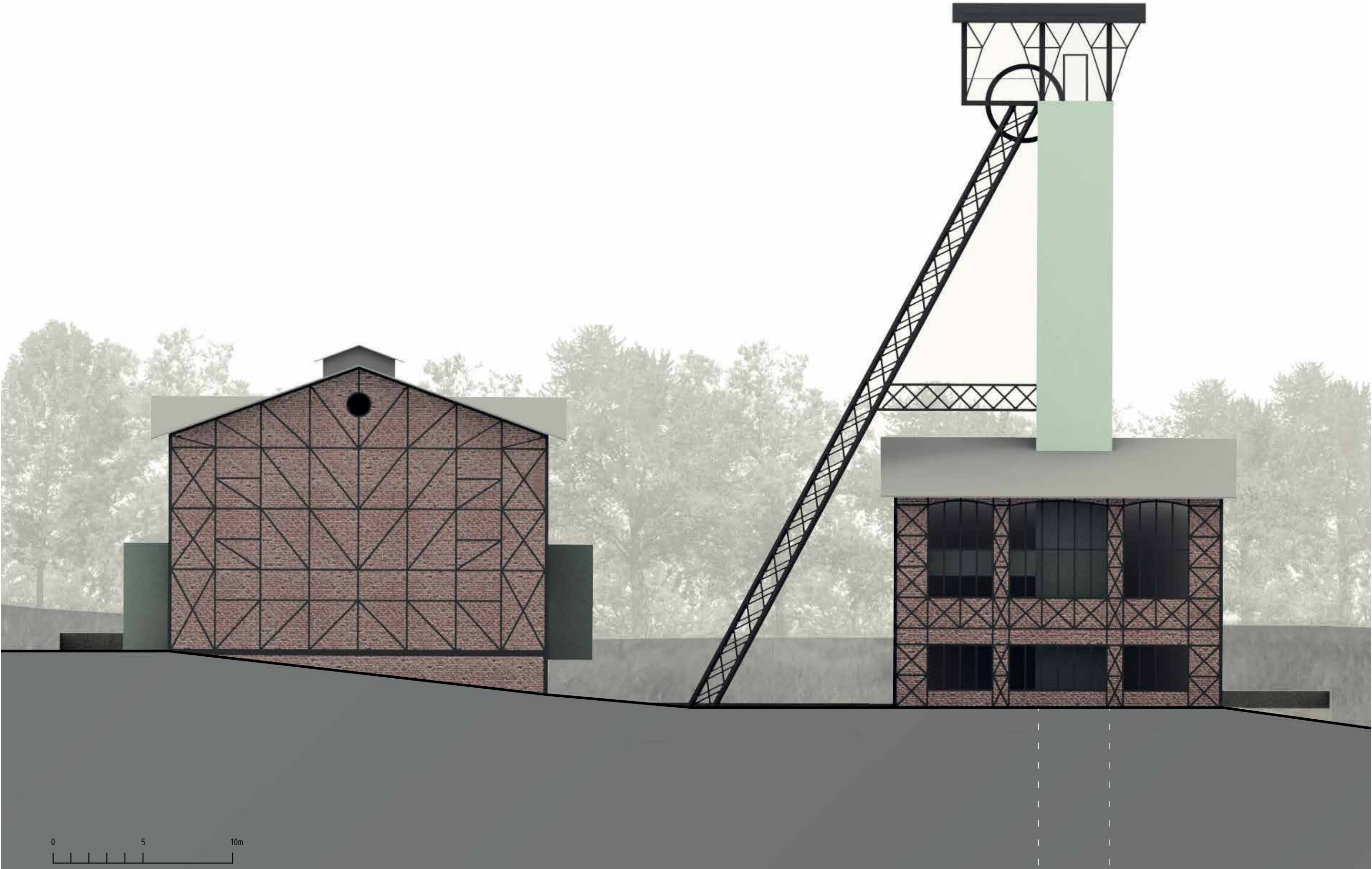

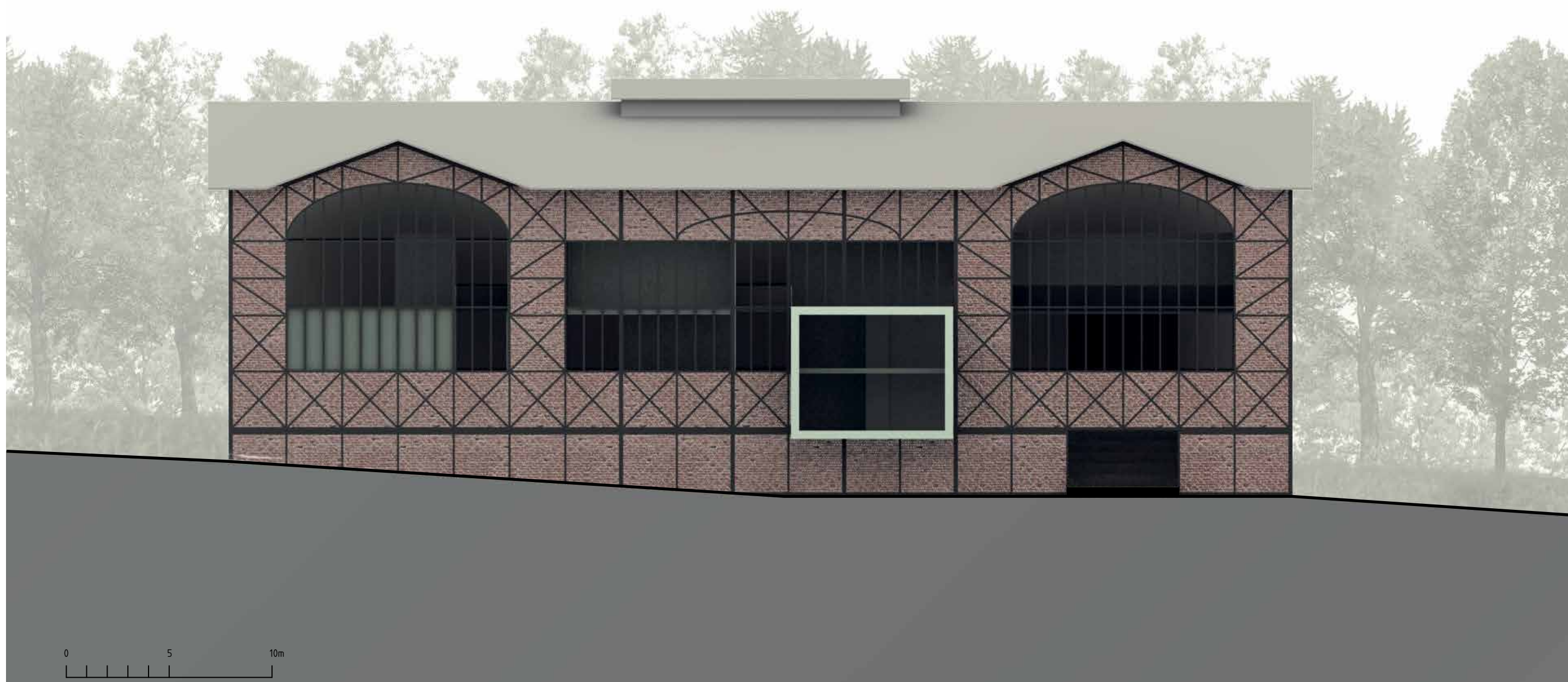
0 5 10m

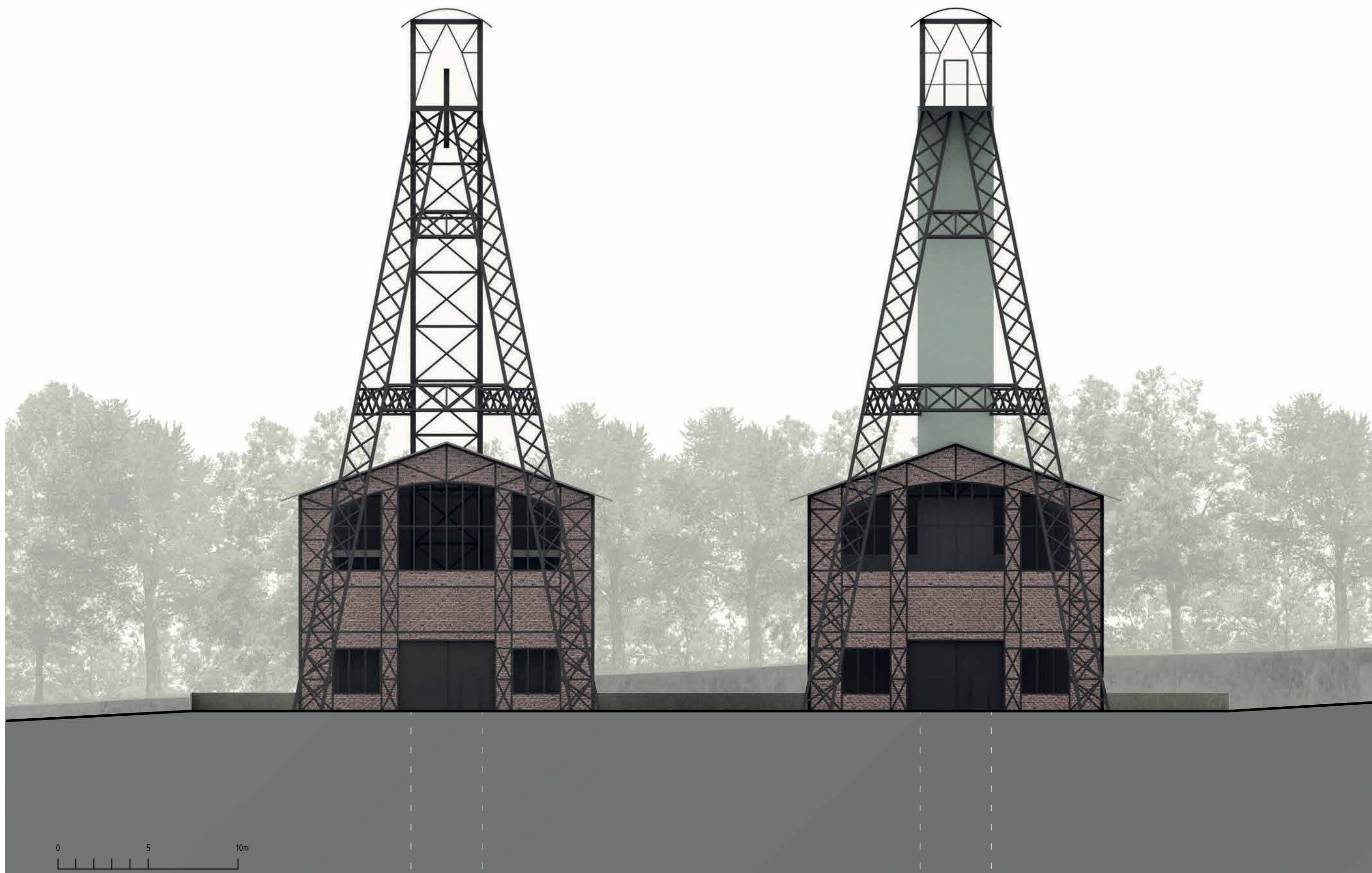

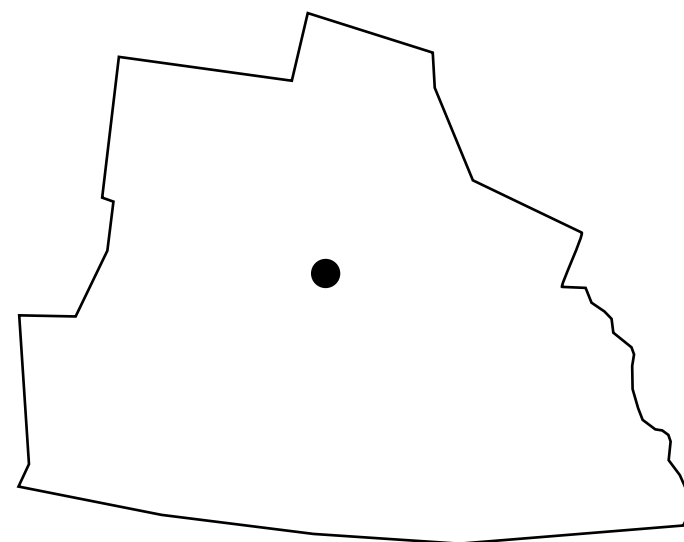

D. PRŮVODNÍ A TECHNICKÁ ZPRÁVA

Návštěvníké a vzdělávací centrum post-těžební krajiny Karvinska / Konverze bývalého dolu Gabriela

PRŮVODNÍ ZPRÁVA

Bývalý důl Gabriela se nachází na vyvýšeném místě nad šikmým kostelem sv. Petra z Alkantary. Ze všech stran je obklopen stromy a z dálky jsou vidět jenom dvě těžní věže tyčící se nad stromy. Kdysi zde stávalo více budov, ale po ukončení těžby v letech 2001–2004, byla zachována pouze budova strojovny a dvě těžní věže s přilehlými budovami. Dochované objekty jsou kulturní památkou a představují významný příklad na svou dobu moderního provozního řešení, založeného na jedné velké strojovně, s významným uplatněním symetrické kompozice těžních věží.

V současné době tyto objekty leží ladem bez jakéhokoliv nového využití. Nachází se však v centru celého karvinského těžebního areálu, v blízkosti šikmého kostela sv. Petra z Alkantary a zaniklé Karvinné. Vzhledem ke své poloze se mohou stát centrem celé těžební oblasti, navíc je to také nejstarší důl, který byl v tomto těžebním revíru postaven. Bývalý důl Gabriela se tak může stát návštěvnickým a vzdělávacím centrem post-těžební krajiny. Mohou zde probíhat výstavy a přednášky o tom, jaký vliv má těžba na krajinu a jak je možné ji v budoucnu obnovit. Lidé by se tak mohli dozvědět, že těžební krajina není jenom zničeným kusem země, ale zajímavým místem, které stojí za to poznat a navštívit. Také zde mohou být pořádány workshopy pro umělce a následně výstavy.

Koncept konverze bývalého dolu Gabriela v návštěvnické a vzdělávací centrum je inspirován samotnou proměnou krajiny, která je v průběhu historie neustále přepisována. Stejným způsobem přistupuji k návrhu návštěvnického a vzdělávacího centra. Na místě dochovaných budov bývalého dolu Gabriela je navržena struktura nových objemů s novými funkcemi, která je přes bývalý důl přepsána a vzájemně se s ním protíná. Jednotlivé vrstvy – stará a nová – jsou však od sebe dobře odlišitelné.

Návštěvnické centrum nabízí přednáškový a promítací sál, učebnu pro 30 lidí, malou knihovnu, restauraci, 8 pokojů pro ubytování, prostor pro workshopy a vyhlídku na těžní věži. Kolem nových objemů je ponechán původní rozlehlý prostor průmyslových budov a je možné zde pocítit jejich původní objem. V budově bývalé strojovny je tento prostor určen k pořádání výstav. Kolem pokojů v budově těžní věže jsou společné prostory pro ubytované hosty, jako je kuchyň s jídelnou. V budově těžní věže s vyhlídkou se mohou pořádát workshopy. Jsou zde umístěny dvě vyvýšené platformy, ze kterých je možné prostor tohoto objektu vnímat z vyvýšené perspektivy.

TECHNICKÁ ZPRÁVA

Bývalý důl Gabriela má vyzdívanou ocelovou příhradovou konstrukci. Je nutné provést základovou sondu na základovou spáru a zjistit, jak je stávající objekt založen.

Konstrukce nově vkládaných objemů je ocelová. Ocelové sloupky čtvercového průřezu mají rozměr 120x120mm a jsou umístěny v rozestupu 1,25m – 1,35m (polovina rozestupu ocelových sloupů bývalé strojovny). Strop je navržen z nosníku IPE 270, s trapézovým plechem, pochozí podlahu tvoří betonová vrstva. Ocelová konstrukce je opláštěná nazelenaým laminátem, pod kterým bude nainstalováno osvětlení, a jednotlivé objemy mohou být nasvětleny. V některých místech jsou nové objemy prosklené a je z nich vidět do budov bývalého dolu.

Konstrukce učebny a knihovny, které jsou vykonzolované do prostoru bývalé strojovny, jsou na původní konstrukci zcela nezávislé. Konzola je podepřena na třetinu svého rozpětí. Konstrukci tvoří příhradový nosník. Místnosti jsou také opláštěné laminátem. Základy by měly být řešeny pilotami.

Vytápění jsou pouze nově vložené objemy. Prostor původní strojovny, který slouží jako výstavní prostor, vytápěn není.

BILANCE PLOCH

Celková plocha pozemku: 4 952,9m²
Celková zastavěná plocha: 1 970,5m²
Celková užitná plocha: 3 811,75m²
Obestavěný prostor: 30 125,4m³

ZDROJE:

MAPOVÉ A VÝKRESOVÉ PODKLADY:

www.openstreetmap.org

www.cuzk.cz

www.mapy.cz

Archiv OKD

ODBORNÉ PUBLIKACE A ČLÁNKY, WEBOVÉ STRÁNKY

(1) Kulturní památky Ostravsko-Karvinského revíru, Miloš Matěj, Jaroslav Klát, Irena Korbelářová, 2009

(2) Detekce změn krajiny ovlivněné hlubinnou těžbou na základě leteckých snímků, Monika Mulková, Renata Popelková, 2010

(3) ERA21 #03 2015, Post-krajina

(4) Krajiny z druhé ruky, Daniel Matějka, Lukáš Lattenberg, Jana Zdražilová, 2016

(5) Hodnocení sociálních a ekonomických proměn Karvinska po roce

1989 z pohledu mladé generace, diplomová práce, Jana Pilchová, 2014

(6) Černé uhlí v ČR a ve světě (s důrazem na Ostravskou aglomeraci), bakalářská práce, Roman Jedlička, 2014

(7) Obnova krajiny Ostravska a Karvinska po hornické činnosti, Barbara Stalmachová, 2006

(8) Rekultivace ano či ne – Industriální divočina na Ostravsku, Silvie Mickertsová, 2009

(9) Rekultivace krajiny Ostravsko-Karvinska, Marek Maňko, 2012

(10) Těžba uhlí a posthornická krajina v česko-polském pohraničí

(11) Exkurze Vývoj krajiny Ostravské průmyslové oblasti, Doc. RNDr. Jan Havrlant, CSc., RNDr. Pavel Bednář, Ph.D., 2011

(12) Zaniklá obec Louky nad Olší v projektovém a tematickém vyučování, diplomová práce, Vendula Burdová, 2014

(13) Antropogenní ovlivnění reliéfu v lokalitě Karviná-Louky, bakalářská práce, Hana Pavlicová, 2008

(14) Antropogenní ovlivnění reliéfu v jižní části Karvinska, diplomová práce, Hana Pavlicová, 2012

(15) Poklesová jezírka – Fenomén v krajině Těšínského Slezska, Jiří Kupka, Vojtěch Dirner, 2007

(16) Důl Darkov, Kolektiv autorů, 2007

(17) Důl Darkov, Kolektiv autorů, 2002

(18) Okres Karviná, Autorská kolektiv: Andělín Grobelný, Otakar Káňa, Vilém Plaček, Ladislav Zapletal, 1984

(19) Neue Landschaft Lausitz: Katalog 2010 = New landscape Lusatia : catalogue 2010. Berlin: Jovis, 2010

(20) Redesigning wounded landscape: the IBA-workshop in Lusatia. Berlin: Jovis, 2012

(21) Karviná (Zmizelá Morava a Slezsko), Ladislav Horáček, 2009

(22) www.zanikleobce.cz

(23) www.znicenekostely.cz

(24) www.okd.cz

(25) www.awt-rekultivace.cz

(26) www.newworldresources.eu

(27) [/www.iba-see2010.de/en/index.html](http://www.iba-see2010.de/en/index.html)

ODBORNÉ KONZULTACE:

doc. Ing. arch. akad. arch. Jan Hendrych (vedoucí práce)

Ing. arch. Ing. Jiří Jandourek

Ing. Eva Wagnerová (krajinná architektura)

Ing. Jana Theodosisová (rekultivace OKD)

MTh. Václav Umlauf, Ph.D.

Ing. arch. MgA. Aleš Novák

Ing. Martin Vlček

Ing. Jaroslav Peterka, CSc.

doc. Ing. Eva Burgetová, CSc.

Ing. Vladislav Bureš

OPONENT:

Ing. arch. Radim Václavík

Děkuji za všechny konzultace a děkuji také všem, kteří při mě stáli po celou dobu studia.